

ΝΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 16.

ΤΟΜΟΣ Β'.

7 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1893.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ.¹

Καίτοι, ὡς ἐν τῷ προγράμματι τῶν δημοσίων διαλέξεων ἔχει ἀναγραφῆ, προϋτιθέμεθα κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην νὰ πραγματευθῶμεν περὶ Εὐριπίδου, καὶ τοῦτο ἵνα συνεχίσωμεν τὸ θέμα τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος διαλέξεων ἡμῶν, οὐχ ἥττον ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἐνεστὸς Συλλογικὸν ἔτος ἀνεκινήθη ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ζήτημα μεγίστης σπουδαιότητος καὶ ἐνδιαφέροντος κοινού, καλὸν ἐκρίναμεν ὅπως, τὸ περὶ Εὐριπίδου θέμα εἰς ἄλλην τινὰ ἀναβαλόντες εὐθετον ὦραν, πραγματευθῶμεν ἥδη περὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐξετάζοντες αὐτὴν, τὸ γ' ἐφ' ἡμῖν καὶ ὡς οἶόν τε συνοπτικῶς, ὑπὸ τὴν διπλῆν αὐτῆς μορφήν, ἥτοι τὴν τε τῶν λογίων γλώσσαν καὶ τὴν κοινῶς καθωμιλημένην, ἀνερευνῶντες τὴν ἀρχὴν καὶ καταγωγὴν αὐτῆς, τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν καὶ Βυζαντιακὴν, ρίπτοντες δ' ἐν βλέμμα ἐπὶ τὴν ἐνεστῶσαν αὐτῆς κατάστασιν καὶ παρέχοντες οὕτω σαφῆ ὡς οἶόν τε καὶ χαρακτηριστικὴν τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης καθόλου εἰκόνα νὰ προεικάζωμεν ὅποιον δύναται ν' ἀποδῆ τὸ μέλλον αὐτῆς, ἂν τῆς δεούσης τύχη παρ' ἡμῶν καλλιέργιας τε καὶ ἀναπτύξεως. Καὶ ἡμεῖς μὲν ὅσον ἐνεσθι θέλομεν προσπαθῆσθαι σιμφῶνως τῇ επιστημονικῇ ἀληθείᾳ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ιστορικῆς ἐρεῦνης νὰ πραγματευθῶμεν τὸ περὶ οὗ πρόκειται ὁ λόγος θέμα, τῷ φιλοκάλῳ δὲ καὶ φιλομούσῳ ἀκροατηρίῳ ἐναπόκειται ὅπως δεόντως κρίνῃ περὶ τοῦ βασιμίου ἢ ἀδασίμου τῶν σκέψεων καὶ θεωριῶν, ἃς θέλομεν ἀναπτύξῃ. Ἐξαιτούμενοι δὲ συγγνώμην, ἂν μεθ' ὅλας τὰς δυνατάς ἡμῶν προσπάθειας δὲν ἐπιτρέψῃ τὸ βραχὺ τοῦ

χρόνου ὅπως προσκόντως διεξαχθῆ ζήτημα μεγίστην κεκτημένον σπουδαιότητα καὶ σημασίαν, πεποιθᾶμεν, ὅτι εὐμενῆς πάντως καὶ ἐπιεικῆς ἔσται ἡμῖν ἡ κρίσις· ἐφ' ᾧ καὶ θερμὰς ἐκ τῶν προτέρων ἀπονέμομεν εὐχαριστίας τοῖς πᾶσιν.

Ἐκαστος ἐστὶν ἐλεύθερος νὰ φρονῆ ὅ,τι βούλεται, ἕκαστος δύναται νὰ ἔχῃ ἰδίαν ἀρχὰς καὶ ιδέας περὶ οἰουδήποτε ἀντικειμένου, ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἕκαστος ἔχει ἐλευθέραν τὴν ἐκλογὴν τούτων ἢ ἐκείνων τῶν ἀρχῶν καὶ ιδεῶν ἑτέρου τινός, κριτήριον τοῦ ὀρθοῦ ἢ μὴ ὀρθοῦ τῶν ὑπὸ τινος ἄλλου ἐκφραζομένων σκέψεων καὶ ιδεῶν ἐστὶ βεβαίως ἢ ὑπὸ ὅλως ἀντικειμενικὴν καὶ αὐστηρῶς επιστημονικὴν ἐποψὴν βάσανος καὶ μελέτη αὐτῶν καὶ ἡ ἀντιπαράθεσις καὶ σύγκρισις αὐτῶν πρὸς ἄλλας ἥττον ἀληθεῖς ἢ καὶ ὅλως πεπλανημένας καὶ στρεβλάς. Εὐνόητον ἐπομένως τυγχάνει, ὅτι ὑπὸ τοιαύτην ἐποψὴν ἀπαραίτητος ἀποδαίνει καὶ ἡ τοῦ ἐσφαλμένου καὶ μὴ ὀρθοῦ ὑπαρξίς· ναί! καὶ τὸ ψεῦδος καὶ ἡ πλάνη τούλάχιστον ἀρνητικῶς εἰσι πολλακίς ὠφέλιμα καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπαραίτητα, τὸ μὲν διότι ταῦτα πολλακίς παρέχουσιν ἀφορμὴν πρὸς εὐρεσίαν τῆς ἀληθείας,¹ ἥτις καὶ πράγματι ἀνακαλύπτεται πολλακίς μετὰ θριάμβου, τὸ δὲ διότι ἡ ὑπαρξίς καὶ τούτων ἐτι μᾶλλον ἀναδεικνυσι τὴν ἀλήθειαν, ἐτι μᾶλλον ἐξάγει τὴν δύναμιν καὶ ἀξίαν τοῦ ὀρθοῦ καὶ ἀληθοῦς. Πρὸς ἐπιβεβαιώσιν τῶν λόγων τούτων πλεῖστα ὄσα δύναται τις νὰ προβάλῃ παραδείγματα: Ἡ καθ' ἕκαστην πείρα λ. χ. διδάσκει, ὅτι ὁ ἐκ πτωχῶν πλούσιος γινόμενος γινώσκει καλῶς τί ἐστὶ πενία, τίνα τὰ δεινὰ αὐτῆς, καὶ ἐλεεῖ τοὺς πένοντας κάλλιον παντὸς ἄλλου μηδαμῶς τὰς πικρίας τῆς πενίας δοκι-

1) Ἀξιοσημεῖωτοί ἐνταῦθα οἱ ἐξῆς λίαν ἐπιτυχεῖς στίχοι τοῦ Friedrich Rückert:

Das sind die Weisen,
Die durch Irrtum zur Wahrheit reisen,
Die bei dem Irrtum verharren,
Das sind die Narren.

1) Διζέξις, γενομένη ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ τῇ 10 ἰανουαρίου.

μάσαντος. Ἄν πανταχοῦ πλήρης ἐπεκράτει δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ, ἢ δ' ἀδικία καὶ κακία ἦσαν παντελῶς ἄγνωστα τοῖς ἀνθρώποις, τότε βεβαίως οὐδεμία ἀμιλλα ἤθελεν ὑπάρξει ἐν τῇ κοινωνίᾳ, οὐδεμία συναισθησις τῆς ἀξίας τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς, οὐδὲν ἄθλον αὐτῶν, οὐδεμία ἠθικὴ ἱκανοποίησις. Οὕτω καὶ ἂν δὲν ἐξεφράζοντο προσέτι ἰδέαι καὶ θεωρίαι ἐν μέρει πεπλανημένοι ἢ καὶ ὄλως ἐσφαλμένοι, βεβαίως αἱ ἀναιροῦσαι αὐτὰς ὀρθαὶ καὶ ἀληθεῖς δὲν ἤθελον διαλάμψῃ ὡς τοιαῦται, δὲν ἤθελον τύχη τῆς δεούσης γενικῆς ἐκτιμήσεως, δὲν ἤθελον κινήσῃ τὸν προσήκοντα τῶν πάντων θαυμασμόν. Ἐν τῇ τοιαύτῃ δὲ τῶν πραγμάτων σχεδὸν ἕκαστος ἐννοεῖ, ὅτι ἀληθῶς εὐτυχὴς ἐστὶν ἐκεῖνος, ὅστις γινώσκει ν' ἀνευρίσκη πάντοτε καὶ ἐκτιμᾷ δεόντως τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθὸν καὶ καλόν. Δι' αὐτῶν ἀνυψοῦται πρὸς τὴν πηγὴν πάσης ἀληθείας, παντός ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ καὶ προσεγγίζει πρὸς τὴν ὑψίστην τελειότητα.

Καὶ ταῦτα μὲν προεισαγωγικῶς, ἐπιληθῶμεν δ' ἡδὴ τοῦ κυρίου ἡμῶν θέματος. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη ν' ἀρξώμεθα ἀπὸ τῆς πρώτης πηγῆς, τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἀφοῦ δ' εἰπωμέν τινα περὶ αὐτῆς καθόλου, περὶ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου ἐν μέρει, περὶ τῆς κοινῆς καὶ περὶ τῆς Βυζαντιακῆς γλώσσης, νὰ μεταδῶμεν ἐπὶ τὴν καθ' ἡμᾶς νέαν ἑλληνικὴν, περὶ ἧς καὶ κυρίως ὁ λόγος :

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ πρὸ τῆς εὐρέσεως τῆς γραφῆς σπουδαίας ὑπέστη γλωσσοϊστορικὰς μεταβολάς. Ἀπαντῶμεν δ' αὐτῇ ἐν τῇ τελειότητι αὐτῆς τὸ πρῶτον ἐν τοῖς ὀμηρικοῖς ἔπεσι, τῷ πρώτῳ τούτῳ σπουδαίῳ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας προϊόντι. Περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτῆς ὁ Κούρτιος λέγει : « Ἡ κατασκευὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐστὶ τὸ πρῶτον ἱστορικὸν τῶν Ἑλλήνων ἔργον. Τὸ δ' ἔργον τοῦτο ἐστὶ τεχνικόν· διότι ἐξ ὄλων τῶν ἀδελφῶν γλωσσῶν δεόν νὰ θεωρῆται ἡ ἑλληνικὴ ὡς τεχνούργημα ἕνεκα τοῦ ἐν αὐτῇ διήκοντος πνεύματος πρὸς ἀρμονίαν καὶ τελειότητα τῶν φθόγγων, πρὸς καθαρότητα τοῦ τύπου, πρὸς νόμον καὶ ὀργανισμόν ». Καὶ ταῦτα μὲν παρατηρεῖ λίαν ὀρθῶς ὁ σοφὸς οὗτος Γερμανός· ἂν δὲ τὸ ὑλικὸν τῆς γλώσσης ταύτης, ὡσπερ τὸ σύνολον αὐτῆς, ἢ ἀξιοθαύμαστον ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ πλούτου τῶν τύπων, τοῦ κάλλους, τῆς καθαρότητος καὶ διαυγείας τοῦ σχηματισμοῦ, οὐδεμία οὐδέποτε γλῶσσα ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ τὸ πνεῦμα, ὅπερ ζῳοποιεῖ τοὺς τύπους τούτους, ῥυθμίζει αὐτοὺς καὶ ἐμπνέει αὐτοῖς ζῶην. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην ἀνυπέροχτος ἐστὶν ἡ ἑλληνικὴ σύνταξις. Ὁ δὲ Herder (Ἰδέαι εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, μέρος 3 σελ. 170 κ. ἐξῆς) περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς μυθολογίας καὶ ποιήσεως τὸν λόγον ποιούμενος λέγει : « Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσά ἐστὶν ἡ μᾶλλον μεμορφωμένη ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία ἡ πλουσιωτάτη καὶ ὠραιωτάτη ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ ἑλληνικὴ ποίησις ἐπὶ τέλους ἡ τελειωτάτη ἐν τῷ εἶδει αὐτῆς, ἂν ταῦτα πάντα ἐξετάσῃ τις ἀναλόγως τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐποχῆς. Τίς λοιπὸν παρέδωκε τοῦτοις τοῖς πάλαι ποτὲ ὁμοῖς φύλοις τοιαύτην γλῶσσαν, ποίησιν καὶ πλαστικὴν σοφίαν ; Ὁ δαίμων τῆς φύσεως παρέδωκεν αὐτοῖς ταῦτα, ἡ χώρα αὐτῶν, ὁ τρόπος τοῦ βίου αὐτῶν, ἡ ἐποχὴ αὐτῶν, ὁ τρόπος τοῦ

βίου αὐτῶν, ἡ ἐποχὴ αὐτῶν, ὁ φυλετικὸς αὐτῶν χαρακτήρ. Αἱ ἀρχαὶ ἐξ ὧν προῦλθεν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπῆρξαν ἀκατέρηστοι, περιεῖχον ὅμως αὐταὶ ἠδὴ τοὺς πυρῆνας τοὺς ἀπαιτουμένους πρὸς παραγωγὴν παντός, ὅ,τι ἔδει καὶ ἠδύνατο νὰ παραχθῆ ἐξ αὐτῆς. Οὐδὲν ἱερογλυφικὸν κακόστοχον ἔργον ὑπῆρξεν αὐτῇ, οὐδεμία σειρά ἐκφερομένων ἰδιαίτερων συλλαβῶν, ὡς αἱ ἐκεῖθεν τῶν Μογγολικῶν ὀρέων γλῶσσαι . . . ἠπιώτερον συνεδέοντο αἱ λέξεις, οἱ τόνοι ἐκανονίζοντο πρὸς τὸν ρυθμόν, ἡ γλῶσσα ἔργεον ἐν πλήρει ρεύματι, αἱ εἰκόνες αὐτῆς ἐν τερπνῇ ἀρμονίᾳ ἀνυψοῦντο μάλιστα μέχρις εὐρυθμίας χοροῦ. Καὶ τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ μόνον ἐκεῖνο τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκτύπωμα, ὅπερ δὲν ἐξεπιέσθη ὑπὸ νόμων ἐνεῶν, ἀλλὰ προῦλθεν εἰς μέσον διὰ μουσικῆς καὶ χοροῦ, δι' ὁδοῦ καὶ ἱστορίας, ἐπὶ τέλους διὰ στωμύλου ἐλευθέρας συγκοινωνίας πολλῶν φυλῶν καὶ ἀποικιῶν ὡς ζῶσα τῆς φύσεως μορφή ».

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καθόλου, ἴδωμεν δ' ἡδὴ καὶ τὰς κυριώτερας αὐτῆς διαλέκτους : Ὡσπερ πᾶσαι αἱ γλῶσσαι, ὧν τὰ ὅρια ἐκτείνονται ἐπὶ μακρὰ διάφορα τοπικὰ διαμερίσματα, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, τῆς γεωγραφικῆς θέσεως, τοῦ κλίματος καὶ τῶν λοιπῶν ὑφίστανται παραλλαγὰς τινὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον σπουδαίας, οὕτως ἔσχε καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα διαφόρους διαλέκτους, ὧν αἱ κυριώτεραι ἐν ἐποχῇ ἱστορικῇ ἦσαν τρεῖς : ἡ Αἰολικὴ (ἐν Βοιωτίᾳ, Θεσσαλίᾳ, Μακεδονίᾳ καὶ ταῖς Αἰολικαῖς τῆς Μ. Ἀσίας ἀποικίαις), ἡ Δωρικὴ (ἐν Δωριδί, ἀπὸ δὲ τῆς μεταναστεύσεως τῶν Δωριέων ἐν τῷ πλείστῳ τῆς Πελοποννήσου μέρει, ἐν Κρήτῃ, Σικελίᾳ, κάτω Ἰταλίᾳ καὶ ταῖς Δωρικαῖς ἀποικίαις ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν παραλιῶν τῆς Μ. Ἀσίας) καὶ ἡ Ἰωνικὴ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς τῷ λαμπρῷ τῆς Ἰωνίας οὐρανῷ ὀφείλουσα. Ταῖς τρισὶ ταύταις διαλέκτοις, αἰτινες ἠδὴ ἐπὶ τῶν μεγάλων ἑλληνικῶν μεταναστεύσεων εἶχον ἀναπτύχθῃ, προσετέθη ὡς τετάρτη διάλεκτος ἡ Ἀττικὴ ἢ Ἀθηῖς, ἥτις πρὶν δὲν διέφερον οὐσιωδῶς τῆς Ἰωνικῆς. Ἡ τετάρτη αὐτῆς διάλεκτος κατέχει τὸ λαμπρὸν μέσον ἰσταμένη μεταξὺ τοῦ τραχέος τοῦ Δωρικοῦ καὶ τοῦ ἀπαλοῦ τοῦ Ἰωνικοῦ, διακρίνεται δὲ καὶ διὰ τοῦ στρογγύλου ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν τύπων ὡς καὶ διὰ τῆς εὐστροφίας καὶ εὐκαμψίας τῶν συντακτικῶν συνδυασμῶν. Ὡς τοιαύτη ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος διεδόθη, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην καὶ σήμερον ἐτι μεγίστην κέκτηται σημασίαν, διότι χρησιμεύει ὡς ἡ βᾶσις τῆς σπουδῆς τῆς Ἑλληνικῆς διὰ τῶν περιωθέντων συγγραμμάτων ἐξόχων Ἀττικιστῶν. Καὶ οὕτω μὲν εἶχεν ἡ γλῶσσα καθόλου ἐφ' ὅσον τὸ ἔθνος πλήρη διετήρει τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ, ὅτε ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία ὑπέκυψε τῷ βασιλεῖ τῆς Μακεδονίας, ἔκτοτε πλέον ἐξέλιπεν ὁ πλοῦτος τῶν διαλεκτικῶν ἀποχρώσεων καὶ ἡ γλῶσσα ὡσαύτως, ὡσπερ οἱ λοιποὶ τοῦ ἐθνικοῦ βίου κλάδοι, ὑπῆκουσε τῇ ἀρχῇ τῆς ἰσοπεδώσεως, πρωιμώτατα μὲν ἡ Ἰωνικὴ, βραδύτατα δ' ἡ Δωρικὴ διάλεκτος. Ἐν τῇ Μακεδονικῇ αὐτῇ συνήθης γλῶσσα ἦν ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος καὶ ὡς ἐκ τούτου κατέστη αὐτῇ ἡ συνήθης γλῶσσα τῆς ἐπικοινωνίας τῶν εὐπαιδευτῶν τάξεων, ἡ γενικῶς παραδεδομένη πρὸς γραφὴν γλῶσσα. Βαθυμῶδον

δὲ τοσοῦτον ὑπερέδχον τῶν διαλεκτικῶν στοιχείων τὰ Ἀττικά, καὶ μάλιστα ἐπὶ Χριστοῦ, ὥστε ἡ Ἀττικὴ κατέστη κοινὴ, ἀφ' οὗ ἐπὶ τέλους ἐξέλιπον σχεδὸν ἅσαι αἱ διάλεκτοι. Ἐννοεῖται ὅτι πρὸς ἐπικράτησιν τῆς Ἀθίδος τὰ μάλιστα συνετέλεσε καὶ τοῦτο, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ὑπῆρξαν τὸ κέντρον τῆς πολιτικῆς νομοσύνης, ἡ ἐστία τῶν γραμμάτων καὶ πάσης σοφίας.

Ἄλλ' ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς τοιαύτης γενικῆς αὐτῆς διαδόσεως, ἕνεκα τοῦ διεθνοῦς αὐτῆς χαρακτῆρος ἐπόμενον ἦν ὅπως ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος ἀπολέσῃ μέρος τῆς ιδιορρυθμίας αὐτῆς, προσλάβῃ δὲ τὸναντίον νέα καὶ ἐν μέρει ξένα στοιχεία. Φυσικὴ δὲ ἄμεσος τοῦτου συνέπεια ἦν ὅπως ἐξ αὐτῆς προέβη ἡ κοινὴ ἢ ἡ ἑλληνικὴ, ἥτις καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις ὑπῆρξεν ἡ γλῶσσα τῆς γραφῆς. Μόνον ἰδιαιτέροι συγγραφεῖς, πρὸ πάντων δὲ οἱ οὕτω καλούμενοι σοφισταὶ τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος, ὡς ἰδίως Λουκιανὸς ὁ Σαμοδαεὺς, ἀπεπειράθησαν ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἀττικῆς γλώσσης καθαρότητα. Σημειωτέον δ' ὅτι πρὸς τῇ κοινῇ ταύτῃ τῶν λογίων γλώσση ὑψίσταντο συγχρόνως δύο νέα διάλεκτοι, ἡ Μακεδονικὴ καὶ ἡ Ἀλεξανδρινή, αἵτινες ὅμως μόνον δημῶδεις γλῶσσαι ἔμειναν χωρὶς ν' ἀνυψωθῶσιν εἰς τὴν ἐντέλεστον γλῶσσαν τῆς λεπτωτέρας καὶ ὑψηλοτέρας φιλολογίας. Ἀμφότεραι αὗται διαφέρουσι σπουδαίως τῆς χύδην γλώσσης καὶ δύνανται νὰ θεωρῶνται ὡς παραφθοραὶ τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διότι οὐ μόνον πλῆθος ξένων, βαρβαρικῶν καὶ ἀπνοχαιωμένων λέξεων προσέλαβον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ῥηθόγγις καὶ σχηματισμοῖς ἀφῆκαν νὰ εἰσδύσων μεγάλα μεταβολαί. Καὶ ἡ μὲν πρώτη προῆλθεν ἐκ τῆς μίξεως τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς μετὰ τῆς Μακεδονικῆς καὶ σὺν τῇ Μακεδονικῇ κυριαρχία διεδόθη εἰς τὰ ὑποδουλωθέντα βάρβαρα ἔθνη, ἐξ ὧν καὶ πολλὰ προσέλαβεν, ἡ δὲ τελευταία, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπικρατήσασα δημῶδης γλῶσσα, ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ μίγματος ἀττικῶν καὶ μακεδονικῶν στοιχείων μετὰ ἰουδαϊκῶν καὶ αἰγυπτιακῶν, ὑπῆρξε δὲ διάφορος τῆς χύδην γλώσσης. Ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτῃ μετεγλωττίσθη ὑπὸ τῶν ἐδδομικῶν τὰ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Καὶ οἱ τῆς Νέας Διαθήκης συγγραφεῖς, καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες ἐν μέρει ταύτης ἐκοιμίσαντο χρῆσιν.

Σὺν τῷ χρόνῳ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον παρηλλαγὴν ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, διότι οὐ μόνον παρεδέξατο μέγαν ἀριθμὸν ξένων ἐκφράσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπέβαλεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν γνῶσιν τῆς ὀρθῆς τῶν λέξεων χρήσεως, τῶν γραμματικῶν τύπων καὶ συντακτικῶν πλοκῶν. Ἡ διατάραξις δὲ καὶ παραλλαγὴ αὕτη παρατηρεῖται τὰ μάλιστα ἐν τοῖς ἔργοις τῶν Βυζαντιακῶν συγγραφέων τοῖς ἐπὶ τῆς ἀλώσεως γεγραμμένοις. Ἐκ ταύτης

1) Λέγομεν σχεδὸν ἅσαι-διότι, ἂν ἔτι καὶ νῦν περιώζεσται ἡ Τσακωνικὴ διάλεκτος ὡς Ἀωρικὴ, περιεῖχε βεβαίως τότε πολλὰ πλείους καὶ καθαρωτέρους Λακωνισμούς, ἂν ἔτι καὶ νῦν ἡ διάλεκτος τοῦ Πόντου περιεῖχε ἱκανοὺς Ἰωνισμούς, τοιοῦτοι ὑπῆρχον βεβαίως τότε πολλὰ πλείους ἐν αὐτῇ καὶ καθαρώτεροι. τίς δὲ οἶδεν ἂν καὶ ἀλλαγῶ ἀνακαλύψῃ τὴν ἔρευνα ἐτέρους διαλεκτικῶν ιδιωματισμῶν σπουδαίους, εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἀναγομένους ;

λοιπὸν τῆς σχεδὸν παντελῶς παρεφθαρμένης καὶ πολλὰ ξένα στοιχεία βαθυμδὸν προσλαβούσης ἑλληνικῆς ἀνεπτύχθη ὁσμέραι ἡ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἐπειδὴ ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς κυριαρχίας κατέστη τὸ κοινὸν διαφόρων ἔθνων καὶ λαῶν ὄργανον, οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι αὕτη πρὸ πάντων μεταξὺ ἀλλοφύλων καὶ ἀλλογλώσσων πολλὰς ὑπέστη ποικιλίας καὶ μεταβολὰς ἀναλόγως τῆς διαφοροῦ τῶν ἔθνων καὶ λαῶν τούτων φύσεως, τοῦ ἰδιαιτέρου παρ' αὐτοῖς τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι, τῆς μυθρικῆς αὐτῶν γλώσσης τῶν σχέσεων, τῆς χώρας καὶ τοῦ κλίματος αὐτῶν καὶ ἐν γένει ἀναλόγως τοῦ ἰδιορρυθμοῦ αὐτῶν βίου. « Ἀλλ' ἐνῶ, παρατηρεῖ ὀρθότατα ὁ σοφὸς καθηγητῆς κ. Γ. Χατζιδάκης (ἰδ. Τὰ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκονταετηρίδος τοῦ ἔθνικοῦ Πανεπιστημ. σελ. 123), ἐνῶ αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, Αἰγύπτῳ καὶ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης προκίπτουσαι ποικιλίαι καὶ μεταβολαὶ αὗται ἐγένοντο ὁσμέραι μείζονες, αἱ ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ταῖς παλαιότεραις ἀποικίαις διάλεκτοι κατεφρονοῦντο ὡς χωρικὰ ἀπαιδείτων ἰδιώματα καὶ ἐφθινον καὶ ἐξηφανίζοντο, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος γένόμενον κοσμοπολιτικὸν οὔτε ἀγάπην πλεον εἶχε πρὸς τὰ ἰδιαιτέρα τῆς χώρας αὐτοῦ γνωρίσματα καὶ ἡκιστα πάντων πρὸς τὰς διαλέκτους αὐτοῦ, οὔτε ἠδύνατο εὐκόλως νὰ διατηρήσῃ αὐτὰς ἐν τῇ ἀναστατώσει ἐκείνῃ καὶ μεταναστεύσει. Ἐπεκράτησε λοιπὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐλαττώσεως τούτων καὶ ἐπιδόσεως ἐκείνων μεγάλη περὶ τὴν γλῶσσαν ταραχὴ ἐν τοῖς Ἑλλησποδίοσι καὶ πλῆθυσμοῖς. Ἐθνος δ' ὅμως φιλομαθὲς καὶ εὐκίνητον, ὅπως οἱ τότε Ἕλληνες, εἶχον ἀνάγκην ἐνιαίας γραπτῆς γλώσσης πρὸς εὐκολωτέραν καὶ ταχύτεραν ἐπικοινωνίαν κατὰ τὰς ποικίλας φάσεις τοῦ βίου. Ἐντεῦθεν ἐτράπη, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἐπὶ τὰ στοιχεία ἐκεῖνα τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, ἅτινα ὡς μὴ ὑπερβαλλόντως διάφορα, οὐ μόνον εὐπροσάρμοστα πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας ἦσαν, ἀλλὰ καὶ γνωστότερα πῶς εἶχον καταστῆ καὶ κοσμοπολιτικά. Οὕτω περὶ τὰ μέτρα τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος βλέπομεν παρὰ Πολυβίου γλῶσσαν γραπτὴν ἢ ἐκ τοιούτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στοιχείων ἀπληρτισμένην, ἥτοι ἐπὶ καθόλου Ἀττικῶν βάσεων ὡς πρὸς τοὺς τύπους καὶ τὸν θησαυρὸν τῶν λέξεων σθηριζομένην, καίπερ πάμπολυ τῆς Ἀττικῆς χάριτος καὶ δυνάμεως καὶ τῶν τοιούτων ἀφίσταμένην. Δυστυχῶς ἡ φάσις αὕτη τῆς πανελληνίου γλώσσης οὐ μόνον δὲν ἔτυχε μεγάλων καλλιεργητῶν καὶ δὴ δὲν ἐχρησίμευσεν ὡς ὄργανον ἔργων καὶ διαδόσεως μεγάλων ἀληθειῶν καὶ γνωμῶν, ἀλλὰ καὶ σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι μετὰ πλειόνων ξένων στοιχείων ἀνεμιγνύετο καὶ τῆς ἀρχαίας καθαρότητος ὁσμέραι ἀφίστατο (πρὸβλ. Νέαν Διαθήκην). Παρὰ ταύτην μάλιστα ἐγένετο χρῆσις καὶ τοπικῶν ἰδιωμάτων π. χ. ἐν Αἰγύπτῳ, ἐνθα μετεφράσθη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη καὶ ἐγράφησαν οἱ πολυπληθεῖς πάπυροι παρέχοντες εἰκόνα φρικτῆν, ἀλλ' ἀληθῆ τοῦ τότε ἐν Αἰγύπτῳ λαλουμένου ἑλληνικοῦ λόγου.

Ἀπέναντι δὲ τῆς πτωχῆς κατὰ τὰ συγγράμματα καὶ ἀναμίκτου ταύτης γλώσσης ἴστατο πάντοτε

» θέλγουσα ἢ εἰκὼν τῆς πλουσίας καὶ χαριέσσης δο-
 » κίμου γλώσσης τῶν Ἀθηναίων. Οὐδὲν λοιπὸν τοῦ-
 » του φυσικώτερον ἢ ὅτι οἱ Ἕλληνας, λαὸς κατ' ἐξο-
 » χὴν λατρεύσας τὸ καλὸν, ἐνόμισαν, ὅτι ἠδύναντο
 » νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν θείαν τῶν ἐνδόξων πατέρων
 » γλῶσσαν. Ἐχθῆσαν δ' εἰς τοῦτο τὸ μὲν ὑπὸ τῆς
 » παρατηρήσεως, ὅτι τὰ διάφορα νέα ἰδιώματα δὲν
 » παρήλλαδσον ἔτι πολὺ ὡς πρὸς τοὺς τύπους τοῦ-
 » λάχιστον τῆς δοκίμου, τὸ δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἐλπίδος,
 » ὅτι οὖν τῆ ἐπανόδῳ τῆς καθαρῆς καὶ δοκίμου
 » γλῶσσης θὰ ἐπανήρχοντο καὶ οἱ ἐνδοξοὶ καὶ παρα-
 » γωγοὶ ἀριστουργημάτων ἀρχαῖοι χρόνοι, ἐπειδὴ
 » τὴν στείρωσιν τῶν χρόνων αὐτῶν ἀπέδιδον καὶ εἰς
 » τὸ ἄμωρον τῆς γλῶσσης. Ἀκολουθοῦντες δὲ τῆ ὑπὸ
 » τῆς ἰστορίας καὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν πόθων αὐτῶν
 » δεικνυομένη ὁδῷ ταύτῃ ἤρχισαν νὰ μελετῶσιν ἐπι-
 » μελέστερον τὰ παλαιὰ συγγράμματα καὶ δεικνύωσι
 » τὰς ἐν αὐτοῖς ἀρετὰς ἐν τε τῷ λεκτικῷ καὶ τῆ πλο-
 » κῇ καὶ τῆ φυσικῇ ἐκφράσει καὶ τοῖς τοιοῦτοις, νὰ
 » προσκαλέσωσι δὲ τοὺς νεωτέρους ἐπὶ τὴν μίμησιν
 » αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ὁ Δίδυμος ἔγραψε. «Περὶ διεφθο-
 » ρίας λέξεως», ἀλλὰ πρῶτος, οὐ τὰ ἔργα ἐσώθησαν
 » ἡμῖν, ἐπιχειρήσας τούτῳ, ἦτο Διονύσιος ὁ Ἀλι-
 » κωνασεὺς γράψας πλὴν ἄλλων τὸ «περὶ συνθέσεως
 » ὀνομάτων βιβλίον του. . . . Τῆ τάσει δὲ ταύτῃ
 » ἠκολούθησαν ἕκτοτε καὶ ἄλλοι, βραδύτερον δὲ καὶ
 » αὐτοκράτορες ἐπεκούρησαν, καὶ τότε ἀνεφάνθησαν
 » καὶ συγγραφεῖς κατ' ἀπομίμησιν τῶν Ἀττικῶν γρά-
 » ψαντες καὶ Ἀττικισταὶ λεγόμενοι, καὶ γραμματικοὶ
 » καὶ λεξικογράφοι καὶ λοιποὶ, οἷον Τίμαιος, Ἀπολ-
 » λώνιος, Ἡρωδιανός, Ἀμμώνιος, Μοῖρις, Φρύνιχος
 » καὶ λοιποὶ μέχρι Θωμᾶ τοῦ Μαγίστρου καὶ Μοσχό-
 » πούλου. . . . Ὁ γραπτὸς λοιπὸν λόγος, ἐντὸς
 » τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς ταριχευθεὶς, μετε-
 » δίδετο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν δι' ὄλου τοῦ Βυζαν-
 » τιακοῦ αἰῶνος ».

Ἔστω δὲ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ζῆλος οὐ
 μόνον οὐδέποτε ἐξέλιπεν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ ὀ-
 σμηραὶ νῦξανεν· ἡ νεολαία ἐπιμελῶς ἐδιδάσκετο
 ὅπως ποιῆται χρῆσιν γλῶσσης ὡς οἷόν τε καθαρευού-
 σης καὶ πρὸς τὴν Ἀττικὴν προσεγγιζούσης καὶ ἑ-
 καστός ἐφιλοτιμεῖτο ὅπως ἀποφεύγῃ μὲν τύπους χυ-
 δαίους καὶ ἀδοκίμους, ποιῆται δὲ χρῆσιν τῶν δοκί-
 μων καὶ γραμματικῶς ὀρθῶς ἐχόντων. Τοιαύτης δὲ
 γλῶσσης χρῆσις ἐγένετο καὶ ἐν τοῖς διδακτικοῖς καὶ
 ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ
 Πολιτείᾳ. Ἄλλ' ἐνῶ ἀκριβῶς συντελοῦντο ταῦτα,
 ἐνῶ κατὰ Φρύνιχον ἐξηλληνίζετο καὶ ἐξηττικίζετο
 τὸ βασιλικὸν δικαστήριον, ἡ λαλουμένη κυρίως τοῦ
 λαοῦ γλῶσσα οὔτε ἐξηλληνίζετο οὔτε ἐξηττικίζετο ἐξ
 ἴσου καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν γραπτὴν, τὴν
 γλῶσσαν τῶν λογίων, ἀλλ' ὅμως τούναντιον ἐγκα-
 τελεῖτο τῆ ἑαυτῆς τύχῃ. Ἀκριβῶς δὲ, ὡς ὀρθῶς
 παρατηρεῖ ὁ κ. Γ. Χατζιδάκης, ἐξελληνισμός, κα-
 θαρτισμός, μόρφωσις τοῦ γραπτοῦ λόγου οὐδὲν ἄλλο
 βεβαίως δύναται νὰ σημαίῃ ἢ ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ
 (οὐχὶ ὅμως καὶ τέλειον χωρισμὸν) ἀπὸ τῆς καθωμι-
 λημένης, ἥτις, οὕτως ἑαυτῇ ἐγκαταλειπομένη καὶ
 ἐλάχιστα ὑπὸ τῆς γραπτῆς ἐπιηρεαζομένη ἀνεξαρτή-
 τως ταύτης ἰδίᾳ ἀκολουθεῖ πορεία καὶ ἰδίας τυγχάνει
 ἀναπτύξεως. Ἔστω ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων ὀλίγον γί-

νεται διὰ πάντων τῶν αἰῶνων πᾶσα πνευματικὴ τοῦ
 ἡμετέρου ἔθνους μόρφωσις, πᾶσα πνευματικὴ αὐτοῦ
 κίνησις στενωδῶς συνεδέετο μετὰ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ
 γλῶσσης καὶ ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐστειρεύσαν ἐντελῶς
 τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, οὐδέποτε ἐξέλιπεν ὀλοσχερῶς ἡ
 παραγωγὸς αὐτοῦ δύναμις καὶ ἐπομένως ἡ πνευμα-
 τικὴ αὐτοῦ ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις, ἔπεται ὅτι οὐ-
 δέποτε ἐξέλιπε καὶ ὁ μετὰ τῆς ἀρχαίας δεσμός τῆς
 ἐκάστοτε φάσεως τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσης, καθ' ὅσον
 μάλιστα ἐκ τῆς κλασικῆς γλῶσσης, ὡς ἐκ πηγῆς ἀ-
 νεξαντλήτου, ὡς ἐκ πανδοσίας, ἠρύοντο ἐκάστοτε
 ἄφθονον πνευματικὴν τροφήν, αὕτη ἦν τὸ ἐλατήριον
 τῆς ἐκάστοτε πνευματικῆς κινήσεως, αὕτη περιεῖχε
 τὸ ἱερὸν πῦρ, ὅπερ ἐθέρμαινε τὰς καρδίας τῶν πάν-
 των, αὕτη ἐμόρφου καὶ ἐξηνυγένισε τὴν καρδίαν,
 αὕτη διέπλασε τὸ ἦθος, τὸν χαρακτῆρα, αὕτη διὰ
 τῆς ἀρμονικῆς καὶ ἀπαραμίλλου αὐτῆς κατασκευῆς,
 διὰ τῆς γλυκειᾶς καὶ λεπτῆς αὐτῆς χάριτος, διὰ
 τῆς μεγαλοπρεπειᾶς καὶ εὐρυθμίας αὐτῆς, διὰ τῶν
 ὑψηλῶν καὶ ἀληθῶν ἰδεῶν τῶν δι' αὐτῆς διαιωνι-
 σθειῶν ἀνύψου τὸ πνεῦμα μέχρι τοῦ ὑψίστου κα-
 λοῦ, ἀγαθοῦ καὶ τελείου.¹ Εὐνόητον ἄρα τυγχάνει
 τίνος ἕνεκα οὐδέποτε ἐξέλιπεν ἡ διδασκαλία τῶν
 ἀρχαίων Ἑλλήνων δοκιμῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων
 οὐ μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑ-
 σπερίοις ἐκείνοις, οἵτινες τῇ ἀθανάτῳ ἡμῶν γλῶσσῃ
 ὀφείλουσι τὰ πρῶτα ἔχρη τῆς διαπαιδαγωγίσεως καὶ
 τοῦ ἐκπολιτισμοῦ αὐτῶν. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ διδα-
 σκαλία τῶν κλασικῶν συγγραμμάτων, ποιητῶν τε
 καὶ πεζῶν, παρ' ἡμῖν δὲν ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὴν
 διάπλασιν τοῦ πνεύματος, τὴν μόρφωσιν τῆς καρ-
 δίας, τῶν ἠθῶν, τοῦ χαρακτῆρος, ἀλλ' ἐσκόπει
 προσέτι, καὶ πολὺ μάλιστα, ὅπως οἱ διδασκόμενοι
 καὶ πρακτικῶς ἐξασκῶνται γράφοντες τε καὶ λαλοῦν-
 τες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, ἢ ἐν γλῶσσῃ ὡς οἷόν τε ἀρχαῖ-
 ζούσῃ. Ἄλλως τε τοῦτο καὶ ἀπῆται ἡ φυσικὴ τῶν
 Ἑλλήνων καλαισθησία. Πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐπομένως
 ἔτεινον πάντες οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων (ἀφοῦ
 μάλιστα καὶ Ῥωμαῖοι ἔγραψαν καὶ ἐλάλησαν ἑλληνι-
 στί) καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ καὶ μικρᾶς τινος παιδείας ἀ-
 ξιωθέντες. Καὶ διατὶ ὄχι, ἀφοῦ ἡ γλῶσσα αὕτη μεθ'
 ἀπάσας τὰς περιπετείας αὐτῆς ἐτροποποιήθη μὲν
 σπουδαίως οὖν τῷ χρόνῳ, οὐδέποτε ὅμως ἐξέλιπε
 τέλειον, καὶ σήμερον μάλιστα κατὰ μέγα μέρος πε-
 ρισώζεται ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ ὡς γλῶσσα ζῶσα
 καὶ οὐχὶ νεκρά, ὡς τινες οὐ μόνον ξένοι, ἀλλὰ δυσ-
 τυχῶς καὶ ἡμέτεροι ἐθεώρησαν καὶ θεωροῦσιν αὐ-
 τὴν; διατὶ ὄχι, ἀφοῦ ἕκαστος, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
 αὐτοῦ τὴν εἰκόνα τοῦ τελείου καὶ καλοῦ ἔχων, πρὸς
 ταύτην φυσικῶς καὶ τείνει, ἐὰν βεβαίως αἰσθάνηται
 τί ἐστὶ τέλειον καὶ καλόν; Οὕτω παρῆλθον ὑπὲρ
 τοὺς δέκα καὶ ἑξ αἰῶνας (χωρὶς ποτε ὁ Ἕλληνας ν' ἀ-
 ποσπασθῆ παντελῶς τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ γλῶσσης καὶ
 νὰ συλλάβῃ ποτε τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ καθωμιλημένη

1) Ἔνεκα τῶν προσηρημάτων αὐτῆς τούτων ἀπαραμίλλου ἀποβαίνουσα ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ ἀρίστη πρὸς δια-
 παιδαγωγίαν οὐ μόνον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ σύμπαντος τοῦ
 κόσμου, μεθ' ὅλων τῶν νῦν γιγανταίων πολιτισμῶν, ἔπεται
 ὅτι καὶ ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαιότατη ἔσται πάντοτε
 πρὸς διδασκαλίαν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις, καίτοι πολλὰ γί-
 νονται καὶ ἰσχυρὰ ἀντενέργειαι ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αὐτῆς.

ἡδύνατο καὶ μόνη νὰ μορφώσῃ αὐτόν), ὁπότε πλέον ἐν Κύπρῳ καὶ Κρήτῃ ἔνεκα λόγων ἱστορικῶν καὶ ἄλλων ἐν τῇ συγγραφῇ βιβλίων ἐγένετο χρῆσις τῆς καθωμιλημένης ἀπαραλλάκτως, ὡσπερ καὶ ἐλαλείτο. Πάντα δὲ τὰ τῆς προηγουμένης Βυζαντιακῆς ἐποχῆς φιλολογικὰ ἔργα καὶ αὐτὰ ἐτι τὰ τοῦ Πτωχοπροδρόμου, Σπανέα, Γεωργιλῆ καὶ τῶν λοιπῶν εἰσὶν ἢ καθαρῶς ἀρχαϊκά, ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀνάμικτα, ὡς περιέχοντα λέξεις, τύπους, φράσεις, συντάξεις καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκ τε τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς ἐκαστοτε καθωμιλημένης.

Α. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

(Ἄκολουθεῖ).

Ο ΕΝ ΤΟΙΣ "ΗΘΙΚΟΙΣ," ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ
ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ*

94. Ἐχω μάρτυρα Εὐριπίδην τὸν σοφόν, λέγοντα

Δυσὸν λεγόντων, θατέρου θυμουμένου,
ὁ μὴ ἀντιτείνων τοῖς λόγοις, σοφώτερος.

95. Τὸν βίον ἀτρύφητον ἀσκεῖν, τὴν γλῶτταν κατέχειν, τῆς ὀργῆς ὑπερῶν γίγνεσθαι, τῶν χειρῶν κρατεῖν.

96. Τὸ ἀόργητον ἀνδρὸς ἐστὶ σοφοῦ.

97. Πειρατέον τὸ πολὺ τῆς ἀκρατοῦς καὶ μαινομένης ὑφαιρεῖσθαι ὀργῆς.

98. Τὸ τῆς γλῶττης κρατεῖν, εἴτις μικρὸν καὶ φαῦλον ὑπέληψε, πλείστον διαμαρτάνει τοῦ δέοντος.

99. Σοφὸν καὶ εὐκαιρὸν ἡ σιγὴ καὶ παντὸς λόγου κρείττων.

100. Σιωπήσας μὲν οὐδεὶς μετενόησε, λαλήσαντες δὲ, παμπληθεῖς.

101. Τὰ μὲν τῶν παιδῶν πλημμελήματα μικρὰ καὶ παντελῶς εἰσὶν ἰάσιμα, παιδαγωγῶν ἴσως ὀλιγοῖα καὶ διδασκάλων παραγωγῆς ἀνηκουστία· τὰ δὲ τῶν ἡδὴ νεανισκουμένων ἀδικήματα πολλὰκις ὑπερφυᾶ γίνονται καὶ σχέτλια· ἀμετρία γαστροῦ, καὶ κλοπαὶ πατρῶν χρημάτων, καὶ κύβοι, καὶ κῶμοι, καὶ πότος καὶ παρθένων ἔρωτες καὶ γυναικῶν οἰκοφθοραὶ γαμετῶν.

102. Τὰς τούτων (τῶν νεανισκουμένων) ὀρμάς ταῖς ἐπιμελείαις δεσμεύειν καὶ κατέχειν προσήκει.

103. Ἀταμίευτον τῶν ἡδονῶν ἡ ἀκμὴ, καὶ σκιρτητικὸν καὶ χαλινοῦ δεόμενον.

104. Δεῖ τοὺς ἔμφρονας πατέρας παρὰ τοῦτον μάλιστα τὸν καιρὸν (τὸν τῆς νεανικῆς ἡλικίας) φυλάττειν, ἐγρηγορέναι, σωφρονίζειν τοὺς μεираκίσκους, διδάσκοντας, ἀπειλοῦντας, δεομένους, συμβουλευόντας, ὑπισχνουμένους, παραδείγματα δεικνύντας.

105. Δύο ὡσπερὶ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς εἰσὶ, ἐλπὶς τε τιμῆς καὶ φόβος τιμωρίας.

106. Ἡ μὲν (ἐλπίς τιμῆς) ὀρηπτικωτέρους (τοὺς νεανίσκους) πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων ἢ δὲ (τιμωρία) ὀκνηροὺς πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἔργων ἀπεργάζεται.

107. Καθόλου ἀπείργειν προσήκει τοὺς παῖδας τῆς πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους συνουσίας· ἀποφέρονται γὰρ τι τῆς τούτων κακίας.

108. Δεῖ τῆς δικαιοσύνης πλείστον λόγον ποιῆσθαι.

109. Δεῖ φεύγειν ἀργίαν καὶ προνοεῖν.

110. Προχείρως οὐ δεῖ συναλλάσσειν.

111. Δεῖ τὸν βίον ἐπιτηδεύειν καὶ μὴ δεσμῶ προσάπτειν αὐτόν.

112. Μὴ ἐρεθίζειν θυμούμενον, ἀλλ' ὑπέκειναι τοῖς ὀργιζομένοις.

113. Μὴ βλάπτειν τὴν ψυχὴν, ταῖς φροντίσιν αὐτὴν κατατρύχοντα.

114. Εἰς πονηρὰν ψυχὴν ἀστείον λόγον ἐμβάλλειν οὐ προσήκει.

115. Ὁ λόγος τροφή τῆς διανοίας, τοῦτον δ' ἀκάρθαιον ἢ πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων.

116. Ἀπάντων μὲν τῶν πονηρῶν ἀπάγειν δεῖ τοὺς παῖδας, μάλιστα δὲ τῶν κολάκων.

117. Γένος οὐδὲν ἐστὶν ἐξωλέστερον, οὐδὲ μᾶλλον καὶ θάπτον ἐκτραχηλίζον τὴν νεότητα, ὡς τῶν κολάκων, οἱ καὶ τοὺς πατέρας καὶ τοὺς παῖδας προρρίζους ἐκτριβοῦσι, τῶν μὲν τὸ γῆρας ἐπίλυτον, τῶν δὲ τὴν νεότητα ποιοῦντες, τῶν δὲ συμβουλευμάτων δέλεαρ ἀφύλακτον προτείνοντες τὴν ἡδονήν.

118. Τοῖς παισὶ τοῖς πλουσίοις οἱ πατέρες νήφειν παραινοῦσιν, οἱ δὲ (κόλακες) μεθύειν· σωφρονεῖν, οἱ δὲ ἀσελγαίνειν· φυλάττειν, οἱ δὲ δαπανῶν· φιλεργεῖν, οἱ δὲ ραθυμεῖν· «Στιγμὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος» ἐστὶν (λέγοντες)· «ἴην καὶ οὐ παραίην προσήκει. » *Τὶ δὲ φροντιστέον ἡμῖν τῶν τοῦ πατρὸς ἀπειλῶν; » Κρονόληρος καὶ σοροδαίμων ἐστὶ, καὶ μετέωρον » αὐτὸν ἀράμενοι, τὴν ταχίστην ἐξοίσωμεν κτλ. »*

119. Μιᾶρὸν τὸ (τῶν κολάκων) φῦλον· ὑποκριταὶ φιλλίας, ἀγεστοὶ παρρησίας, πλουσίωρ μὲν κόλακες, πενήτων δὲ ὑπερόπται, ὡς ἐκ λυρικῆς τέχνης ἐπὶ τοὺς νέους ἀγόμενοι, σεσηρότεροι δ' οἱ τρέφοντες γελῶσι, καὶ ψυχῆς ἐποβολήματα καὶ νόθα μέρη βίου. *Ὡστε, εἴ τῷ μέλει τῶν πατέρων τῆς τῶν τέκνων εὐαγωγίας, ἐκδιωκτέον τὰ μυστὰ ταῦτα θρέμματα· ἐκδιωκτέον δὲ καὶ τὰς τῶν συμφοιτητῶν μοχθηρίας· καὶ γὰρ οὗτοι τὰς ἐπιεικεστάτας φύσεις ἰκανοὶ διαφθείρειν εἰσὶ.*

120. Οὐδὲ πάλιν τοὺς πατέρας ἀξιώ τελέως σκληροῦς καὶ τραχεῖς εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ συγχωρῆσαι τινα τῷ νεωτέρῳ τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ ἑαυτοὺς ἀναμυμήσκειν, ὅτι ἐγένοντο νέοι.

121. Καθὰπερ ἰατροὶ τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων τοῖς γλυκεῖσι χυμοῖς καταμιγνύοντες τὴν τέρψιν ἐπὶ τὸ συμφέρον εὖρον πάροδον, οὕτω δεῖ τοὺς πατέρας τὴν τῶν ἐπιτηδεύματων ἀποτομίαν τῇ πρῶτῃ μι-

*) Ἰδε ἀριθ. 14, σελ. 265—266.

γύναι, καὶ τοτὲ μὲν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν παίδων ἀφιέναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας, τοτὲ δ' αὖ πάλιν ἀντιτείνειν· καὶ μάλιστα μὲν εὐκόλως φέρειν τὰς ἀμαρτίας· εἰ δὲ μὴ γε, προσοργισθέντας, ταχέως ἀποφλεγμῆναι.

122. *Māllor* ὀξέθυμον εἶναι δεῖ τὸν πατέρα, ἢ βαρὶθυμον· ὡς τὸ γε δυσμενὲς καὶ δυσκατάλλακτον, μισοτεκνίας οὐ μικρὸν τεκμηρίον ἔστι.

123. Καλὸν ἔνια τῶν ἀμαρτημάτων μὴδὲ εἰδέναι δοκεῖν, ἀλλὰ τὸ τοῦ γήραος ἀμβλυώπτον καὶ δύσχωρον ἐπὶ τὰ γιγνόμενα μεταφέρειν, ὡς ἔνια τῶν πραττομένων ὄρωντας μὴ ὄραν, καὶ μὴ ἀκούειν ἀκούοντας.

124. Φίλων ἀμαρτήματα φέρομεν· τί θαυμαστόν, εἰ τέκνων;

125. Ἐφείσω ποτέ, ἀλλὰ καὶ χορήγησον· ἡγανάκτησάς ποτε, ἀλλὰ καὶ σύγγνωθι. . . ἤλθέ ποτε χθιζῆς μέθης ἀποπνέων (ὁ υἱός)· ἀγνόησον· μύρων ἀπόζων· σίγησον. Οὕτω σκιρτώσα νεότης πωλοδαμνείται.

126. Πειρατέον τοὺς τῶν ἡδονῶν ἤττους καὶ πρὸς τὰς ἐπιτημῆσεις δυσηκόους (υἱέας) γάμφ καταζεύξαι· δεσμὸς γὰρ οὗτος τὴν νεότητος ἀσφαλίστατος.

127. Ἐργνῶσθαι δεῖ τοῖς υἱοῖς γυναικας μῆτε εὐγενεστέρας πολὺν, μῆτε πλουσιωτέρας. . . ὡς οἴηε μακρῶ κρείττους ἑαυτῶν λαμβάνοντες, οὐ τῶν γυναικῶν ἄνδρες, τῶν δὲ προικῶν δοῦλοι· *lar-thárouσι γινόμενοι*.

128. Δεῖ τοὺς πατέρας. . . ἐναργῆς ἑαυτοὺς παράδειγμα τοῖς τέκνοις παρέχειν, ἵνα πρὸς τὸν τούτων βίον, ὡσπερ κάτοπτρον, ἀποβλέποντες, ἀποτρέπωνται τῶν αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων.

129. Ἐνιοι τοῖς ἀμαρτάνουσιν υἱοῖς ἐπιτιμῶντες, τοῖς αὐτοῖς ἀμαρτήμασι περιπίπτουσι.

130. *Οἱ δὲ οὐλοσ γὰρ ἄλωσ ζῶντες* (πατέρες), οὐδὲ τοῖς δοῦλοις παραρσίαν ἄγρουσιν ἐπιτιμῶν, μὴ τοι γε δὴ τοῖς υἱοῖς.

131. *Ὅπου γέροντες εἰσιν ἀναίσχυροι, ἐνταῦθ' ἀνάγκη καὶ νέους ἀναιδεστάτους εἶναι.*

ΧΡΙΣΤ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΑΗΣ.

(Ἀκολουθεῖ).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ DOPPLER-FIZEAU,*

δι' ἧς ἐπιτρέπεται ὁ διὰ τῆς φωτοαναλύσεως προοδιορισμὸς τῆς ταχύτητος τῶν ἄστρον κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὀπτικῆς ἀκτίνος.

Ὁ ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς φωτοαναλύσεως γενικὸς ἐνθουσιασμὸς ὑπῆρξε τοιοῦτος ὥστε πρὸ αὐτῆς ἐξέλιπον πάσαι αἱ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γενόμεναι σχετικαὶ ἀνακαλύψεις, ἐπὶ στιγμὴν δὲ δὲν ἐ-

δίστασαν ν' ἀποδώσωσιν εἰς τοὺς εὐτυχεῖς τούτους ἰδρυτὰς τῆς μεθόδου ταύτης, εἰς τὸν Bunsen καὶ Kirchoff, πάσας τὰς πρὸ αὐτῶν ἀνακαλύψεις, λησμονηθέντος ὅτι πρὸ αὐτῶν, πρόδρομοι τῆς ὑπ' αὐτῶν γενομένης λαμπρᾶς γενικεύσεως, ὑπῆρξαν ὁ Brewster, πολλὰ ἔτη πρότερον καταδείξας τὴν ἐν τῷ Ἡλίῳ παρουσίαν τοῦ νατρίου, οἱ Wheatstone καὶ Miller, παρατηρήσαντες τὰς λαμπρὰς χαρακτηριστικὰς γραμμὰς τῶν ἀλατωδῶν οὐσιῶν, ὁ Foucault, τὴν ἀντιστροφὴν τῆς βραδύσεως τοῦ νάτρου, καὶ ὅτι ἐν τῷ φασματοσκοπίῳ τοῦ Kirchoff ἀνευρίσκεται τὸ ὑπὸ τῶν Fizeau καὶ Foucault, τῷ 1846, ἐπινοηθέν ὄργανον πρὸς ἐπιτυχίαν καθαρωτάτου καὶ λίαν ἐκτεταμένου φάσματος.

Περὶ τῆς πρώτης δὲ ἐφαρμογῆς τῆς συγκριτικῆς φωτοαναλύσεως τῶν ἄστρον τὸν λόγον ποιούμενος ὁ συγγραφεὺς σημειοῦται ὅτι αὕτη ἦτο φυσικὴ συνέπεια τοῦ μεγάλου ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει τῆς μεθόδου ταύτης ἐνθουσιασμοῦ, οὕτως ὥστε τὸ φασματοσκοπίον ἀπέβη ἔκτοτε ἀναπόσπαστον τῶν χημικῶν ἐργαστηρίων ὄργανον, συνεοῦν τὴν ἀπλότητα μετὰ τῆς ἀκριθείας, οἱ δὲ Huggins καὶ Miller, τῷ 1862, εὑρον αὐτὸ ἀρκούντως εὐμεταχειρίστον ὥστε νὰ τὸ προσαρμώσωσιν εἰς ἀστρονομικὴν τινα διόπτραν καὶ ν' ἀναλύσωσιν τὸ φῶς τῆς Σελήνης, τῶν πλανητῶν, τῶν ἀπλανῶν καὶ τῶν νεφελωμάτων, νὰ συγκρίνωσιν δὲ τὰς βραδύσεις τοῦ φάσματος τῶν ἄστρον τούτων μετὰ τῶν τῶν τεχνητῶν φώτων.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν ἐπεται τὸ κεφαλαῖωδες γεγονός ὅτι τὰ χημικὰ γήινα στοιχεῖα: ὕδρογονον, νάτριον, μαγνήσιον, σίδηρος, κτλ., ὧν ἡ παρουσία ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι ἐσημειώθη ὑπὸ τοῦ Kirchoff, ἀνευρίσκονται καὶ ἐν τῷ τῶν ἀστέρων, ὅτι δὲ μεγάλη ἀναλογία ὑφίσταται μεταξὺ τῶν βραδύσεων τῶν φασμάτων τῶν ἀστέρων καὶ τῶν τῶν τεχνητῶν φώτων.

Μετὰ ταῦτα ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Huggins ἔτη τινα μετὰ ταῦτα γενομένης παρατηρήσεως τῆς μικρᾶς μετακινήσεως τῶν διαφόρων βραδύσεων τοῦ φάσματος, μετακινήσεως γενομένης πρὸς τὸ ἐρυθρὸν μὲν διὰ τινὰς ἀστέρας, οἷον τὸν Σείριον, πρὸς τὸ ἰκάνθινον δὲ διὰ τινὰς ἄλλους, παρατηρῶν ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ ὑπὸ τοῦ Fizeau εἰκοσιν ἔτη πρότερον προσημειωθέν καὶ λησμονηθέν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Huggins καὶ εἰς τὸν Maxwell ταῦτοχρόνως, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὑπὸ τοῦ Fizeau εὐρεθέντος τύπου, νὰ προβῶσιν, ἐξ ἀφορμῆς τῆς μετακινήσεως τῆς βραδύσεως F τοῦ ὕδρογονοῦ ἐν τῷ φάσματι τοῦ Σειρίου, εἰς ὑπολογισμὸν τῆς ταχύτητος τοῦ ἀστέρος τούτου καὶ νὰ εὕρωσιν οὕτω, διὰ τοῦ τύπου τοῦ Fizeau, ἀνακαλυφθέντος τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ Maxwell, ὅτι ὁ Σείριος ἀπομακρύνεται τῆς Γῆς μετὰ ταχύτητος 29,4 μιλίων ἢ 47 χμ. ἐν 1 λ'.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἐποχὴν καὶ ἐκ διαφόρων μερῶν, ἐγένοντο μελέται φωτοαναλύσεως τῶν ἄστρον

*) Ἴδε ἀριθμ. 13, σελ. 246--247.

ὑπὸ τῶν κ. Vogel, Christie, Janssen καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Secchi, ὅστις ὑπὸ τὸν ὠραῖον τῆς Πρώτης οὐρανὸν κατώρθωσε ν' ἀναγάγῃ τὰ φάσματα τῶν ἀπλανῶν εἰς τρεῖς κυρίους τύπους.¹ Ἄπαντες οἱ παρατηρηταὶ οὗτοι ἦσαν ἀπησχολημένοι περὶ τὸ φαινόμενον τῆς μεταθέσεως τῶν ῥαβδώσεων ἐν τοῖς φάσμασι τῶν ἀπλανῶν, ἀλλ' αὕτη ἦτο τοσοῦτον ἀσθενὴς καὶ ἀβεβαία, ὥστε διαφωνοῦντες ἠγέρθησαν περὶ τοῦ ἀληθοῦς αὐτῆς, ἡ δὲ ἀμφιβολία ἠπειλήσῃ καὶ ἐκ δευτέρου νὰ ῥίψῃ εἰς λήθην τὴν μετὰ τοσοῦτους μόχθους ἀνευρεθεῖσαν μέθοδον.

Εἶτα ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει τὴν ἐπιθεβαιώσιν τοῦ ἀληθοῦς τῆς μεθόδου ταύτης διὰ τῆς περιστροφῆς τοῦ Ἥλιου, δι' ἧς ἐπετεύχθη ἐπὶ τέλους πειραματικῆ ἀπόδειξις τοῦ ἀληθοῦς αὐτῆς ἐπὶ τῶν φωτεινῶν κυμάτων, ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ἡχητικῶν, ἀναγράφων τὴν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Zollner ὑποδειχθεῖσαν ἰδέαν τῆς χρησιμοποίησεως πρὸς τοῦτο τῆς περὶ τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἄξονα περιστροφῆς τοῦ Ἥλιου, δι' ἧς τὰ ἐπὶ τοῦ ἡμερινοῦ αὐτοῦ σημεῖα φέρονται μετὰ ταχύτητος 2 χμ. περίπου κατὰ δευτερόλεπτον, ἐξ ἧς δὲ ἐπιτεταί ὅτι, σκοπεύων τις διαδοχικῶς τὰ δύο πέρατα ἡμερινοῦ τινος τοῦ Ἥλιου διαμέτρου, διατίθησι δύο πηγὰς φωτός, ὧν ἡ μὲν τοῦ δυτικοῦ μέρους τοῦ δίσκου κινεῖται πρὸς τὸν παρατηρητήν, ἡ δὲ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀπομακρύνεται αὐτοῦ μετὰ ταχύτητος 2 χμ. κατὰ λ', ὅπερ ἀποτελεῖ διαφορὰν 4 ἐν ὄλμ χμ.

Παρατηρῶν δὲ ὅτι ἡ εἰς 4 χμ. ταχύτητα ἀντιστοιχοῦσα μετακινήσεις τῶν ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι ῥαβδώσεων τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἥλιου εἰς ἀεροειδῆ κατὰστασιν εὐρισκομένων μεταλλικῶν στοιχείων εἶνε ἐκτάκτως μικρά, μόλις ἀνερχομένη εἰς τὸ 1/75 τοῦ μεταξὺ τῶν δύο ῥαβδώσεων D τοῦ Fraunhofer διαστήματος, ῥαβδώσεων χαρακτηριστικῶν τοῦ νατρίου, αἵτινες μόλις ὑπὸ τῶν κοινῶν τῶν χημικῶν ἐργαστηρίων φασματοσκοπιῶν διαστέλλονται, σημειοὶ ὅτι πρῶτος ὁ Vogel κατώρθωσε, τῷ 1871, ν' ἀντιληφθῇ ταύτης διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Zollner τελειοποιηθέντος φασματοσκοπίου, ὅτι δὲ ἡ πρώτη ἀποδεικτικῆ μέτρησις φαίνεται γενομένη ὑπὸ τοῦ Young, ἀμερικανοῦ ἀστρονόμου, τῷ 1876, ὅστις κατώρθωσε νὰ μετρήσῃ τὴν μετακίνησιν τῶν ῥαβδώσεων D διὰ τοῦ μικρομέτρου τοῦ τελειοτάτου αὐτοῦ ὄργάνου καὶ νὰ εὐρῆ ταύτην κατὰ μεγίστην προσέγγισιν ἴσην πρὸς τὴν ὑπολογισθεῖσαν.

Ἡ δὲ ἰστορικῆ ἀπόδειξις ἐγένετο τῷ 1880, ὑπὸ τοῦ Thollon ἐν τῷ ἀστεροσκοπεῖῳ τοῦ ὄρους Gros, ὅπερ ὁ Bischoffsheim ἤρξατο τότε κατασκευάζων παρὰ τὴν Νίκαιαν, διὰ παρατηρήσεως τῆς σχετικῆς θέσεως συμπλεγμάτων τινος ἡλιακῶν ῥαβδώσεων, περιεχομένων μεταξὺ δύο τῶν ὑπὸ τοῦ Janssen τῷ πρῶτον ἀνακαλυφθεισῶν, ῥαβδώσεων, ἃς οὗτος ἀπεκάλεσε

γηῖνας (telluriques), διότι ὀφείλονται εἰς τὴν ἀπορροφητικὴν δύναμιν τῆς γηίνης ἀτμοσφαιρας¹. Ἐὰν προσέλλῃ τις ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τῆς σχισμῆς τοῦ φασματοσκοπίου τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου, αἱ μὲν ἡλιακαὶ ῥαβδώσεις μετακινούνται, ἐνῶ αἱ γηῖνοι ῥαβδώσεις μένουσιν ἀκίνητοι ὡς καὶ ἡ παράγουσα αὐτὰς αἰτία· ἔνεκα δὲ τῆς μεγάλῃς διασκεδαστικῆς δυνάμεως τῶν ὑπὸ τοῦ Thollon ἀνακαλυφθέντων ὀργάνων καὶ τῆς ἐπιτυχούς ἐκλογῆς τῶν συμπλεγμάτων τῶν ῥαβδώσεων, ἡ μετακινήσεις αὐτῶν καθίστατο ὀρατῆ ἀνευ οὐδεμιᾶς βοηθητικῆς μετρήσεως.

Ἐπὶ τούτοις ὁ συγγραφεὺς, ἀναφέρων τὴν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Rowland, τῆς Βαλτιμόρης, γενομένην αὐξήσιν τῆς διασκεδαστικῆς δυνάμεως τῶν ὀργάνων τῆς παρατηρήσεως, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οὐδῶλος πλέον εἶνε ἀναγκαῖον σήμερον νὰ γίνηται ἡ πρὸς ἀκίνητον ἐκ προτέρων ῥαβδώσιν σύγκρισις, ἀλλ' ὅτι τοῦτο γίνεται ἀμέσως, ἀρκεῖ δὲ μόνῃ ἡ προσήκουσα ῥυθμικῆ ταλάντωσις τοῦ ἡλιακοῦ εἰδώλου ἐπὶ τῆς σχισμῆς τοῦ φασματοσκοπίου, ἵνα αἱ μὲν κύρια ἡλιακαὶ ῥαβδώσεις φανῶσι κινηταὶ καὶ ταλαντούμεναι κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν, αἱ δὲ γηῖνοι μείνωσιν ἀκίνητοι. Ἐντεῦθεν προκύπτει τὸ ἀξιόλογον τοῦτο ὅτι δι' ἀπλῆς ὄψεως δύνανται νὰ διακριθῶσιν, ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι, αἱ εἰς τὸ φῶς τοῦ ἄστρου ἀνήκουσαι ῥαβδώσεις ἀπὸ τῶν ὀφειλομένων εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ φωτός ἐπενέργειαν τῆς γηίνης ἀτμοσφαιρας.

Ἀκριβῶς δὲ, λέγει ὁ Cornu, διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Rowland γενομένης τελειοποιήσεως τοῦ φασματοσκοπίου, ἡ ἐν τῷ ἡλιακῷ φάσματι ἀκρίβεια τῆς μετρήσεως ἐγένετο τοσαύτη, ὥστε ὁ Σουηδὸς ἀστρονόμος Dunér ἐπέτυχε, διὰ τοῦ διαφορικοῦ πειράματος τοῦ Thollon, νὰ μετρήσῃ τὴν ταχύτητα τῆς περιστροφῆς τοῦ ἡλίου, οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ ἡμερινοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἐκάστου παραλλήλου αὐτοῦ, οἱ δὲ ἐντεῦθεν προκύψαντες ἀριθμοὶ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς ἐξέλεγχιν τῶν ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων διὰ διαφορῶν τύπων παριστωμένων ταχυτήτων τῆς περιστροφῆς τοῦ Ἥλιου κατὰ τὰ διάφορα αὐτοῦ πλάτη, ἐπὶ τῇ βῆσει τῆς κινήσεως τῶν ἡλιακῶν κηλίδων.

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν διὰ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός ἐπιθεβαιώσιν τῆς μεθόδου, ὁ Cornu ἀναφέρει τὰς ἐπομένους ἐπιθεβαιώσεις γενομένας διὰ τοῦ πλανήτου Ἀφροδίτης ὑπὸ τοῦ κ. Vogel, κατὰ ἰανουάριον καὶ φεβρουάριον τοῦ 1889, καὶ διὰ τοῦ ὠραίου κομήτου τοῦ Wells ὑπὸ τῶν κ. Gouy καὶ Thollon, ἀπὸ τοῦ ὄρους Gros, τὴν 6]18 Σεπτεμβρίου τοῦ 1882, παρατηρῶν γενικῶς ὅτι προκειμένου περὶ πλανητῶν καὶ κομητῶν, ὧν ἡ λάμψις ἡ ἢ φαινομενικῆ διάμετρος ὑφίστανται σημαντικὰς μειώσεις, αἱ ἀντίστοιχοι ἐπιθεβαιώσεις τῆς μεθόδου καθίστανται ἐξαιρετικῶς πολὺπλοκοὶ καὶ ἐπομένως ἐστερημέναι τῆς, κατὰ τὴν

1) Βλέπε Ἐβδομαδιαία Ἐπιθεωρήσεως τόμ. I, ἀριθμ. 52, σελ. 828—829.

1) Βλέπε Ἐβδομαδιαία Ἐπιθεωρήσεως, τόμ. Β', ἀριθμ. 7.

διὰ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός ἐπιβεβαίωσιν τῆς μεθόδου, ἀκριβείας τῶν ἐξαγομμένων.

Καὶ προκειμένου μὲν περὶ τῆς Ἀφροδίτης, ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει ὅτι ὁ Vogel παρετήρησεν ἐπὶ τοῦ φωτογραφικοῦ φάσματος τοῦ πλανήτου μετακίνησιν τῶν ραβδώσεων ἀντιστοιχοῦσαν εἰς προσέγγισιν αὐτοῦ πρὸς τὴν Γῆν μετὰ ταχύτητος 14 χμ. καὶ 12 χμ. ἐν 1 λ', ὅτι δὲ ἡ διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ εὑρεθεῖσα ταχύτης αὐτοῦ ἦτο τῶ ὄντι 12 χμ. καὶ 13 χμ. κατὰ τὴν ὑποδειχθεῖσαν διεύθυνσιν.

Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ κομήτου Wells, ἀναφέρει ὅτι οὗτος ἦτο ἀρκετὰ φωτεινὸς ὥστε νὰ εἶνε ὄρατός πλησίον τοῦ Ἡλίου, κατὰ τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν ἡμέραν, ὅτι δὲ οἱ κ Gouy καὶ Thollon ἠδυνήθησαν νὰ παρατηρήσωσι τὸ φάσμα, αὐτοῦ παρέχον μικρὰν μετάνησιν τῆς λαμπρᾶς διπλῆς ραβδώσεως τοῦ νετροῦ (ῥαβδῶσις D) πρὸς τὸ ἐρυθρὸν, ἧτις ἐξετιμῆθη εἰς τὸ $\frac{1}{4}$ ἢ τὸ $\frac{1}{5}$ τοῦ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ραβδώσεων διαστήματος. Ἡ μετάνησις αὕτη ἀντεστοίχει πρὸς ταχύτητα ἀπομακρύνσεως τοῦ κομήτου τούτου ἀπὸ τῆς Γῆς ἐξ 76 μέχρις 61 χμ. ἐν 1 λ', ἡ δὲ μετὰ ταῦτα ἐκτιμηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Bigourdan διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ πραγματικῆ ταχύτητος τοῦ σώματος τούτου εὑρέθη ἴση πρὸς 73 χμ. κατὰ διεύθυνσιν ταυτιζομένην πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ φασματοσκοπίου ὑποδειχθεῖσαν. Ἀνάλογος δὲ πρὸς ταύτην παρατήρησις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κομήτου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Vogel, ὅταν ἡ ταχύτης τοῦ ἄστρου ἦτο μόνον 27 χμ.

ΗΛ. Γ. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

τῶν ἐπισκόπων Παραμυθίας
μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς Εὐροίας, Φωτικῆς
καὶ Βουθρωτοῦ.

Ὁ Χριστιανισμὸς ἐν Ἡπειρῷ κατ' αὐτὰ τὰ πρῶτα μετὰ Χριστὸν ἔτη εἰσεχώρησε διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, μεθ' ὧν οὗτος δις διέτρεξε τὰ μέρη ταῦτα, τὸ πρῶτον μὲν περὶ τὸ 50ῶν ἔτος καὶ τὸ δεῦτερον περὶ τὸ 64ον, ὅποτε ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν καὶ παρεχόμενος εἰς Νικόπολιν (παρὰ τὴν Πρέβεζαν), ὡς δείκνυται ἐξ ὄσων γράφει ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ: «ὅταν πέμψω Ἀρτεμῖαν πρὸς σὲ ἢ Τυχικόν, σπουδάσον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν: ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι». Δίαν ὅμως βραδῶς ἢ νέα θεόπεμπτος διδασκαλία διεδόθη, καθότι ἐσίγησε μὲν τὸν Αὐτ. αἰῶνα τὸ Μαντεῖον τῆς Δωδώνης καὶ δὲν ἐχρησμοδοτεῖ πλέον, ὑποχωρήσαν εἰς τὴν βραδύτερον, περὶ τὴν Βαν ἑκατονταετηρίδα, ἀναφανείσαν ἀντ' αὐτοῦ ὁμώνυμον ἐπισκοπὴν, ἀλλ' ὁ ναὸς τοῦ Δωδωναίου Πελασγικοῦ Διὸς μόλις περὶ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα εὗρηται κατεστραμμένος καὶ αἱ τῶν παλαιῶν θεῶν τελεταὶ καὶ λατρεῖαι, ὡς ἐκ τῆς βα-

θείας ἐρριζώσεως τῆς εἰδωλολατρείας, ἐντελῶς μῆτε τὴν ἕκτην κατεστράφησαν, ἀλλ' ἐν ἰσχύει ὑπῆρχον καὶ ὑποκρύφως ἐτελοῦντο καὶ μετὰ ταῦτα: γνωστὸν δ' ἐστὶν ὁποῖον διεδραμάτισε πρόσωπον ὁ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Ἡπειρώτης εἰδωλολάτρης Πρίσκος, ὅστις καὶ ἀπέθανεν ἐκ λύπης ἐπὶ Ἀλαρίκου τῶν Γότθων διὰ τὴν ὑπ' ἐκείνου πίεσιν καὶ ἐξαφάνισιν τῆς ἐπιὸ ὑφίσταμένης ἀρχαίας θρησκείας του. Καίτοι δὲ ἐδυστήθησαν ἐξ ἀρχῆς πολλαὶ ἐν Ἡπειρῷ Ἐπισκοπαί, οὐδόλως ἐχομέν τινα μάρτυρα ἢ ἱερομάρτυρα ἢ ὁμολογητὴν, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ τῆς Ἡπειρωτικῆς Χρονογραφίας κλ. συγγραφεὺς Π. Ἀραβαντινός,¹ καταγόμενον ἐξ Ἡλείου κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας ἐν τοῖς μαρτυρολογίαις.

Ὅπως δὴποτε κατὰ τὴν Γ' ἑκατονταετηρίδα ἀπαντῶμεν ἐν Θεσπρωτίᾳ, πλὴν τῆς Νικοπόλεως, τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Εὐροίας ἐν Γλυκεῖ, τῆς Φωτικῆς ἐν Παραμυθίᾳ καὶ τοῦ Βουθρωτοῦ παρὰ τὸν Πηλώδη λιμένα τοῦ Στράβωνος. Ὁ κατ' ὀλίγον ὑπὸ τὴν τοῦ Χριστοῦ σημαίαν συμπυκνούμενος πληθυσμὸς τῶν ἐποχῶν ἐκείνων ἐπέτρεπε βεβαίως τὴν τοιαύτην ὑπαρξιν ἐν τόσῃ ἐκτάσει, ἀλλ' ἐπιπλέον βραδύτερον γεγονότα καὶ μεταβολαὶ πραγμάτων, εἰς ἃς ὑπέκυψαν καὶ αἱ ἐπισκοπαί, καὶ κατ' ὀλίγον ἐξέλιπε πρῶτη ἢ Εὐροία, ἥς οἱ κάτοικοι διεσπάρησαν ἀλλοχοῦσε καὶ ἐν Φωτικῇ, ἐνθα περὶ τὴν ἀρχαίαν θέσιν τῆς (Λιμπόνι) διατηρεῖται εἰσέτι χώρος τις καλούμενος Εὐροία καὶ μνημάτα, μετ' οὐ πολὺ κατεστράφη καὶ ἡ Φωτικὴ αὕτη καὶ ἐπικρατησάσης μετὰ ταῦτα ἐν χρόνῳ δυσπροσδιορίστῳ τῆς ὀνομασίας πλέον Γλυκεῖ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Παραμυθίας ὄλης,³ συναπετελέσθη μετὰ τῆς ἐναπολειφθεῖσης ἐπισκοπῆς Βουθρωτοῦ ἢ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος διατηρηθεῖσα ὑπὸ τὸν τίτλον Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκεῶς. Ἀλλ' ἐπὶ τέλος καὶ τὸ Βουθρωτὸν αὐτὸ ὑπέκυψεν εἰς τὸν πανδαμάτορα χρόνον καὶ ἡρημῶνη ἐξ ὀλοκλήρου καὶ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ὡς μόνος τίτλος ἐναπέμεινε ὁ τῆς Παραμυθίας.³

Κατὰ ταῦτα ὁ χρονολογικὸς κατάλογος τῶν ἐπισκόπων Παραμυθίας, στενῶς συνδεδεμένος ἐστὶ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἀρχαιοτέρων αὐτῇ ἐπισκοπῶν, οὓς δέον καὶ νὰ περιέχη. Προτιθέμεθα λοιπὸν ἐνταῦθα ν' ἀναφέρωμεν ἐν σειρά ὑποδεικνυούσῃ πως καὶ τὰς διαφόρους περιπετείας καὶ μεταβολὰς, ἃς ὑπέστη, μέχρις οὐ ἀφανισθεῖσῶν τῶν ἄλλων, ἀνεφάνη αὕτη μετὰ τῆς νῦν ὀνομασίας καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκτάσει, ἦν αἱ ἄλλαι κατεῖχον, τοὺς τῆς Εὐροίας, Φωτικῆς, Βουθρωτοῦ, Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκεῶς, Παραμυθίας. Ὁ κ. Ἀλεξοῦδης, ὁ Σ. Μ. Ἀμασειας, τοὺς τῆς Φωτικῆς δὲν κατατάσσει μετὰ τῶν τῆς Παραμυθίας, ἀλλὰ μετὰ τῶν τῆς Βελλᾶς,⁴ πιθανὸς δὲ βεβαίως καὶ ἄλλοι τοιαύτην νὰ ἔχωσι γνώμην, ἀφ' οὗ

1) Π. Ἀραβαντινοῦ Περὶ Δωδώνης, ἐν Ἰωαννίνοις 1862, σελ. 33 § 10.

2) Μελετρία Γεωγραφία παλαιὰ καὶ νέα. Τόμ. 6' κεφ. γ' § 9 ἐκδοσις 6', ὑπὸ Ἀνθίμου Γαζῆ. «Κάστρον τοῦ Ἀγίου Δονάτου, τὸ ὁποῖον καὶ Παραμυθία λέγεται καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων Ἀδωνά. ἡ ὁποία πρότερον Γλυκεῖ ἔκαλεῖτο».

3) Ἀγνοῶ διατί ἐν τοῖς βερατιοῖς οἱ ἐπίσκοποι Παραμυθίας καλοῦνται «Μητροπολίται Φιλιππῶν».

4) «Νεολόγος» ἔτος ΚΣΤ', ἀριθμ. 6827.

1) Κεφ. Γ'.

παραδεδομένον ἦν, ὅτι ἡ Φωτικὴ ἐν Βελλᾷ κείται, ἀλλ' ἡμεῖς ἀποδείξαντες ὅτι αὕτη ἐν Παραμυθίᾳ ἐστὶ καὶ οὐχὶ ἐν Βελλᾷ, κατατάσσομεν αὐτοὺς ἐνταῦθα. Ἐπίσης ὁ κ. Ἀλεξούδης ἐν τῷ καταλόγῳ του δὲν ποιεῖ διάκρισιν τῶν ἄλλων ἐπισκοπῶν, ὧν τοὺς ἐπισκόπους μνημονεύει καταγράφων ἐν σειρᾷ τὰ ὀνόματα ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς Παραμυθίας ἑξῆς μόνον, πλὴν ἐνός, ὃν σημειοῖ Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως.

Λον Εὐροίας. 1. Ἅγιος Δονάτος (381—387). Παρευρέθη εἰς τὴν Βαν οἰκουμένην Σύνοδον, θεωρεῖται δὲ ὡς τοπικὸς ἅγιος ἰδίως τοῦ τμήματος Παραμυθίας (Ἀϊδονατίου), ἐνθα καὶ πληθὺς ναῶν ἐστὶν ἐπ' ὀνόματί του. Τὰ ἐν Γλυκεῖ μεγαλοπρεπῆ ἔρεπια ἀναφέρεται ἐκ παραδόσεως ὅτι εἶσι τὰ τοῦ ναοῦ, ὃν οὗτος ἔκτισεν, ὑπὸ ἐλαίαν δ' αὐτόθι δείκνυται ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ ὁ τάφος του, ἐνθα οὗτοι καθ' ἑκάστην ἐορτὴν ἀνάπτουσι μετ' εὐλαβείας καὶ ἑὸς ἑορτῆς ὅπως ἐστὶν ὅτι τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου μετεκομίσθη περὶ τὸ 604 μ. Χ. εἰς τὴν Κερκυραϊκὴν Κασσιόπην. Τὰ διάφορα θαύματα, δι' ὧν ἡ ἀγιότης του προσεπικυρώθη, ἐντίθενται ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ του, ἥτις ἀρχεται διὰ τοῦ ἐξῆς χαρακτηριστικοῦ διστίχου :

Δονεῖ Δονάτος τὸν τὰς ψυχὰς δονοῦντα
τὸν εἰρηνικῶν κηρύττων Θεὸν λόγον.

2. Μάρκος (451). Ἀναφέρεται ἐν τῇ Δη Οἰκουμένην Σύνοδῳ τῆς Χαλκηδόνος μετ' ἄλλων ἐπισκόπων τῆς Ἡπείρου, προσαγορευόμενος ἐν ἐπιστολῇ τῆς Πρώτης Πράξεως³ «Μάρκος ὁ εὐλαβεστάτος ἐπίσκοπος Εὐροίας», ὑπογραφόμενος δὲ ὁ ἴδιος ἐν τῇ Ἐκτῇ Πράξει⁴ «Μαριανὸς ἐπίσκοπος πόλεως Εὐροίας, ὁρίδας ὑπέγραψα». Σημειωτέον ὅτι ἐνθα ἀλλαχοῦ ἐνταῦθα μνημονεύεται φέρει τὸ ὄνομα Μάρκος. Οὗτος λείπει ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ κ. Ἀλεξούδη, ὡς καὶ οἱ ἐπόμενοι δύο· τοῦτους, πλὴν τοῦ ἁγίου Δονάτου, δὲν μνημονεύει ἐπίσης καὶ ὁ Π. Ἀραβαντινός.

3. Θεόδωτος (552). Παρευρέθη ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθείσῃ Συνόδῳ ἐπὶ Μηνᾶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ Ἀνθίμου καὶ Σεβήρου καὶ ἐτέρων ἀκεφάλων, ἐνθα ἀναφέρεται ὑπογεγραμμένος «Θεόδωτος Εὐροίας Παλαιᾶς Ἡπείρου».

4. Ἰωάννης (604). Οὗτος ἔνεκα τῶν πιέσεων τῶν εἰς τὴν χώραν του εἰσβαλλόντων τότε κατέφυγε περὶ τὸ ἔτος 604 μ. Χ. μετὰ τοῦ κλήρου τῆς Εὐροίας καὶ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Δονάτου εἰς τὴν Κερκυραϊκὴν Κασσιόπην, «ἐνθα, κατὰ Γ. Χασιώτην⁵, ἐξήκει νὰ σφητερισθῇ καὶ μέρος τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἐπισκόπου Κερκύρας Ἀλκεσίονος (πρὸς ὃν εἶχε καταφυγεῖ)· ἡ δὲ ἀπαίτησις του αὕτη ἀνεφέρθη μάλιστα

εἰς τὸν τότε τῆς Ρώμης βασιλεῖα Μαυρίκιον καὶ τὸν Πάπαν Γρηγόριον».

Βον Φωτικῆς. 5.—α'. Ἰωάννης (451). Ἀναφέρεται ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Χαλκηδόνος (Ἀραβαντ).

6.—β'. Διάδοχος (516). Παρευρέθη εἰς τὴν κατὰ Ἡπείρου τοπικὴν σύνοδον (Ἀρβτ.). Τὸ ὄνομα τοῦτου ἐπιδιορθοῖ ὁ κ. Ἀλεξούδης ἐν τοῖς χρονολογικοῖς καταλόγοις του τῶν ἐπισκόπων Βελλᾶς¹, παρατηρῶν «ἀλλ' ἴσως Δοσίθεος ἢ Διόδωρος».

7.—γ'. Ἰλάριος. (520) Ἡμεῖς παραλαμβάνομεν τοῦτον ἐκ τῆς Χρονογρ. Ἡπείρου τοῦ Π. Ἀρβτ. ἐν λέξει Φωτικῆ² καὶ οὗτος λείπει ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ κ. Ἀλεξούδη.

Βον Βουθρωτοῦ. 8.—α'. Εὐθύμιος (516) ἀναφαίνεται ἐν τῇ τῆς παλαιᾶς Ἡπείρου Συνόδῳ (Ἀρβτ).

9.—β'. Ματθαῖος (523). Ὑπογεγραμμένος ἐστὶν ἐν τῇ πρὸς τὸν Πάπαν Ὀρμιδιαν ἐκθέσει. (Ἀρβτ.).

10.—γ'. Δημήτριος (1222—1240). Εὐρηται ἐν σημειώματι τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Ναυπάκτου³ καὶ παρ' Ἀρβτ. καὶ κ. Ἀλεξούδη.

Δον Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως. 11.—α'. Μακάριος (1543). Οὗτος ἀναφέρεται ἐν συγγιλιώδει γράμματι τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (παρὰ τὸ Δελβίνον), ἐκδοθέντι κατὰ τὸ ἔτος 1728 ἐπὶ Πατριάρχου Παΐσιου, ἐξ οὗ ἀποσπῶμεν τὸ ἐξῆς ἐνδιαφέρον τεμάχιον : «Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἡ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Βοθροῦ καὶ Γλυκέως εὐρισκομένη ἱερὰ καὶ σεβασμία μονὴ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου πλησίον τοῦ χωρίου Κάλτζαν, ἀνάθεν μὲν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξε καὶ διετέλεσε πατριαρχικὴ σταυροπηγιακὴ ἐλευθέρα καὶ ἀδούλωτος, καθὼς παρίστησι καὶ δηλοποιεῖ τὸ ἐμφανισθὲν ἡμῖν ἥδη μαρτυρικὸν ἐνυπόγραφον γράμμα τοῦ ἥδη κατὰ τόπον ἀρχιερατεύοντος Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Βοθροῦ καὶ Γλυκέως καὶ συναδελφοῦ ἡμῶν κύρ Παρθενίου κατησφαλισμένον καὶ τῇ ὑπογραφῇ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Χειμάρας καὶ Δελβίνου κύρ Νικηφόρου καὶ μαρτυρίας λοιπῶν πλησιοχώρων χριστιανῶν, ἐν ᾧ γράμματι μαρτυρεῖ ὁ αὐτὸς οὗτος Βοθροῦ καὶ Γλυκέως κύρ Παρθένιος, ὡς ὁ ἡγούμενος τοῦ ρηθέντος μοναστηρίου ἐν ἱερομονάχοις Ζαχαρίας ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν πατέρων προσεκόμισαν αὐτῷ τὴν διαθήκην τοῦ κτήτορος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου Γρηγορίου μοναχοῦ κατησφαλισμένῃ οὖσαν ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν κατ' ἐκείνου καιροῦ ἀρχιερέων, τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Νήφοντος, καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ τῆς Βελλᾶς Δοσίθεου, τοῦ Δρυϊνοπόλεως Νικοδήμου, τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως Μακαρίου, τοῦ Χειμάρας καὶ Δελβίνου Σωφρονίου, δηλοποιούσαν καὶ παριστώσαν⁴ κτλ». Εἶναι δὲ ὁ Μακάριος ὁ πρῶτος καθ'

1) Αὐτόθι, ἔτος ΚΔ', ἀριθμ. 6245 καὶ περιοδικὸν Κωνσταντινουπόλεως «Κῆρυξ». Τόμ. Γος ἀριθμ. 9ος.

2) Αὐτόθι ἔτος ΚΣΤ', ἀριθμ. 6864.

3) Τῶν ἱερῶν Συνόδων δαφνιστάτη Συλλογῇ. Τόμος Δεύτερος, σελ. 67.

4) Αὐτόθι, σελ. 161.

5) Γ. Χασιώτης, Πραγματεία περὶ Δοδώνης· Ἀθήνησι. Μέρος Β' § 31 σελ. 118 καὶ Ι. Λαμπριδῆς Ἡπειρωτ. Μελέτηματα. Τεύχος Α', σελ. 17.

1) «Νεολόγος» ἔτος ΚΣΤ' ἀριθμ. 6827.

2) Τόμ. Β' σελ. 175.

3) Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων Ράλλη καὶ Ποτλῆ Ἀθήνησι 1855 σελ. 107. Τόμ. Ε'.

4) Τοῦ συγγιλιώδους τούτου ἀνεκδότου γράμματος ἐξ οὗ καὶ ἄλλους μανθάνομεν ἀγνώστους ἐπισκόπους τῆς Ἡπείρου, ὡς καὶ ἐτέρου τῆς αὐτῆς Μονῆς καὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέ-

ἡμᾶς γνωστός, ὅστις ἀναφέρεται μὲ τὸν ἐπὶ πολὺ διατηρηθέντα τοῦτον τίτλον Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως.

12.—δ'. Ζωσιμᾶς (1608). Σώζεται τὸ ὄνομά του ἐν τοιχογραφίᾳ τῆς ἀνωτέρω διαληφθείσης Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου· ἄγνωστος παρὰ τε Ἀρβτ. καὶ κ. Ἀλεξ. ὡς καὶ ὁ προσηυθεὶς Μακάριος καὶ οἱ ἐπόμενοι τέσσαρες.

13.—γ'. Παρθένιος (1679). Μνημονεύεται ἐν τοιχογραφίᾳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Μονῆς Γηρομερίου, ἐνθα ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐξῆς ἀνορθογράφως: «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τοῦ Θεοφιλεστάτου Δεσπότη κυρ Παρθενίου δὲν ἔπει ΑΥΘΘ + ἀνεγράφη καὶ ἀνεστορήθη τῆς Ἁγίας καὶ ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἀπὸ ἐξοδίας τοῦ Κύρ Κυριοτάτου Κύρ Πάνου ἱερομνήμων καὶ Ζήσων . . . » Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν εἶχεν ἀνυψωθῆ εἰσέτι εἰς ἐξαρχίαν τὸ Γηρομέριον,¹⁵ ὡς φαίνεται καὶ ἐν τοῖς ἄνω.

14.—δ'. Παρθένιος (1728). Οὗτος βεβαίως ἄλλος ἐστὶ τοῦ προσηυμένου, ἀφ' οὗ χωρίζονται διὰ τοσοῦτου μακροῦ χρονικοῦ διαστήματος. Εὑρηται δὲ ἐν τῷ αὐτῷ σιγγιλλιώδει γράμματι τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὅπερ ἀνωτέρω ἀναφέραμεν.

15.—ε'. Λεόντιος. Ἀπροοδιόριστος ἢ χρονολογία· ἐν τούτοις γίνεται γνωστός ἐκ καταλόγου κοιμημένων ἀρχιερέων τῆς Ἐπισκοπῆς, εὑρισκομένου ἐν τῇ Μονῇ Καμίτσιανης, ἐνθα τίθεται μετὰ τὸν Παΐσιον, ἀλλὰ λελλανθασμένως βεβαίως, καθότι μετὰ τοῦτον οἱ λοιποὶ ἀπὸ τοῦ ἐπομένου Διονυσίου εὑρηται ἐν γνωστῇ χρονολογικῇ τάξει.

16.—στ'. Διονύσιος (1766). Διασώζεται τὸ ὄνομά του ἐν τοιχογραφίᾳ τῆς ἐκκλησίας Ἁγίου Δημητρίου ἐν τῷ χωρίῳ τῶν Μπαμπουριῶν Λιᾷ, ἐνθα ἐστὶ γεγραμμένος: ἰστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ μυροβλήτου, δι' ἐξόδων τῶν χριστιανῶν τῆς χώρας ὅλης, τοῦ Θεοφιλεστάτου κυρίου Διονυσίου ἀρχιερατεύοντος, ἐφημερεύοντος Ρίζου ἱερέως . . . διὰ χειρὸς ἱστοριογράφου Ἀθανασίου μοναχοῦ, Γεωργίου υἱοῦ αὐτοῦ, ἐξ ἐπαρχίας Ἰωαννίνων, ἐκ Ζαγορίου, ἐκ Κώμης Καπεδόβου κατὰ αψξς' κατὰ μῆνα Ἰούλιον 26 ».

17.—ζ'. Παΐσιος. Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην τίθεται παρὰ τε Ἀρβτ. καὶ κ. Ἀλεξδ.

18.—η'. Ἀνθίμος (1789—1799). Τὴν χρονολογίαν ἀρμόμεθα παρὰ τοῦ κ. Ἀλεξδ. Ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἦδη τούτου ἀναφέρεται ἐν τοιχογραφίαις ἐκκλησιῶν καὶ ὁ τίτλος Παραμυθίας καὶ Πάργης· οὕτως ἐν μὲν τῇ Μονῇ Καμίτσιανης τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Γεωργίου ἢ κτίσις μὲν σημειοῦται ὅτι ἐγένετο ἐν ἔτει 1758, ἢ δὲ ἰσότησις τοῦ ναοῦ ἀρχιερατεύοντος τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Κυρίου Κυρίου Ἀνθίμου Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως ἐν ἔτει 1789 ». Εἰς δὲ τὸν ναὸν τοῦ χωρίου Ἀρτσα τοῦ Φαναρίου, εὑρηται ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀναρθόγραφα: «ἰστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ

ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου Ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ ἀρχιερατεύοντος τοῦ Θεοφιλεστάτου καὶ λογιωτάτου Κυρίου Κυρίου Ἀνθίμου Παραμυθίας καὶ Πάργας διὰ συνδρομῆς τῶν ἐπιτρόπων κτλ. 1785 Φεβρουαρίου 28 ». Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐπόμενος Χρυσάνθος ἀναφέρεται μὲ τὸν τίτλον Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως, ἀγνοοῦμεν μὲν πότε ἢ Ἐκκλησία υἰοθέτησε τὸν νέον τίτλον, συμπεραίνομεν ὅμως ὅτι κυρίως μόνον τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπεκράτησεν ὁ ἀπλοῦς τῆς Παραμυθίας. Ἐν τῷ δευτέρῳ σιγγιλλιώδει γράμματι τῆς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, περὶ οὗ σημειοῦμεν ἀνωτέρω καὶ ὅπερ ἐξεδόθη τὸ 1831, ἀναφέρεται μόνον ὁ Ἐπίσκοπος Παραμυθίας.

19.—θ'. Χρυσάνθος (1805). Ἀνεψιὸς ἐστὶ τοῦ προτεταγμένου· οὗτος καλεῖται Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως, ὡς ἐν τῇ τοιχογραφίᾳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Γριάτζιανης, ἧς ἢ μὲν κτίσις ἐγένετο τῷ 1743, ἢ δὲ ἰσότησις ἐν ἔτει 1799 Ἰουνίου α'. ἀρχιερατεύοντος τοῦ Θεοφιλεστάτου Κυρίου Κυρίου Χρυσάνθου Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως. Γνωρίζομεν περὶ τοῦ Χρυσάνθου ἐκ τῆς ἱστορίας¹ τὰ γεγονότα ἅτινα ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς Πάργαν ὡς εἰς ἄσυλον, μόλις, ἐκ θαύματος, διασώσεις ἐνταῦθα, καθότι, δι' ἐξαγορασθέντος τινὸς Παργίου ἐτέθη κρύφα ἐν τῷ κατωγαίῳ τῆς οἰκίας, ἐν ἣ διέμενε, πυρῆτις, ἧτις καὶ ἠνήθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου· ἦθερὰ τότε ἐκπυροκρότησις ἐπικολούθησε καὶ ἡ οἰκία κατέρρευσε, πάντες δ' ἐνόμιζον ὅτι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπώλετο, ἐγνώσθη ὅμως ὅτι, παρ' ἐλπίδα, σῶός ἐστιν ἐν τῇ παρακειμένῃ οἰκίᾳ· δοκός τις κατὰ τὴν ἐκτίναξιν τῆς στέγης τῆς καταστραφείσης οἰκίας πεσοῦσα διήνοιξε τὴν τῆς γείτονος στέγην, διὰ τοῦ μέρους δὲ τούτου κατέπεσεν ἐπὶ κλίνης λειπόθυμον καὶ τὸ ἀνατιναχθὲν σῶμα τοῦ Ἐπισκόπου, ὅστις ἀναλαβὼν τὰς αἰσθήσεις του ἀμέσως διὰ πλοιαρίου κατέφυγεν εἰς Παξούς, ἐνθα καὶ ἐτελεύτησε βραδύτερον.

20—ι'. Παρθένιος (1812). Ἐγένετο ἀπὸ Χειμάρρας ἦν δὲ Πάργιος κατὰ Ἀρβτ.

21—ια'. Ἀρσένιος (1814—1816). Ἦν Ἰωαννίτης κατὰ Ἀρβτ.

22—ιβ'. Προκόπιος (1820). Ἦν ἐκ Βυζαντίου. Ἀρβτ.

Εὐν. Παραμυθίας. 23—α'. Ἀμβρόσιος (1820—1823). Εἶτα Ἀρτης. Ἀπὸ τούτου ὄρχεται σαφῶς πλέον μόνος ὁ τίτλος Παραμυθίας. Ὁ Ἀρβτ. τίθησιν αὐτὸν μόνον κατὰ τὸ ἔτος 1823, ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν τὸν κ. Ἀλεξούδην.

24—β'. Νεόφυτος (1826—1828) ὁ Βυζάντιος. Ἀρβτ.

25—γ'. Προκόπιος (1833—1836)· τοῦτον δὲν ἀναφέρει ὁ Ἀρβτ. εὑρηται ὅμως παρ' Ἀλεξδ. μετὰ τῆς χρονολογίας καὶ ἐν τῷ διαληφθέντι καταλόγῳ τῆς Μονῆς Καμίτσιανης.

26—δ'. Ἀγάπιος (1842—1849) Ἰωαννίτης (Ἀρβτ.) Τοῦτον ὁ κ. Ἀλεξδ. τίθησι μόνον μέχρι τοῦ ἔτους 1847, τούναντιον δὲ παρατείνει αὐτὸν ἐπὶ δύο εἰσέτι ἔτη ὁ Ἀρβτ. Ἐτελεύτησε δ' ὁ Ἀγάπιος ἐν

σεως ὑπὸ χρονολογίαν νεωτέραν (1831). λαθόντες κατ' αὐτὰς πιστὰ ἀντίγραφα θέλωμεν δημοσιεύσει προσεχῶς τὰ περιεχόμενα, ὡς ἔχοντα τοπικὸν τε καὶ γενικὸν ἐνδιαφέρον.

1) Μ. Γεδεών «Τὰ σφάλματα τῶν ἐπισκοπικῶν καταλόγων», ἐν Κήρυξι: Κων/πόλεως. Τόμ. Γ' ἀριθ 7 σελ. 102.

4) Π. Ἀραβαντινοῦ Χρονολογία τῆς Ἠπείρου, Τόμ. Β'. σελ. 201.

Παραμυθία εἰς προεδρικίαν ἡλικίαν τὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Πέμπτης μετὰ τὰ θεῖα εὐαγγέλια λειπόθυμος μεταφερθεὶς ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν παρακειμένην οἰκίαν του.

27—ε'. Διογύσιος (1849—1867) ἀπὸ Τσεσμέ, ὁ εἶτα Φιλαδέλφειας. Οὗτος ἀνήγειρε τὸ Ἐπισκοπεῖον ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως ἔνθα καὶ νῦν ἔστιν, ἐν ᾧ πρὶν διέμενον οἱ ἀρχιερεῖς ἐν τῇ καθολικῇ ἡδὴ ἐκκλησίᾳ, εἰς τὰ αὐτόθι οἰκήματα. Παραμένει ἡ μνήμη αὐτοῦ ἀληθὺς, ὡς δραστηρίου καὶ πολλὰ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν μοχθῶσαντος ποιμενάρχου· νῦν προδότης ἐφησυχάζει ἐν τῇ πατρίδι του.

28—στ'. Ἀνθίμος, Τσάτσος τὸ ἐπώνυμον (1867—1877). Ἐγένετο εἶτα Αἰνου, μετέπειτα δὲ ψηφισθεὶς Ἀρχιάδου παρητήθη μεταδὰς εἰς τὴν πατρίδα του Ἰωάννινα ὅπως ἐφησυχάζων καταγίνεται εἰς τὰς προσφιλεῖς του θεολογικὰς μελέτας καὶ συγγραφάς, ὧν τὸ περὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σύγγραμμα τοῦ προ πολλοῦ εἶδε τὸ φῶς ἔχον οὕτω τὴν προμετωπίδα: «Ἡ θεότης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποδεικνυομένη ἐκ τῆς ἀγίας γραφῆς καὶ τῶν θείων πατέρων, φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου Τσάτσου Ἰωαννίτου, ἱεροδιδασκάλου καὶ ἱεροκήρυκος τῆς πόλεως Ἰωαννίνων, ἐκ τῶν τροφίμων τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς σχολῆς κλ. ἐν Ἀθήναις. 1865». Ἦδη διαμένει ἐν Κωνσταντινουπόλει καταγινόμενος εἰς τὴν ἐκδοσὶν νέου ἔργου του ὑπὸ τὸν τίτλον κατὰ τὴν ἀγγελίαν «Ὁδηγὸς εὐσεβείας», ἥτοι 100 ὄμιλοι περίου ἐφ' ὄλου τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

29—ζ'. Γρηγόριος Δρακόπουλος (1877—1885). Ἀπὸ πρωτοσυγγέλου καὶ ἱεροκήρυκος τοῦ Ἰωαννίνων τότε Σωφρονίου, τοῦ νῦν Θεσσαλονίκης, ἐγένετο Παραμυθίας, εἶτα Ἀρχιάδου, ἐξ ἧς κατήγετο, βραδύτερον Καστορίας καὶ τελευταῖον Βάρνης, ἔνθα ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὁ εὐέλπις οὗτος καὶ εὐπαίδευτος κληρικὸς ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος ἐν ἀκμαίᾳ ἡλικίᾳ.

30—η'. Ἰωάννης Χατζῆ Ἀποστόλου Ἰμβρίου (ἀπὸ τοῦ 1885).

Τοιοῦτος ὁ χρονολογικὸς κατάλογος τῶν ἐπισκόπων τῆς Παραμυθίας, ὃν κατηρτήσαμεν βοηθηθέντες ἐκ γνωστῶν μέχρι τοῦδε πηγῶν καὶ ἀγνωστῶν· οὕτω δ' ἐφέραμεν εἰς φῶς ἐν συνόλῳ δώδεκα προσέτι Ἐπισκόπους μὴ ἀπαντωμένους καὶ εἰς τοὺς καταλόγους τοῦ Σ. Μ. Ἀμαθείας Κύρ Ἀνθίμου Ἀλεξοῦδου καὶ εἰς τὰς ἀναγραφὰς τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ ἐν ταῖς οικείαις λέξεσι τοῦ 6' τόμου τῆς Χρονογραφίας του καὶ εἰς τὴν δαψιλεστάτην συλλογὴν τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων καὶ εἰς τὸ Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τοῦ Ράλλη καὶ Ποτλῆ, τὰς μόνας πηγὰς, ἃς εἶχομεν ἐκ συγγραμμάτων. Βεβαίως δὲν εἶνε πλήρης, μήτε καὶ τέλειος, ἀλλ' εἰς ἄλλους κάλλιον δυναμένους ἐναπόκειται νὰ τὸν συμπληρώσωσι· πράγματι δ' ἔχομεν τὴν πεποιθῆσιν, ὅτι δυνατόν ἐστὶ πολλοὶ εἰσεῖν νὰ εὐρεθῶσι καὶ ἐν συγγραφαῖς καὶ ἐν τοιχογραφίαις ἐκκλησιῶν, αἵτινες, ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται ἀσήμενοι καὶ εἰδὶν ἀνορθόγραφοι, τοσαύτην ἔχουσι σπουδαιότητα ἐν τοιοῦτῳ ζητήματι

τι, ἔνθα πᾶς ἄλλος γραπτὸς λόγος σιγᾶ· ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις τοπικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐγγράφοις δύνανται πολλοὶ νὰ εὐρεθῶσιν.

Ἐν Παραμυθίᾳ, 5 ἰανουαρίου 1893.

Α. Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΑΝΣ.

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

παρὰ τῆ Κυρία Εἰρήνη Θεοφύλακτου.

(Κωμικὸν παίγιον).

«Αἶθουσα μετρίας ἐπιπλοσκευῆς, πρὸς τὰ δεξιὰ κάτοπτρον καὶ νιπτῆρ, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ψήκτρα τῆς κεφαλῆς, κτένιον, καὶ ἄλλα χρειώδη· πρὸς τ' ἀριστερὰ παράθυρον καὶ θύρα. Πλησίον τοῦ νιπτῆρος ὑπάρχει κάθισμα, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐνδύματα. Ὑψουμένης τῆς αὐλαίας, φαίνεται ὁ Ἀλκιβιάδης, ἱστάμενος πρὸ τοῦ κατόπτρου καὶ περιποιούμενος διὰ τῆς ψήκτρας τὴν κόμην του».

Διάβολε, αἰωνίως αὐτὰ τὰ μαλλιά μου θὰ πίπτουν πρὸς τὰ κάτω, δὲν θέλουν νὰ στρώσουν καὶ νὰ λάβουν τὴν πρὸς τὰ ἄνω διεύθυνσιν· μάτην καθημερινῶς ὁ κουρεὺς μου τὰ διορθώνει, αὐτὰ ἐννοοῦν ὡς ἄλλοι χαμαιλέοντες νὰ ἦναι ἐστραμμένα πρὸς τὰ κάτω, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ μὴ ἡμπορῶ νὰ συμμορφωθῶ μὲ τὴν μόδαν. . . Αὐτὴ ἡ μόδα, ἡ ἀφωρισμένη μόδα, κατεδίκασεν ὄχι μόνον τὰ στήθη, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν πολυτίμὸν μας κεφαλὴν νὰ ὑποφέρῃ (*λαμβάνει τὸν λαίμοδέτην του καὶ τὸν φορεῖ*). Ἄς φορέσω τὴν bleu γραβάτταν, γιὰ τὴν bleu, λέγουσιν, πηγαίνουσιν ἔστους ξανθοῦς (*φορεῖ τὸ ἐπαρωφροδὸν του*). Ἄ! ἡ ἐνδυμασία μου εἶναι λαμπρὰ, à la dernière mode. . . εἶμαι ἡ μόδα προσωποποιημένη. Ἐν μικρὸν σφαλικτὸν τριαντάφυλλον πιστεύω ὅτι πολὺ θὰ συντελέσῃ εἰς τὸν ἐξωραϊσμόν τοῦ ὄλου μου. . . Ἰδοὺ λοιπὸν ἐγὼ καθ' ὅλα ἔτοιμος (*παρατηρεῖ τὸ ὥρολόγιόν του*). Ἄλλ' εἶναι περίεργον νὰ μὴ παρέρχηται ἡ ὥρα· παρῆλθε τόσος χρόνος ἀφ' ὅτου ἤρχισα νὰ ἐνδύωμαι, καὶ ἀκόμη τὸ ὥρολόγιόν μου δεικνύει τὴν ὀγδόην καὶ ἡμίσειαν ἐσπερινήν, μήπως ἐστάθη; ἀκροῦται). Ὅχι ἐργάζεται καὶ ὅμως εἶναι περίεργον. . . ἀλλ' ἔστω δὲν θὰ περιμείνω ἀκόμη εἰ μὴ ἐν τέταρτον, εἰς τὰς ἐννέα παρὰ τέταρτον ἀναχωρῶ, καὶ εἰς τὰς ἐννέα ἀκριβῶς, φθάνω εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μικροκαμωμένης μου τῆς Εἰρηνοῦλας. . . Εἰρήνη! ὦραϊον ὄνομα! τὸ σύμβολον τῆς ἀγάπης· πόσῃν γλυκύτητι ἐγκλείει! . . . Ἄ! εἶναι ὠραϊοτάτη, ἄγγελος καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἐὰν ἤμην ζωγράφος, θὰ τὴν ἐζωγράφιζον καὶ θὰ τὴν ἔστελλον εἰς τὴν προσεχῆ ἔκθεσιν τοῦ Σικέγου, ὡς τύπον ἑλληνικῆς καλλονῆς· δὲν βλέπτει ὅμως, εἶμαι ποιητῆς καὶ θὰ τὴν ἐζυμνήσω μὲ ὠραίους στίχους. Τί σοὶ λέγουσιν ἐκεῖνοι οἱ μεγάλοι καὶ μελανοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς, ἡ ξανθὴ κόμη τῆς, αἱ μεγάλαι βλεφαρίδες

της, τὰ ρόδινα χεῖλη της καὶ ἡ μαρμαρώδης χεὶρ της. Τί κριμα εἰς τὴν νέαν! . . . τοιαύτη καλλονὴ νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας ἑνὸς χονδροανθρώπου . . . Τὴν λέγουν πολὺ σοβαρὰν καὶ ἤσυχον, πόσον ὅμως ἀπατώνται! . . . Ἴδου ἐγὼ κατάρθωσα νὰ τὴν συλλάβω εἰς τὰ δίκτυά μου, καὶ ἀπόδειξις ὅτι τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐπιχειρῶ τὴν πρώτην μου παρ' αὐτῆ ἐπίσκεψιν . . . Καὶ ὕστερον λέγουν μερικοὶ ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι πονηρὰ πτηνὰ τὰ ὁποῖα δυσκόλως πιάνονται, ἐγὼ ὅμως ἀπαντῶ εἰς αὐτοὺς ὅτι αἱ γυναῖκες πιάνονται εὐκολώτερον καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ πουλάκια. Ἴδου ἐγὼ ὅστις μὲ μίαν μόνον φορὰν ποῦ ἐχόρευσα μὲ τὴν ὠραίαν μου Εἰρήνην, μὲ δύο τρεῖς νυκτερινούς περιπάτους ὑπὸ τὰ παράθυρά της, καὶ μὲ τρεῖς τέσσαρες καντάδες, ἔστω καὶ ἂν κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκινδύνευσα νὰ ζυλοκοπηθῶ ὑπὸ τοῦ ἀξέστου καὶ χονδροῦ συζύγου της, κατάρθωσα ἐν τούτοις νὰ ἔχω τὴν ἐσπέραν ταύτην ραντεβοῦ εἰς τὰς ἐννέα, καὶ ποῦ; ποῦ; εἰς τὴν οἰκίαν της. Κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις της ὁ κύριος Ἰορδάνης Θεοφυλάκτου, ὁ σύζυγός της, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἰσππην, καὶ ἐκείθεν διὰ τὴν κάτω Ἱερουσαλήμ, ὅπου θὰ βαπτισθῆ εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἵνα ἀποπλύνῃ τὰς ἀμαρτίας του, καὶ θὰ ἐπιστρέψῃ συναποφέρων καὶ τὸν τίτλον τοῦ Χαδζή. Τοῦτο δὲν μοὶ τὸ ἐβεβαίωσεν μόνον ἡ φιλιτάτη μου Εἰρήνη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ πιστὸς μου ὑπρέτης "Ἐκτωρ, ὅστις συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν διευκόλυνσιν τοιούτων σπουδαίων καὶ δυσκόλων ἐπιχειρήσεων. Ἄ! ὁ "Ἐκτωρ εἶναι ἐξαιρετὸς ἄνθρωπος, ὀλίγον βλάξ ἀλλὰ καταλληλότητος διὰ τοιαύτας υποθέσεις· κατάρθωσεν ὁ διάβολος νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὴν μικροπανδρεμμένην τὴν πρώτην μου ἐπιστολὴν καὶ ἔλαβον ἀπάντησιν της, ὅτι θὰ μοὶ δώσῃ ραντεβοῦ ἀπόψε (περιπατεῖ τρίθωρον τὰς χεῖρας του). Ἄ! τρέμω, τρέμω ἀναλογιζόμενος τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θέλω ἀντικρύσει τὰ βλέμματά της. Λέγουσιν ὅτι, ὅταν παρουσιασθῆ εἰς τὸν ἄνθρωπον αἰφνιδία τις χαρὰ, τὰ χάνει καὶ δὲν δύναται ἐκ τῆς συγκινήσεως οὐδὲ λέξιν νὰ ἀρθρώσῃ. Λοιπὸν ἄς προετοιμάσω ἐκ τῶν προτέρων τὴν προσφώνησίν μου, ἵνα μὴ εἰς τὴν πρώτην της ἐμφάνισιν, ὡς ἄλλη χήνα μείνω μὲ στόμα ὀρθάνοικτον (λαμβάνει κάθισμα καὶ τὸ τοποθετεῖ εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης). Ἄς υποθέσωμεν ὅτι αὐτὴ ἡ καθέκλα εἶναι ἡ ὠραία μου Εἰρήνη (πλησιάζει πρὸς τὴν θύραν). Εἰσερχόμενος τὴν συναντῶ, χαιρετῶ ὑποκλιέστατα (ποιεῖ ὁμοίως) προσφωνῶν αὐτῆ τὴν καλὴν ἐσπέραν· ἀκολουθῶς . . . ἀκολουθῶς . . . αἱ τῶρα πρέπει νὰ ἦναι κανεὶς ὀλίγον ποιητῆς διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ. Λοιπὸν ἐμπρός! Ὑψώθητι φαντασίᾳ μου! Ἐξάρθητι δίκνοιά μου! Ὑπόθεσ' ὅτι βλέπεις τὸν πραγματικὸν ἄγγελόν σου, ὅχι βεβαίως τὸν Μιχαὴλ Ἀρχάγγελον μὲ τὴν φλογεράν του ρομφαίαν, ἀλλὰ τὸ φίλτρον σου, τὴν Εἰρήνην σου! Λοιπὸν δεῖξον τὴν πραγματικὴν σου ἀξίαν. Λοιπὸν ὑψώθητι! ἐμπρός! Εἰρήνη! ἡμῖν τοῖς ποιηταῖς τὸ νὰ ἐξυμνῶμεν τὸν ἔρωτα . . . ἄ! ὄχι! ὄχι! εἶναι σχολαστικὸν αὐτὸ τὸ ὕψος . . . Εἰρήνη! πᾶσι, γνωστὸν τυγχάνει ὅτι ὁ ἔρωτος

ὁ μικρὸς οὗτος υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης . . . οὐ! οὐ! . . . ἔτι σχολαστικώτερον. Ὁ πεζὸς λόγος δὲν πηγαίνει εἰς τοιαύτας περιστάσεις· λοιπὸν, ποιήσεις καὶ δὴ δημοτικὴ! ποιητὰ ἐμπρός, ἐμπρός δὲ, μὴ κοντοστέκεσαι.

Πόθεν ν' ἀρχινήσω,
 φῶς μου νὰ θρηνήσω,
 πῶς νὰ δυνηθῶ
 τ' ἀπειρα δεινὰ μου
 καὶ . . . καὶ . . . τὰς στερήσεις μου
 πῶς νὰ σοῦ τὰ εἰπῶ.

Οἱ πρῶτοι στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦσιν, ἀλλ' οἱ τελευταῖοι καθόλου, δὲν βλάπτει, φαίνεται ἡ χαρὰ δὲν ἀφίνει τὴν διάνοιαν νὰ παραγάγῃ ἀριστουργήματα. Ἄ! ὅταν φθάσω ἐκεῖ, ἐλπίζω πλέον νὰ ἐμπνευσθῶ. Ἡ ἐμπνευσις λέγουσιν ὅτι γεννᾶται ἐξ ἐξωτερικῆς ἐμφυσήσεως, (παρατηρεῖ εἰς τὸ κάτωπυρον). Λοιπὸν κατὰ πάντα ἔτοιμος· τῶρα ἄς ἐρωτήσω τὸν ὑπρέτην μου "Ἐκτορα ἂν τῶ ὄντι εἶδε ἐκεῖνον τὸν Ἰορδάνην ἐπὶ τοῦ ρωσικοῦ ἀτμοπλοίου φεύγοντα, μὴ τυχὸν ἐπέλθῃ καμμία παρανόησις, καὶ ἡ ἐπίσκεψίς μου αὕτη συντελέσῃ εἰς προσκλήσεις ἰατρῶν καὶ χρῆσιν τῶν ἐμπλάστρων τῶν φαρμακείων, διότι δὲν τὸ ἔχει τίποτε αὐτὸς ὁ χονδρὸς καὶ σκαιὸς σύζυγός της, νὰ μὲ φιλοδώρησῃ μὲ μερικοὺς ῥοπαλισμούς, καὶ πῖξ, λῆξ καὶ καθεκλάξ νὰ μὲ δείξῃ τὴν ἐξώπορταν, χωρὶς καθόλου νὰ κοπιᾶσω νὰ καταβῶ τὴν κλίμακα (προχωρεῖ πρὸς τὴν θύραν). Καὶ πόσον εὐχαριστεῖται αὐτὸς ὁ ὑπρέτης μου, ὅταν τὸν τιτλοφορῶ μὲ τὸν τίτλον τοῦ ἐξύπνου, ἅμα κανεὶς τοῦ κολληθῆ αὐτὸ τὸ ἐπιθετόν, τὸν βλέπεις καὶ μιὰ ἄλλην ἐκφραστικότητα λαμβάνει τὸ πρόσωπόν του, μὲ ἄλλην προθυμίαν ἐκτελεῖ τὰς ἀνατεθείσας αὐτῷ ἐντολάς, καίτοι τὰς δέκα ἐντολάς ποσῶς δὲν φυλλάττει, καθότι πολλὰκις ψευδομαρτυρεῖ, πάντοτε σουφροποιεῖ, καὶ ἐνίοτε ἐπιθυμεῖ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον του· καὶ ἕνα σωρὸ ἄλλας παρεκβάσεις, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς (ἴσταται πρὸ τῆς θύρας καὶ φωνάζει). "Ἐκτόρ, ἔξυπνε "Ἐκτωρ, "Ἐκτωρ, τί ἔπαθε κουφάλα τὸν ἔπιαισε; . . . "Ἐξυπνε "Ἐκτωρ, ἔξυπνε! . . . τί ἔξυπνος, ποῦ αὐτὸς θὰ ροχαλιζῆ σὰ γάτος . . . "Ἐκτωρ! "Ἐκτωρ· οὐστ. οὐστ. Δὲ θέλω βρῆ βρωμόσκυλο ἐσένα, τὸ συνωνόματόσου δὶχόλο, νὰ τί θὰ πῆ νᾶχη κανέναν καὶ σκύλον καὶ ἄνθρωπο μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα· ποτὲ δὲν δύναται νὰ συνεννοηθῆ, "Ἐκτωρ. ! "Ἐξυπνε "Ἐκτωρ . . . τίποτε ψυχὴ, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, "Ἐκτωρ· διάβολε, τρισκατάρτατε, βλάκα, μπουῖφε, ἴσως τοιουτοτρόπως ἀκούση . . . τίποτε κοιμᾶται τὸν βαρούχειον . . . (ὡσεὶ ἐνθυμούμενος) Ἄ! Ἄ! ἔλησμόνησα εἶναι ἡ ὠρα τοῦ ραντεβοῦ "Ἐκτορος καὶ Ἀνδρομάχης, τῆς παραπλαϊνῆς μας ὑπηρετριάς, στρομπουλᾶς. Ἀφοῦ δὲν εἶναι ἐδῶ τί νὰ γίνῃ, ὑπομονή . . . (ἐπιστρέφει πρὸ τὸ μέρος τῆς ὀρχήστρας). Αὐτὸ ὅμως δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐννοήσω πῶς κατέφερε ἡ ἀγαπητὴ μου Εἰρήνη νὰ στείλῃ τὸν ἀξιότιμον σύζυγον εἰς τὴν κάτω Ἱερουσαλήμ . . . μ.μ. . . δὲν ἔμπορῶσε νὰ τὸν στεί-

λη ἡ εὐλογημένη ἴσθην Καπερναοῦμ, ἢ εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ μιὰ καὶ καλὴ; Νὰ τί θὰ πῆ γυναῖκα· τὸν ἔστειλε στὸ Χαδζηλίκι νὰ γίνῃ Χαδτζῆς. . . ὠραία δουλειὰ ποῦ νὰ τὰ περιμένε κανεὶς ἀπὸ μιὰ τόσο ἡσυχῆ γυναῖκα. Αὐταῖς ἡ γυναῖκες εἶναι μυστήριον!!!. . . "Ἀμ' ἡμεῖς οἱ ἄνδρες. . . "Ἄ! νὰ φωνάξῃ ὁ Ἐκτωρ. (π.λ.ησιάζει τὴν θύραν καὶ ἐρωτᾷ) τί θέλεις ἔξυπνε Ἐκτωρ; . . . Τί ὁ Κος Περιεργίδης μὲ ζητεῖ; (πρὸς ἐαυτὸν) νὰ ἄλλὰ πρὸς Θεοῦ δὲν δύναμαι νὰ τὸν δεχθῶ ἀπόψα. . . Πές του πῶς δὲν εἶμαι ἐδῶ. . . Τί τοῦ εἶπες πῶς εἶμαι ἐδῶ; . . Ζῶν τετράπου, ἀνόητον καὶ ἄλογον. . . νὰ ἡ ἔξυπνάδα του ποῦ ἔφθασε. . . Πέστου πῶς μὲ μόλις ἐξῆλθον καὶ τὸν περιμένω ἴσθην μπιραρία τοῦ Κου Κασκαρίκα. Τί, νὰ τὸν δεχθῶ; . . . Ἀδύνατον. . . Πῶς κάθε ἐμπόδιο σέ καλὸ; . . . Τὸν κακόσου ψυχρὸ καιρὸ. . . Δὲ σέ ν'νοιάζει ἐσένα. . . Πέστου νὰ φύγῃ. Πῶς δὲν φεύγει; δῶξτον. Ἀπόψε νὰ ἐμποδισθῶ ἀπὸ τὴν πρώτην μου ἐπίσκεψιν. . . ἀδύνατον πρέπει νὰ πάθω κάτι τί. (ἀκροῖται). Ἄ! δυστυχία μου ἀνέρχεται τὴν κλίμακα. Ἄ! ἀμνηστική μου. . . πρέπει νὰ κρυφθῶ διότι ἂν μὲ πιᾶσῃ μὲ τὴν λίμα του, περὶ τῶν νέων ἐρωτικῶν του κατακτῆσεων φέξε μου καὶ γλύστρησα, μέχρι τῆς ἕκτης πρωϊνῆς ὥρας εἶναι ἄξιος νὰ διηγῆται. Ἄ Θεὲ μου ἔφθασε ποῦ νὰ κρυφθῶ; (παρατηρεῖ ἐδῶ ἐκεῖ) Λοιπὸν δὲν ὑπάρχει κανὲν μέρος; Ἄ νὰ ἦναι μόνον ἓν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο ἀκαταλληλότατον καὶ μὲ αὐτὰ μάλιστα τὰ ρούχα, . . . καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσα λούσα καὶ τόσα ἀρώματα νὰ χωθῆ ἐκεῖ μέσα κανεὶς. . . δύο ἄκρα ἐναντία. . . ἄ νὰ ἔφθασε. . . τί νὰ γείνη ἀνάγκη καὶ Θεοὶ πείθονται. (εἰσέρχεται παραπλευρῶς εἰς τι παρασκήριον ὅπου μένει κεκρυμμένος· ἔσωθεν ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ ὑπηρετοῦ). Μὰ Κύριε Περιεργίδη σὰς λέγω ὅτι δὲν εἶναι ἐδῶ καὶ σεῖς δὲ μὲ πιστεύετε· πῶς νὰ σὰς τὸ πῶ λοιπὸν φραντσέζικα; il n'est pas ici. . . τούρκικα; μπουρντὰ ντεῖλ ἐδῶ δὲν εἶναι, il n'est pas ici. . . (εἰσέρχεται ὁ Κος Περιεργίδης καὶ ἔρρευτῆ) ἔξω πῆγε, μπουρντὰ ντεῖλ διῆτε τώρα καὶ τὰ ἴδια σας μᾶτια καὶ καταπεισθήτε. Ἔσεῖς ἀδελφὲ εἰσθε χειρότερος καὶ ἀπὸ τὸν μακαρίτα τὸν ἄπιστο Θωμᾶ· (χαμηλοφώνως) κἄμε ὅμως γρήγορα, μὴν τυχὸν καὶ σκάσῃ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ ποῦ εἶναι χωμένος, πάσχει ἀπὸ μεγάλην στενοχώρια ἐκεῖ καὶ δὲν ζεύρω μὴ πάθῃ κακόν, (μεγαλοφώνως) γρήγορα ἄντε κἄμετε γρήγορα Κε Περιεργίδη, γιατί ἡ πόρτα μένει ἀνοιχτή, μὴν τυχὸν καὶ κανεὶς ἄλλος μουσαφίρης μᾶς κοπιᾶσῃ. Ὅριστε λοιπὸν. . . (ἐξέρχεται ὁ Κος Περιεργίδης). Οὐρ' ἔσασα!!! Ἄ καθόλου δὲν εἶναι εὐχάριστον νὰ μένη κανεὶς ἐκεῖ μέσα καὶ μάλιστα καταναγκαστικῶς. . . καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ παθιῶν διὰ σέ ψυχὴ μου Εἰρήνη. . . Δὲν βλέπει, αὐτὰ εἶναι πιαμικρὰ πράγματα, φθάνει μόνον ὅτι ἐγλύτωσα ἀπὸ τὴν κολληταίδα ποῦ θὰ μὲ ἠμποδίζε ἀπὸ τοῦ νὰ κἄμω τὴν πρώτην μου ἐπίσκεψιν. (παρατηρεῖ τὸ ὄρολόγιόν του). Πᾶ ἡ ὥρα

παρῆλθε. . . ἄς τρέξω (ἐξέρχεται φωνάζων). Ἐκτωρ. Ἐκτωρ. Ἐξυπνε Ἐκτωρ, φέξεμου καὶ γλύστρησα Ἐκτωρ, φέξεμου, φέξεμου.

Μετασκευὴ τῆς δεικνῆς.

(Αἰθουσα τῆς κυρίας Εἰρήνης· εἰσέρχεται περιδεδῆς). Λοιπὸν θάρρος ὅσον ἡμπορῶ, θάρρος, εἶναι ἡ πρώτη μου ἐρωτικὴ ἐξομολόγησις. Ἄ εὐτυχία μου, εὐτυχία. Εἰρήνη μου Εἰρήνη ποῦ εἶσαι; Ἄργεῖ μὲ κἄμνει νὰ περιμένω διὰ νὰ γείνη ἐπιθυμητοτέρα. Ἄ ψυχὴ μου! Ποῦ εἶσαι λοιπὸν; (ἀκροῖται) Ἄ νὰ, ἀκούονται βηματισμοὶ ἄς τοποθετηθῶ ἐκεῖ, ἐκεῖ εἰς τὴν θύραν, ἄς προετοιμάσω τὸν πρόλογόν μου Εἰρήνη! ἡμῖν τοῖς ποιητ. . . ἀλλ' ὅχι αὐτὸ διζέβολε τὸ ἄλλο ποίημα πῶς στ' ἀνάθεμα τὸ εἶπαμε Ἄ! Ἄ! ἔλα δὲ φαντασία μου ἐξέκρητι ἡγγικεν ἡ ὥρα. . . Ἄ, στάσου κ' ἔφθασε νὰ νὰ. Πόθεν ν' ἀρχινήσω, φῶς μου νὰ θρηνήσω, πῶς νὰ δυνηθῶ, τ' ἄπειρα δεινὰ μου καὶ τὰ βᾶσανά μου νὰ διηγηθῶ. . . Ἰδοὺ στίχοι ὠραῖοι, μεστοὶ πάθους, ἐπὶ τέλους τὸ κατῶρθωσα, πλήρης ὁμοιοκαταληξία, εἶμαι λοιπὸν καὶ εἰς τῶν νεωτέρων ποιητῶν, νὰ τί θὰ πῆ συγκίνησις εἰς τὴν στιγμὴν μὲ ἐνέπνευσε καὶ εὔρον τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, Ἄ νὰ ἔφθασε προσοχή. . . ἐμπρὸς ὁ πρόλογος, πόθεν. . . τίποτε οἱ βηματισμοὶ ἐχάθησαν. . . φαίνεται ἦτο ἡ ὑπηρετρία, ἦτις μὲ κλωθογυρνᾷ καὶ αὐτῆ, ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν; . . ὅχι ὅχι πῶς ὅσον ἡμπορῶ. . . Διατὶ ὅμως ἄργεῖ; αὐτῆ ἡ ἀργοπορία μὲ ἐμβάλλει εἰς ὑπονοίας. . . μήπως ὁ ἄθλιος ὑπρέτης μου ἐνεχείρισε τὴν ἐπιστολήν μου εἰς χεῖρας οὐχὶ θηλυκᾶς ἀλλ' ἀρσενικᾶς; μήπως ἀντὶ νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ εἰς τὴν Εἰρήνην μου τὴν ἐνεχείρισε εἰς τὸν κατηραμένον σύζυγον τῆς; Ἐὰν οὕτως ἔχη ἀλλοίμονόν μου, πᾶραυτα ἡ Εἰρήνη θέλει γείνει πόλεμος καὶ θέλει σχηματισθῆ ἐκ τοῦ συστάδην μάχη. Μὴ τυχὸν ἀντὶ νὰ γίνῃ ὁ σύζυγος Χαδζῆς μὲ στεῖλῃ ἐμένα ἴστο χαδζηλίκι, νὰ φέρω κομβολόγια; . . Ἄλλὰ τί ἀνόητος, ποῦ εἶμαι νὰ κἄθημαι νὰ συλλογιζομαι τοιαῦτα πράγματα, αὐτὰ εἶναι μόνον ὑποθέσεις. Ἐχω μεγάλην ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ὑπρέτην μου, ἔχω τόσας ἐνδείξεις τῆς ἔξυπνάδας του. . . καὶ ἔπειτα ὁ χαρακτὴρ τῆς ἐπιστολῆς ἦτο γυναικεῖος. . . καὶ ὕστερα ἀπὸ. . . Ἄ νὰ, ἀκούονται βηματισμοὶ, νὰ, ἔρχεται. . . (ἀκροῖται) Εἶναι ἡρεμοὶ, εἶναι τὸ βᾶδισμα γυναικεῖος. Ἐκείνης τῆς Εἰρήνης μου. . . Πόσον ἐλαφρὰ βαδίζει; ἄ νὰ, φθάνει, ἐμπρὸς τὸν πρόλογον. . . κἄμεσως. . . τί τὸν ἐλησμόνησα ὅχι, ὅχι, (γρήγορα). Πόθεν ν' ἀρχινήσω, φῶς μου νὰ θρηνήσω, πῶς νὰ δυνηθῶ, τ' ἄπειρα δεινὰ μου καὶ τὰ βᾶσανά μου νὰ διηγηθῶ; . . ἀκόμη μιὰ φορὰ ἄς τὸν ἐπικαλάθω μὴν τὰ χάσω καὶ τὸν ξεχάσω. . . (τὸ ἐπαναλαμβάνει γοργότερον πρὶν ὁμως προσεγγῆ τὸν τελευταῖον στίχον ἀκούεται ἔσωθεν ἡ φωνὴ τοῦ Ἰορδάνου Θεοφιλᾶτου). Κοπέογλου Κοπέκ. Νὰ σέ δείξω ἐγὼ τί θὰ πῆ ἀνατολίτης, ἐγὼ χαδζῆς δὲν ἔγεινα μὰ σένα θὰ σέ κἄμω. . . Ἄ δυστυχία μου, δυστυχία μου ὁ σύζυγός τῆς εἶ-

ναί ἐδῶ, καί εἶναι κασκαρίκα αὐτοῦ. *Ἀχ λειποθυμῶ. Ἄ Θεέ μου πῶς νά φύγω; πού νά πάγω; πού νά κρυφθῶ; (*Ἐμφαρίζεται ὁ κύριος Ἰορδάνης Θεοφυλάκτου κρατῶν εἰς χεῖρας ῥοπαλῶν, καὶ κυρηγᾷ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὅτε πίπτει ἡ ἀνδραία*).

ΘΩΜΑΣ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ πραγματικὴ αἰτία τῶν φθορῶν φαινομένων τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν σεισμῶν, — εἴτε δηλ. αἰτία τούτων εἶνε αἱ ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς, κατὰ τινὰς, παραγόμεναι ἠλεκτρικαὶ θύελλαι (ὅπερ ὄλως ὑποθετικόν), εἴτε χημικαὶ δράσεις, συμβαίνουσαι ὑπὸ τὸ ἔδαφος (ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἔκτασιν τῶν δονήσεων καὶ ἄλλα τινα), εἴτε εἶνε οὔτοι πρόδρομοὶ τῶν ἠφαιστειακῶν ἐκρήξεων (οἱ τ ο π ι κ ο ῖ), ὀφειλόμενοι εἰς τὴν αὐτὴν μετὰ τῶν ἠφαιστειακῶν ἐκρήξεων αἰτίαν, τὴν γ η γ ε ν ῆ δηλ. θερμότητα, εἴτε προέρχονται ἐμμέσως ἐκ ταύτης (αἱ ἐν εἶδει ἐκρήξεως σφοδραὶ σεισμικαὶ δονήσεις) διὰ τῆς, κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν γεωολόγων, ἀκαριαίας ἐξασπέρσεως τοῦ θαλασσοῦ ἢ τοῦ διὰ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς βραδέως εἰσδύοντος μέχρι τῆς ὑπὸ τὸν φλοιὸν τούτον ῥευστῆς λάδας (τετρκυίας ὕλης) ὕδατος, εἴτε, κατὰ τὴν γνώμην ἄλλων, προέρχονται ἐξ ἀερίων ἢ ἀτμῶν, ἀναπτυσσομένων ἐξ αὐτῆς τῆς λάδας, συναθροισζομένων ἐντὸς ὑπογείων κοιλοτήτων, πυκνουμένων καὶ ὀλωννόμενα τάσιν κτωμένων, πιεζόντων δέ, καὶ ἐπομένως δονούντων, τὰ ὑπερκείμενα στρώματα τοῦ γήινου φλοιοῦ, εἴτε προέρχονται οὔτοι, κατὰ τὴν γνώμην ἄλλων, ἐκ τῆς ὑπὸ τὸ ἔδαφος καταπτώσεως τῶν θόλων τῶν ἐν τῷ βάθει (διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ὕδατος διαλύσεως τοῦ γήψου καὶ ἄλλων διαλυτῶν ἐν ὕδατι οὐσιῶν) σχηματιζομένων ὑπογείων κοιλοτήτων, ἧς ἀποτέλεσμα εἶνε ἡ καθίζησις τῶν ἀμέσως τῶν κοιλοτήτων τούτων ὑπερκειμένων στρωμάτων τοῦ γήινου φλοιοῦ, καὶ ἐπομένως ἡ δόννησις τῶν ἀνωτέρων, εἴτε, κατὰ τὴν γνώμην ἄλλων, εἶνε οὔτοι ἀποτελέσματα παλιρροῶν τοῦ ῥευστοῦ κεντρικοῦ πυρῆνος, προκυπτουσῶν ἐκ τῆς ἔλξεως τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἡλίου, καὶ ἐπομένως ὑποκειμένων εἰς οὐς νόμους ὡς αἱ παλιρροῖα τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης (ὅπερ δὲν ἀπεδείχθη εἰσέτι στατιστικῶς, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν σημειωθέντων σεισμῶν κατὰ τὰς ἀντιθέσεις καὶ τὰς συνόδους δὲν εἶνε ἐπαισθητῶς μείζων τοῦ τῶν σημειωθέντων κατὰ τοὺς τετραγωνισμοῦς), εἴτε τέλος προέρχονται οὔτοι ἐκ κινήσεων αὐτοῦ τοῦ γήινου φλοιοῦ, κινήσεων προκυπτουσῶν ἐκ τῆς βραδείας καὶ διηνεκοῦς δυστολῆς τοῦ γήινου κεντρικοῦ πυρῆνος, ἧτις ὀφείλεται εἰς τὴν διὰ τῆς ἀκτινοβολίας κατάψυξιν τῆς γῆνης σφαίρας, — τὸ ἀναντίρρητον γεγονός εἶνε ὅτι οὐδεμία ἄλλη καταστροφὴ ἢ θεομνία δύναται νὰ συγκριθῇ, ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν ἀποτελεσμάτων, πρὸς τὰ φαινόμενα ταῦτα.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα δεινὰ μαστίζοντα τὸν ἄνθρωπον, δεινὰ τείνοντα εἰς τὴν ἐξόντωσιν αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲν τῶν δεινῶν τούτων παρίσταται τοσοῦτον ἄμεσον καὶ στιγμιαίον, ὡς οἱ σεισμοί, οὐδὲν τούτων ἐκμυδενίζει σχεδὸν ἀκαριαίως τὸ κέντρον τῆς ἀνθρωπίνης ἀντιδράσεως, τὸ θάρρος, ὅσον τὰ ὀλέθρια ταῦτα φαινόμενα. Τοῦτο δὲ ἀπὸ φυσικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενον εἶνε εὐεξίγητον· διότι, προκειμένου μὲν περὶ τῶν ἄλλων δεινῶν, ἡ βᾶσις τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ὑψίσταται, βᾶσις δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας εἶνε τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ στηριζόμενος ὁ ἄνθρωπος ἀναλαμβάνει τὸν ἀγῶνα τῆς ἀντιδράσεως, εἰς τοὺς σεισμοὺς δὲ ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ ἔδαφος εἶνε τὸ ἀντιτασσόμενον εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν, ἡ δὲ ἐντεῦθεν ἀντίληψις τῆς μηδαμινότητος τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως ἐπιφέρει, ὡς φυσικὴν συνέπειαν, τὴν ἀποθάρρυσιν καὶ τὴν ἐκμυδένισιν. Ὅρθῶς λοιπόν, οἱ μὲν ἀρχαῖοι Ἕλληνας παρέστησαν τοῦτο, μυθολογοῦντες τὸν Ἡρακλέα διαμελίσαντα τὸν γίγαντα Ἄνταιον μετέωρον (ὡς ἀναλαμβάνοντα δυνάμεις ἅμα τῇ μετὰ τοῦ ἐδάφους ἐπαφῇ), ἡ δὲ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος, ἐσχάτως ὁμιλῶν ἐν Ζακύνθῳ περὶ τῶν ἐκ τῆς γνωστῆς πανωλεθρίας ἐντυπώσεων αὐτοῦ, συνέστησε τοῖς ἀρμοδίοις ἰδίᾳ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐκλιπόντος θάρρους τῶν ἀξίων παντὸς οἴκτου θυμάτων τῆς πανωλεθρίας ἐκείνης.

Ἐποῖα δὲ εἶνε τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκ τοῦ σεισμοῦ καταστροφῶν, ἰδίᾳ εἰς ἀνθρωπίνους ὑπάρξεις καὶ εἰς οἰκοδομὰς καὶ λοιπά, γενικῶς μὲν ἅπαντες, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον γινώσκωμεν, εἴτε ἐξ αὐτοψίας, εἴτε καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως περιγραφῶν ἢ διηγήσεων προσφάτων γεγονότων, διότι μοιραίως ἡ ἡμετέρα χερσόνησος ὡς καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία ἀνάκει εἰς τὰς μᾶλλον ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ δοκιμασθείσας χώρας, μερικώτερον δὲ ἀντιλαμβανόμεθα τούτου μελετώντες τὴν στατιστικὴν τῶν ἀποτελεσμάτων ἐνὸς τῶν σφοδροτέρων ἐκ τῶν ἐσχάτων γενομένων σεισμῶν, περὶ οὗ ἐλαχίστως βεβαίως, ἔνεκα τῆς ἀποστάσεως, ἔχοντες πληροφορίας, συμβάντος ἐν Ἰαπωνίᾳ, τὴν 16)28 ὁκτωβρ. 1891. Ὁ σεισμὸς οὗτος ἐγένετο περὶ τὴν 6 1/2 ὥραν τῆς πρωίας ἐν τῷ κέντρῳ τῆς μεγίστης τῶν Ἰαπωνικῶν νήσων Honshu (Nippon ἢ Hondo ὑπὸ τῶν ξένων καλουμένης), ἐν διαστήματι δὲ ἐνὸς μόνου λεπτοῦ κατέστρεψεν ἐκ θεμελίων καὶ μετέτρεψεν εἰς τέφραν καὶ σποδὸν τὰς πολυανθρώπους πόλεις Gifu, Ogaki καὶ Nagoya. Αἱ οἰκοδομαὶ κατηρειπώθησαν καὶ ἐκάνσαν ὑπὸ τῶν πυρκαϊῶν, αἱ ὁδοὶ ἐσχίσθησαν, οἱ τηλεγραφικοὶ πάσσαλοι ἀπεσπᾶσθησαν τοῦ ἐδάφους, αἱ δὲ ράβδοι τοῦ σιδηροδρόμου ἐκυρτώθησαν ἐλικοειδῶς, οὕτω δὲ διεκόπη πᾶσα συγκοινωνία τῶν πόλεων τούτων μετὰ τῆς λοιπῆς χώρας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκοδομῶν (ὧν αἱ ὀλοσχερῶς καταστραφεῖσαι ἀνέρχονται εἰς 80 000), ἐτόφησαν 7 000 πρόσωπα, ὁ ἀριθμὸς τῶν πληγωθέντων ὑπερέβη τοὺς 100 000, ἡ δὲ ὑλικὴ ζημία ἐξετιμῆθη εἰς πλεον τῶν 100 ἑκατομμυρίων φράγκων!

Ἡ κεντρικὴ τοῦ σεισμοῦ χώρα, ἥτοι ἡ σφοδρότερον πάσης ἄλλης κλονισθεῖσα, ἔχει ἔκτασιν 11 500 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ἐκ δὲ τῶν μᾶλλον παθουσῶν ἐπαρχιῶν εἶνε αἱ τῶν Gifu καὶ Aiti. Τὸ σχῆ-

μα τῆς κεντρικῆς τοῦ σεισμοῦ χώρας εἶνε σχεδὸν ἐλ-
λειψοειδές, οὐτινος ὁ μέγας ἄξων διευθύνεται ἀπὸ
βορρᾶ πρὸς νότον, αἱ δὲ λοιπαὶ καμπύλαι, αἱ ὀρί-
ζουσαι τὰς ἥττον κλονισθεῖσας χώρας, εἶνε σχεδὸν
συγκεντρικαὶ πρὸς τὴν τῆς κεντρικῆς χώρας. Τοῦ-
των ἡ δευτέρα, ἐν ἣ ἡ ἔντασις τοῦ σεισμοῦ ἦτο
λίαν ἰσχυρά, ἔχει ἑκτασιν 46 500 τ. χμ. ἡ περὶ
ταύτην τρίτη, ἐν ἣ ἡ ἔντασις ἦτο ἰσχυρά, ἔχει ἑκ-
τασιν 54 200 τ. χμ. τελευταῖον δὲ ἡ τετάρτη, ἐν ἣ
ἡ ἔντασις ἦτο ἀθενής, ἔχει ἑμβαδὸν 39 700 τ. χμ.
ὥστε, ἐν συνόλῳ, ἡ κλονισθεῖσα ἐπιφάνεια ἀνέρχεται
εἰς 251 900 τ. χμ. Καὶ ἡ μεγίστη μὲν ἀπόστασις,
εἰς ἣν ἐγένετο αἰσθητὴ ἡ αὐτὴ δόνησις, κατὰ διεύ-
θυνσιν Ν. Δ., ἀνῆλθεν εἰς 800 χμ. (ἐν Kagoshima,
ἐν τῇ νήσῳ Κίου-Σίου), ἐνῶ, κατὰ τὴν ἀντίθετον
διεύθυνσιν ἡ σεισμικὴ δόνησις μετεδόθη εἰς ἀπό-
στασιν οὐχὶ μείζονα τῶν 500 χμ.

Τὸ φαινόμενον παγκοσμιόθησαν 36 ἐν ὄλῳ μετεω-
ρολογικῷ σταθμοῖ, οὕτω δὲ κατέχουσαν σήμερον πο-
λυαριθμοῦς σημειώσεις, ὀριζούσας τὴν τε στιγμὴν
τῆς πρώτης δονήσεως, τὴν διεύθυνσιν τοῦ κλονι-
σμοῦ, τὴν διάρκειαν τῆς δονήσεως, ὡς καὶ τὸ εἶδος
καὶ τὴν ἔντασιν τοῦ σεισμοῦ. Οἱ κλονισμοὶ ἐξηκο-
λούθησαν ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ κεντρικῇ τοῦ σεισμοῦ
χώρα, ἐν δὲ τῷ μετεωρολογικῷ σταθμῷ τῆς Γίφου, ἐν
ἣ ὁ σεισμὸς ἔσχε τὴν μεγίστην αὐτοῦ ἔντασιν, ἐση-
μειώθησαν, ἀπὸ τῆς 16)28 ὀκτωβρίου μέχρι τῆς
29)10 νοεμβρίου, 1360 δονήσεις, ὧν τινες λίαν
ἰσχυραί. Ὡς αἰτία δὲ τοῦ μεγάλου τούτου σεισμοῦ
ἕρεται οὐχὶ ἠφαιστειακὴ τις ἔκρηξις, ἀλλὰ κινήσις
ρῆξεως τοῦ ἐδάφους, κατὰ δὲ τὸν κ. J. Milne, καθη-
γητὴν τῆς γεωλογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τοκίω,
ὁ σεισμὸς οὗτος ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τῶν καθέτων
αὐτοῦ τιναγμῶν, οἵτινες, συνδυαζόμενοι μετὰ τῶν
κυματοειδῶν, μετέβαλον τὸ ἐδαφὸς εἰς μάζαν κινου-
μένην ἐν εἰδεί κλυθώνισσας θαλάσσης· διότι, ὁ-
μολογούμενος, μεγάλῃ ὁμοιότητι ὑφίσταται μεταξὺ
τῶν κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῶν κυματισμῶν τῆς
γῆνης ἐπιφανείας, κατὰ δὲ τὴν φοβερὰν στιγμὴν
τῆς μεγάλης δονήσεως, τὰ στρώματα τοῦ ἐδάφους
κυρτοῦνται καὶ ἐπιπεδοῦνται διαδοχικῶς.

Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ζήτημα
τοῦτο λεπτομερέστερον, ἰδίᾳ δὲ μερικώτερον νὰ
πραγματευθῶμεν αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἐσχάτως
ἄρθρον κατερεπῶσαντα μίαν τῶν ὠραιστάτων τῆς
Μεσογείου νήσον σεισμῶν, δηλοῦμεν, ἄνευ ἐπιφυλά-
ξεως, ὅτι πρὸς τοῦτο ἀναμένομεν ἀσφαλεῖς καὶ λε-
πτομερεῖς ἐκθέσεις τῶν ἐπὶ τόπου βεβαίως σπενδάν-
των ἡμετέρων γεωλόγων, μετεωρολόγων καὶ φυσικῶν
ἐν γένει. Ἐὰν δέ, ὅπερ ἀπευχόμεθα, δὲν μετέβησαν
εἰσέτι ἐπὶ τόπου πρὸς μελέτην τῶν φαινομένων καὶ
πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ἀποθεωρημένων κατοίκων τῆς
καταστροφείσης νήσου, ἃς σπενδῶσι νὰ μεταδῶσιν
ἐκεῖ ὅπου τὸ τε καθῆκον αὐτῶν ὡς ἐπιστημόνων
καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ προσωπικὸν αὐτῶν συμφέρον πρὸ
πολλοῦ τοὺς προσκαλεῖ. Διότι ἥκιστα τιμητικὸν βε-
βαίως δι' ἡμᾶς θὰ εἶνε, ἐὰν ἀναμένωμεν νὰ λάβωμεν
ἐπιστημονικὰς ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐν Ζακύνθῳ σει-
σμῶν, μῆνας ὄλους μετὰ τὰ γεγονότα, καὶ παρὰ
ξένων, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ νὰ ἀρνώμεθα τὰς περὶ τοῦ
ὑπὸ πᾶσαν ἐποχὴν σπουδαιοτάτου τούτου γεωλογι-

κοῦ γεγονότος εἰδήσεις ἀπὸ τῶν ἐφημερίδων, αἰτι-
νες, ὡς μὴ οικειοποιούμεναι τοῦ τίτλου ἐπιστη-
μονικῶν δημοσιευμάτων, οὐδόλως βεβαίως εὐθύνον-
ται διὰ τὰς ἐν αὐταῖς ἀναγραφόμενας ἐνίοτε ἀνα-
κριβεῖς ἢ καὶ ἀντιφατικὰς εἰδήσεις. Γνωστὸν δὲ
ὅτι, ἀφ' ἐνός μὲν ὑπάρχουσι ζητήματα εἰδικὰ
ἐξερχόμενα τοῦ κύκλου τῶν ἡμερησίων πολιτικῶν
ψύλλων, ὑπερβαίνοντα δὲ καὶ τὰς δυνάμεις τῶν
μὴ ἐπιστημόνων ἀνταποκριτῶν τῶν ψύλλων τού-
των, ζητήματα, ὧν ἡ διεκπεραιώσις ἀπαιτεῖ τὸν
χειρισμὸν ὀργάνων εἰδικῶν, κτλ., ἀφ' ἑτέρου δὲ
ὅτι ἡ ἀποχὴ, τῶν ἡμετέρων ἐπιστημόνων ἀπὸ
τῆς μελέτης τῶν ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δράσεως αὐ-
τῶν γεγονότων ζητησῶν μὲν σπουδαίως τὴν ὅλην ἐπι-
στήμην, ἀποστερεῖ δὲ καὶ αὐτοὺς μοναδικῆς ἴσως
περιστάσεως, ὅπως καὶ αὐτοὶ δοξασθῶσι καὶ τὸ ὄνο-
μα τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης πέραν τῶν στενῶν ὀ-
ρίων τῆς συνήθους δράσεως αὐτῶν καταστήσῃσι
γνωστῶν.

ΗΛ. Γ. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ΘΕΑΤΡΟΝ ΒΕΡΛΗ.—Ο Μγαπητικὸς τῆς Βοσκοπούλας, ἐ-
δύλλιον εἰς πράξεις πέντε, ὑπὸ Δημ. Κορομηλά, μέλος Σαῦλλερ.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐδιδάχθη πρῶτον μὲν ἐν-
ταῦθα, ἐν τῷ Θεάτρῳ Βέρδη, εἶτα δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις
νέον ἔργον τοῦ ἑκατοντάδα καὶ πλέονος δραματικῶν
ἔργων γράψαντος μέχρι τοῦ νῦν κ. Δ. Κορομηλά, τοῦ
ἐξ ἄλλου μάλιστα αὐτοῦ ἔργου, τῆς Τύχης τῆς
Μαροῦλας, ἐν τῷ τοῦ θεάτρου κόσμῳ γνωστοῦ γε-
νομένου. Τὸ νέον ἔργον τοῦ πολυγράφου τούτου ὁ-
μοεθνοῦς δραματοποιῦ ἐπιγράφεται: Ὁ Ἀγαπητικὸς
τῆς Βοσκοπούλας, ἐδιδάχθη δ' αὖθις ἐν
τῇ ἡμετέρᾳ πόλει δις ἥδη ἐν τῷ πρώτῳ τῆς διαπλά-
σεως αὐτοῦ θεάτρῳ. Περὶ αὐτοῦ δὲ κατὰ τὸ παρελ-
θὸν ἔτος ἐν τε τῇ τοῦ Βύζαντος πόλει καὶ ἐν τῇ τῆς
Παλλάδος ἱκανὰ ἐγράφησαν, ἄλλων μὲν λίβανον καιόν-
των τῷ ποιητῇ, ἄλλων δὲ καὶ κριτικῶς τὸ ἔργον διε-
ξερχομένων, ὅπερ ἀγμῶζει περὶ φιλολογικῶν ἔργων
προκειμένου, διότι, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, οὐχὶ ὁ λό-
γος περὶ ἀτόμων, ἀλλὰ περὶ τῶν πνευματικῶν προϊόν-
των αὐτῶν. Ὅσα δὲ μείζων ἢ σημασία αὐτῶν καὶ
ἀξία, τόσῳ καὶ ὁ περὶ αὐτῶν λόγος εἰδικώτερος ἔσται.
Τὸ νέον τοῦτο ἔργον τοῦ κ. Δ. Κορομηλά κέκτηται
φιλολογικὴν ἀξίαν, ἄνευ τῆς κακῶς ἀπὸ τινος χρόνου
προστιθεμένης τοῖς τοιοῦτοις μουσικῆς, ἥτις ἐν πολ-
λοῖς τὴν ἀξίαν ταύτην μειοῖ, ἔστι δὲ, ὡς ὀρθῶς ἐπι-
γράφει αὐτὸ ὁ ποιητὴς, εἰδύλλιον, ἀναπολοῦν ἐν τῇ
μνήμῃ ἡμῶν, ἂν μὴ τὰ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος
τοιαῦτα, ἅπερ ἰδιαίτατα ἐπὶ ἀφέλεια καὶ χάριτι δια-
κρίνονται, τὰ δραματικὰ βουκολιὰ (les pastorales
dramatiques) τοῦ δεκάτου ἔκτου καὶ δεκάτου ἐβδόμου
αἰῶνος, οἷα τὰ τοῦ Hardy, ὃς πέντε τοιαῦτα ἔχει τὸν
Ἀλφαιῖον (1606), τὸν Ἀλκαῖον (1660), τὴν
Κόρινναν (1614), τὸν Νικητὴν ἔρωτα (1618),
τὸν Θρίαμβον τοῦ ἔρωτος (1623), τοῦ ἐπὶ χά-
ριτι ὕψους διακρινομένου Racan, τοῦ ἐπὶ τῇ εὐφρα-

δεία ἐν τῷ πάθει διαπρέποντος Mairet, τοῦ ὄντως ἀναδειξαντος τὸν ἀφελῆ ἔρωτα (amour ingénu). Ἰδοὺ στίχοι τῆς *Sylvie* αὐτοῦ ἐκφράζοντες ἢν αἰσθάνονται χαρὰν δύο ἐρώμενοι, μόνοι διαλεγόμενοι ἐν τερπνῷ χώρῳ, ἐπαυξάνοντι τὴν χαρὰν αὐτῶν, στίχοι οὗς παραβάλλει ὁ Saint-Marc Girardin πρὸς στίχους τοῦ *Cid d'Andalousie* τοῦ Lebrun καὶ τοῦ *Hernani* τοῦ Hugo. Ἡ Συλβία λέγει τῷ ἐραστῇ αὐτῆς:

. . . Voici le lieu le plus charmant
Que je puisse trouver.

THELAME

Je crois que sa beauté lui vient de ta présence,
Que tes yeux seulement le font gai comme il est,
Que c'est par ta beauté que la sienne me plaît.

Ἄλλ' οὐδόλως πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀναλύσεως τοῦ ἔργου τοῦ Mairet. ὡς οὐδόλως θὰ παρατάξωμεν ἐν τῇ σειρᾷ τῆδε τὰ ὀνόματα τῶν ἄλλων ὁμοίων αὐτῷ δραματικῶν μέχρι Μολιέρου, διότι τοῦτο θὰ ἐμύκνυε τὸν λόγον, ἡμῖν δὲ οὐδ' ἔνεστιν οὐδ' ἔξεστι, χώρου τε καὶ χρόνου λείποντος, νὰ προβῶμεν εἰς τοῦτο, παρεθέμεθα τοὺς ἀνωτέρω στίχους ὅπως φανερώσωμεν ὅτι ἡ pastorale dramatique (βουκολικὴ δραματικὴ) ἐνεῖχε πολλὰς καλλονὰς ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῷ ὕφει, καλλονὰς, αἵτινες σπανίζουσιν ἀτυχῶς λίαν ἐν τῷ καλῷ ἔργῳ τοῦ κ. Κορομηλά, περὶ οὗ κυρίως πρόκειται. Προβαίνοντες δὲ εἰς τὸν περὶ τούτου λόγον ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἔλλειψις τοῦ εἰδυλλίου ἐντύπου δυσχερὲς τὸ ἔργον ἡμῶν ποιεῖ, ἠναγκασμένον ἀπὸ μνήμης τὰ πάντα νὰ ἐκθέτωμεν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπιφυλασσόμεθα, τούτου ἐκδοθέντος, νὰ συμπληρώσωμεν τὰ ἤδη συντιθέμενα ἐνταῦθα.

Ἦδη κατατάξαντες τὸ ἔργον, ὅπερ ἐκ τούτου φανεροῦται ὅτι οὐδαμῶς τραγωδία τυγχάνει ὄν, καὶ ἐπομένως ἀναζητήσις ἐν αὐτῷ τῶν διὰ τοῦ περιφήμου ὀρισμοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους «Ἔστιν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας, μέγεθος ἐχούσης· ἠδυσμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἐκάστου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις· δρώντων, καὶ οὐ δι' ἀπαγγελίας· δι' ἑλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων καθάρσιν» διατυπωμένων ἀδύνατος. Ἄλλὰ χρῆσώμεν εἰς σύντομον ἕκθεσιν τῆς ὑποθέσεως.

Γνωστόν ἐστι τοῖς πᾶσι τὸ τοῦ ἐκ τῆς φάλαγγος ἐκείνης, τῆς ἐκλειπούσης, εἰ μὴ ἐκλειψάσης φεῦ! τῶν ἐνθέων ποιητῶν Γεωργίου τοῦ Ζαλοκώστα χάριεν ποιημάτων τῆς Βοσκοπούλας:

Μία βοσκοπούλ' ἀγάπησα μία ζηλεμένη κόρη.

Τὸ ποιημάτιον τοῦτο παρέσχε τὴν ὑπόθεσιν τῷ κ. Κορομηλά, ὅστις ἀνέπτυξεν αὐτὴν, ἐκτείνας τὸν ἀφελῆ καὶ ἀθῶον ἔρωτα τοῦ ἀγαπητικοῦ ἐκείνου τῆς Βοσκοπούλας, ὅστις πλανηθεὶς ἐπὶ ἔτη ἐπανευρίσκει τὴν Βοσκοπούλαν αὐτοῦ. Ὁ Μῆτρος, οὕτως ὀνομάζεται ὁ ἀγαπητικὸς τῆς Μάρως (Βοσκοπούλας), καὶ περ ἀπορριφθεὶς ὑπ' αὐτῆς, ὑπανδρευθεὶς ἄλλον, ἐμμένει ἐν τῷ ἔρωτι αὐτοῦ τῷ ἀδόλῳ καὶ εἰλικρινεῖ. Διατρέχει ὄρη καὶ βουνά, ὁ δὲ νοῦς αὐτοῦ πάντοτε πρὸς ἐκείνην ἢν προσπλωμένος, «δὲν ἐξέχανε ποτὲ τὸ φίλημά της». Ἡ Μάρω συζευχθεῖσα, ὡς εἶπομεν, ἀπέκτησε κόρην, ἢν, ὅτε ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου συμβαίνει, φέρεται εἰκοσαετίας. Εἴκοσι λοιπὸν πα-

ρῶλλον ἔτη ἀπὸ τοῦ γάμου τῆς Μάρως, τῆς κυρᾶς Στάθαινας, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ αὐτὴ ἐγένετο χήρα. Ὁ Μῆτρος, μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις, πάντοτε μελαγχολικὸς ὄσω καὶ εὐγενής, ἐστὶν ὅτε δὲ καὶ ἱπποτικός, ἐξ οὗ φαίνεται ἡ ἐπιδρομὴ ἐπὶ τοῦ κ. Κορομηλά τῆς βουκολικῆς δραματικῆς τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἰσπανίας, τῆς ἱπποτικῆς, ἐλλειπῆς δὲ κατὰ τὴν ἀφελείας καὶ χάριτος τῶν ὄρεινῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀπαιτουμένης ἐν εἰδυλλιακῷ ἔργῳ, ἔρχεται εἰς ὃ ἔκει χωρίον ἢ Μάρω, γνωστὴ ὡς κυρὰ Στάθαινα. Αὐτόθι, πρῶτον συναντᾷ τὴν θυγατέρα αὐτῆς Κρουστάλλω, ἐπὶ κάλλει πεφημισμένην καθ' ὄλον τὸ χωρίον, παρὰ τὴν βρῦσιν ἐξηπλωμένην, αὐτὴ δ' ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν Μάρω, πρὸς ἢν ὁμοίαζεν, αἰσθάνεται συμπάθειαν καὶ κλίσιν πρὸς αὐτὴν, ἐφ' ᾧ καὶ δωρεῖται αὐτῇ χρυσοῦν σταυρὸν μετ' ἀλύσεως, ἢν περὶ τὸν τράχηλον ἔφερεν. Ἡ σκηνὴ αὐτὴ τῆς συναντήσεως ἔχει χάριν καὶ εἶνε λίαν καλὴ καὶ τῷ ἔργῳ προσήκουσα. Ἡ κόρη ἠγάπα ἄλλον, ποιμένα ἐπίσης, τὸν Διάκον, γενναῖον ὡς ὁ Μῆτρος, ὃν ἐδῶκεν οὗτος ἀπὸ βεβαίου θανάτου, πεθόντα ἐν τῷ ποταμῷ κατὰ τὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον. Τὸν ἀμοιβαῖον τοῦτον ἔρωτα μανθάνει ἡ κυρὰ Στάθαινα, συλλαβοῦσα τὸν νέον ἀσπαζόμενον τὴν κόρην ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς. Τότε ἀποφασίζει νὰ ὑπανδρεύσῃ αὐτὴν, ἐπικαλεῖται δὲ ἐπὶ τούτῳ τὴν συνδρομὴν τοῦ Γέρω Χρόνη, θεοῦ αὐτῆς. Μετὰ τινα μετ' αὐτοῦ σύσκεψιν, μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀποδέχεται νὰ προτείνωσιν εἰς γάμον τὴν Κρουστάλλω τῷ Μῆτρῳ, ὁ δὲ Γέρω-Χρόνης ἀναλαμβάνει νὰ ποιήσῃ πρὸς αὐτὸν τὰ κατάλληλα διαδήματα. Ἐνῶ δ' ἀπέρχεται οὗτος, διέρχεται τῆς οἰκίας ὁ Μῆτρος· ὁ Χρόνης σπεύδει καὶ καλεῖ αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκον τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ. Ὁ Μῆτρος ἔρχεται, καὶ εὐρίσκειται οὕτω ἐναντι τῆς Μάρως, ἢν οὐδαμῶς μὲν αὐτὸς ἀναγνωρίζει, ἀναγνωρίζει ὅμως αὐτὸν ἡ Μάρω, μὴ ἀποκαλυφθεῖσα δὲ δηλοῖ ὅτι καὶ ἄλλοτε εἶδε τὸν Μῆτρον καὶ ὅτι τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀναγνωρίζει ἔτι. Ὁ Μῆτρος τότε διηγεῖται οὕτως εἰπεῖν τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ ἄδων τὸ ἄσμα τῆς Βοσκοπούλας. Ἐνῶ δὲ ὁ ἀκροατῆς βεβαίως περιμένει τὴν λύσιν, περιμένει νὰ ἴδῃ ριπτομένην τὴν Μάρω εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἀποκαλυπτομένην, ὁ κ. Κορομηλᾶς παρουσιάζει αὐτὴν μὲν μὴ πράττουσαν τοῦτο χάριν τῆς κόρης αὐτῆς, — διατί; — τὸν δὲ Μῆτρον ἐξακολουθοῦντα ἔτι μεθ' ὅλα τὰ παρεχόμενα ἀκουσίως ὑπὸ τῆς Μάρως σπηεῖα μὴ ἀναγνωρίζοντα αὐτὴν, καὶ ταῦτα μετὰ εἰκοσαετίαν, τὸ δὲ πρῶγμα προβαίνει ἔτι περαιτέρω κατὰ τὴν τελευταίαν πράξιν. Ὁ Μῆτρος ἀρνεῖται νὰ νυμφευθῇ τὴν Κρουστάλλω, ἐμμένων εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ ἔρωτα. Ἡ Μάρω ὅμως δὲν ἀπελπίζει, ἐπεισόδιόν τι δὲ ἔρχεται ἐπικαιρῶς εἰς ἐπικουρίαν αὐτῆς. Ὁ Διάκος, οὐ, ὡς εἶπομεν ἐδῶκε τὴν ζωὴν ὁ Μῆτρος, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν κομίζων τὸν σταυρὸν, ὃν ἐδωρήσατο τῇ Κρουστάλλω, ἐπιστρεφούσῃ αὐτόν, καὶ λέγει ὅτι ἡ Κρουστάλλω ἔχει τὴν καρδίαν αὐτῆς ἤδη διαθεμιμένην. Ὁ Μῆτρος δὲν δέχεται τὴν ἐπιστροφὴν, ἀλλὰ πέμπει αὐθις τὸ δῶρον τῇ Κρουστάλλω δι' ἐνὸς τῶν ποιμένων, ἅμα δὲ ὁ Μῆτρος, ἐξοργισθεὶς ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ ἀπειλῶν τοῦ Διακού, πέμπει ἀνθρώπους ὅπως ἀγγεῖλωσι τῇ κυρᾷ-Στάθαινα ὅτι ὁ Μῆτρος ἀρ-

ραβωνίζεται τὴν Κρουστάλλω. Ὁ Λιάκος κατὰ τὸν διαταχθέντα χρόνον ἔρχεται ἐξωργισμένος καὶ οὐ μόνον ἀπειλεῖ, ἀλλὰ καὶ τὴν μάχαιραν ὑψοῖ κατὰ τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ. Καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀποδεικνύται μέχρι τινὸς ἡ τοῦ ἔρωτος ἰσχὺς, τοῦ κυριωτάτου τούτου στοιχείου τῆς ρωμαντικῆς ποιήσεως, ἀλλ' ἅμα καὶ παραδίδεται ὁ χαρακτήρ τοῦ Μήτρου ὁ εὐγενῆς καὶ ἱπποτικὸς. Ὁ Μῆτρος ἔρῳν, νομιζόμεν, συμψῶνως τῷ ἀποδοθέντι χαρακτήρι, ὅτε ὁ Λιάκος διηλοῖ αὐτῷ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ τὸν ἀθῶον, δὲν ὤφειλε νὰ ἐξοργισθῆ, παντάπασι δὲ νὰ λάβῃ ἐπιθετικὴν στάσιν κατὰ τοῦ Λιάκου, ἀλλὰ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐκεῖνος φανεροῖ πρὸς αὐτὸν ὅτι ἡ καρδιά τῆς Κρουστάλλω ἦν αὐτῷ δεδομένη, ἔδει μᾶλλον, κατὰ τὸν εὐγενῆ εὐγενῶς ἔρῳντος ἀνδρὸς χαρακτῆρα, ν' ἀναλογισθῆ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ, τῶν παθῶν αὐτοῦ πρὸς ἀνεύρεσιν ἐκείνης καὶ ἀποστρέφω τὸ πρόσωπον σύγγνου νὰ καταλίπῃ τὸν Λιάκον, τὸν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει πρὸς αὐτὸν ὄντα, διότι καὶ οἱ δύο ὑψίστανται πολλὰ χάριν τοῦ ἔρωτος. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Μήτρου διατάσσοντος νὰ ἀγγελθῆ τῇ κυρᾷ Στάθαινα ὅτι νυμφεύεται τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ἦν ἄλλως ἀπλῶς συνεπάθησεν ἔνεκα τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὴν μητέρα, ἦν ἡ γάπα, πρὸς ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Λιάκου, ἡ ὀργὴ τοῦ Μήτρου καὶ ἡ διὰ τῆς μάχαιρας καὶ λόγων αὐστηρῶν, ἀντικειμένων πρὸς τὸν ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως γλυκὴν καὶ μελαγχολικὸν τοῦ πρωταγωνιστοῦντος προσώπου, ἀδικεῖται. Ἡ οἰκονομία ἡδύνατο ἄλλως νὰ διατεθῆ καὶ τὸ ἔργον οὕτω καὶ μᾶλλον σύντομον, ὡς τὸ νεώτερον θέατρον ἀπαιτεῖ, νὰ καταστῆ.

Πρὸ τῆς διαγωγῆς ταύτης τοῦ Μήτρου ὁ Λιάκος ἐπελπίζει καὶ σπαιδεῖ πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἀνακοινοῦται αὐτῇ ταύτην, αὕτη δὲ παρηγορεῖ αὐτόν. Ἡ σκηνὴ εἶνε λίαν καλὴ. Ἡ μήτηρ, κυρὰ Γιάνωαινα, μεταβαίνει παρὰ τῇ μητρὶ τῆς Κρουστάλλω καὶ ἐκλιπαρεῖ τῆς χεῖρα τῆς θυγατρὸς αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ὅτε τὰ στέφανα καὶ τὰ ἄλλα γαμήλια ἦσαν ἔτοιμα, ὅπως τελεσθῆ ὁ μετὰ τοῦ Μήτρου γάμος αὐτῆς. Ἡ κυρία Στάθαινα ἀρνεῖται, ἡ δὲ κυρὰ Γιανναίνα ἀλθῶς φροδερὰν ἀπαγγέλλει κατάραν, ἥτις ἐστὶ καὶ ὁ ἀπὸ μηχανῆς θεός. Ἡ κυρὰ Στάθαινα ἐν ὅσῳ ἡ κατὰ ἀπέδλεπεν αὐτὴν ὑπέφερε τὸ πρῶγμα, ἀλλ' ὅτε ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, τότε ἐξεγείρεται ἡ μητρικὴ στοργή, ὅπερ ὠραῖον, δέεται δὲ τῆς καταρωμένης νὰ φεισθῆ τῆς θυγατρὸς, ἀλλ' αὕτη μένει ἀκαμπτος.

Τούτου ἔνεκα ἡ κυρὰ Στάθαινα ἀπαφασίζει νὰ μὴ τελέσῃ τὸν γάμον μετὰ τοῦ Μήτρου, ἐφ' ᾧ καὶ ἀνατίθησι τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ πράγματος τῷ Χρόνῳ. Τούτου ὅμως μηδὲν κατορθώσαντος, αὕτη αὕτη ἀνεδέχεται νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ πράγματος τῷ Μήτρῳ. Ἐνταῦθα, τῆς κυρᾷς Στάθαινας ὁμιλοῦσης τῷ Μήτρῳ περὶ τῆς Μάρως του, ὁ Μῆτρος ἐξακολουθεῖ νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ αὐτὴν, ἐνῶ πολλὰκις φανεροῦται σχεδὸν αὕτη. Οἶα fatalité! Ἐπὶ τέλος ἀναγνωρίζει αὐτὴν ἐκ τοῦ ἄσματος, ρίπτει εἰς τὸν τράχηλον αὐτῆς, τέλος πάντων! καὶ ἡ λύσις ἐπέρχεται, τοῦ Μήτρου λαμβάνοντος σύζυγον τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἐρωμένην καὶ τοῦ Λιάκου, ὃν οὐ μόνον συγχωρεῖ ἀλλὰ καὶ προικίζει ὁ Μῆτρος, τοῦτο καλόν, τὴν Κρουστάλλω.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ ὑπόθεσις· περὶ τῆς γλώσσης δὲ προκειμένου παρατηρητέον ὅτι αὕτη οὐχὶ πάντοτε ἀρμονικῆ τυγχάνει οὔσα, λέξεις δὲ τινες ἡδύνατο νὰ ἀναπληρωθῶσι δι' ἄλλων. Ἡ ποίησις ἐνέχει ὠραιότητος, ἀλλὰ οὐχὶ ἐν πᾶσιν ἀποπνεῖται τὴν ἀφέλειαν καὶ γλυκύτητα τῆς ὀρεινῆς τοιαύτης, ἥτις ἐν πολλοῖς δημοτικοῖς ἄσμασιν ἀθρόονος ὑπάρχει καὶ ἀνάλογος πρὸς τὸν γλυκὴν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, τὸν τόπον τῶν εἰδυλλίων. Δραῖσις κυρίως οὐχ' ὑπάρχει, οὐδὲ ποικιλία, ἀλλὰ σκηναί τινες ὠραιόταται, τὴν πείραν τοῦ κ. Κορομπλά ἀποδεικνύουσαι, ὅστις ὁμολογουμένως εἰργάσθη καὶ ἐργάζεται ὑπὲρ τοῦ θεάτρου, πολλὰ συντάξας ἔργα. Καθόλου δὲ τὸ ἔργον δύναται τις εὐχαρίστως νὰ ἴδῃ πολλακίς, καλῶς μάλιστα, μεμετροημένως ἰδίᾳ καὶ καλλιτέχνως διδασκόμενον, τῆς mise en scène ἐπίσης καταλλήλως γιγνομένης, ὥστε τέρπειν τοὺς θεατὰς.

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Αἱ ἐν Βερολίῳ πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ ῥωσικοῦ θρόνου φιλοφρονήσεις, αἱ προκαλέσασαι τοσοῦτον ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην πάταγον, ἀποτελοῦσι καὶ πάλιν τὸ σπουδαιότερον θέμα τῶν πολιτικολόγων, ἀγωνιζομένων νὰ διδῶσιν ὁποῖά τινα ὑπολαμβάνουσιν ἐν ταῖς εἰρημέναις φιλοφρονήσεσι καὶ ἐν ταῖς ἀνταλλαγείσαις ἐγκαρδίαις ὄντως προπόσει τοῦ τε αὐτοκράτορος Γουλιέλμου καὶ τοῦ τσάρεβιτς. Ὡς πρῶτον ἀποτέλεσμα τῆς βαθείας τῶν πολιτικολόγων μελέτης δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ διάψευσις τῆς θρυνθείσης ρωσογερμανικῆς προσεγγίσεως καὶ ἡ ἀνατροπὴ τῶν ἐπὶ ἀμμοδῶν βάσεων ἀνοικοδομηθέντων οἰκοδομημάτων περὶ νέας ἀμέσου συνεντεύξεως τοῦ εἰρημένου αὐτοκράτορος μετὰ τοῦ τσάρου ἐν πολωνικῇ μάλιστα πόλει, πρὸς ἀνασκευὴν οὕτω τῆς κρατούσης ἐν Ρωσίᾳ ἰδέας ὅτι ἡ Γερμανία πολλὰ τὰ κακὰ βυσσίδομεῖ ἐν Πολωνίᾳ ἢ ὅτι τὰ πάντα ἀπεργάζεται ἵνα τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ θέσιν τῆς μεγάλης τοῦ Βορρᾶ δυνάμεως κλονήσῃ. Δικαίως ἄρα ἐν τῇ στήλῃ ταύτῃ ἐλέχθη ὅτι τὰ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ μεγάλου δουκὸς Νικολάου ἐν Βερολίῳ κατὰ τε τοὺς γάμους τῆς πριγκιπίσσης τῆς Πρωσίας Μαργαρίτας καὶ τὴν ἐπετηρίδα τῶν γενεθλίων τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς καὶ αὐτοκράτορος θρυνθθέντα περὶ ἀνασυνδέσεως τῶν πατροπαραδότων τῶν δύο αὐτοκρατοριῶν σχέσεων, ἃς ὑπνῆξατο ὁ ἔγγονος Γουλιέλμου τοῦ Α' κατὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ τσάρου πρόποσιν, ἀνάγκη νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πρόωρα καὶ ὡς χρήζοντα ἐπωμένως μεγάλῃς ἐπιφυλάξεως. Οἱ ἐν Πετροῦπόλει πείραν ἦδη λαβόντες τῆς πολιτείας τῶν ἐν Βερολίῳ, νοσφισαμένων οὕτως εἰπεῖν τὴν ῥωσικὴν φιλίαν ἐπὶ ἰδίᾳ ἀποκλειστικῶς ὠφελείᾳ καὶ ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ ἀγωνισομένων νὰ περιστείλωσιν τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἀνακτοβουλίου Πετροῦπόλεως, οὐδέποτε νὰ συναινέσωσιν δύναται εἰς τὴν πολιτείαν τοῦ πριγκιπιοῦ Γορτσάκωφ, ὅστις ἀλθῆν ἐκλαμβάνων τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ σιδηροῦ ἀρχιγραμματέως, ἐλεύθερον μὲν ἐγκατέλειπε τὸ

τῆς ἐνεργείας στάδιον εἰς τὴν Γερμανίαν τοῦ Βίσμαρκ καὶ τοῦ Μόλτκε, ἀλλ' ἔβλεπε βραδύτερον τὴν ἀμοιβὴν τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἐν τῇ ταπεινώσει τῆς Ρωσίας ἐν τῷ βερολινεῖῳ συνεδρίῳ, ὅπου αὕτη ἀπὸ ἐνάγοντος ἐναγομένου θέσιν κατελάμβανε. Ἐὰν μὴ οὕτω εἶχε τὸ πρᾶγμα, οὐδέποτε βεβαίως ἢ ἐν τῇ γερμανικῇ πρωτεύουσῃ παρουσία τοῦ διαδόχου τοῦ ρωσικοῦ θρόνου ἦθελε μείνει ἄγονος οὐδ' ἦθελον τὰ ῥωσικὰ κυβερνητικὰ φύλλα διακηρύξει διαρρηθὴν ὅτι ἐπὶ τῶν σχεδίων τῶν δύο κρατῶν οὐδεμία ἐνησκήθη ἐπίδρασις, ἀπλῶς δὲ καὶ μόνον ἐπερρώσθησαν αἱ σχέσεις τῶν δύο αὐτῶν. Καὶ ναὶ μὲν προστίθεται καὶ ὅτι ὁ τῆς εἰρήνης ἀγὼν οὐκ ὀλίγα προσεκτιτάτο ἐκ τῶν ἐν Βερολίῳ γενομένων, ἀλλὰ τοῦτο λέγεται ἐξ ἀπλῆς ἀβροφροσύνης πρὸς τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ ἀνταλαγιστῶν φιλοφρονήσεων καὶ ἐκ τῆς ιδέας τοῦ μὴ διασπᾶσαι τὴν κρατοῦσαν ἁρμονίαν ἐν τῇ ἐκθειάσει τοῦ εἰρημένου ἀγῶνος, καίτοι ἄλλα λέγονται καὶ ἄλλα πράττονται, ἄλλως τε δὲ ἢ ἐλαχίστη πρὸς τοιαύτην διεύθυνσιν κλίσις τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς ἀπάδει πρὸς τὰ ζῶντα συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορίας τῶν τσάρων, ἧς ἡ ὑπερέχουσα νῦν ἐν Εὐρώπῃ θέσις ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν γαλλορωσικὴν προσέγγισιν, τὴν ἀφαιρέσασαν τὴν Γερμανίαν τὸ κέντρον τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς καὶ μεταθέσασαν αὐτὸ εἰς Πετρούπολιν. Τοῦτο πληρέστατα καταδεικνύεται ἐκ τῆς γλώσσης τῶν κυριωτέρων ὁμιλιῶν τοῦ ρωσικοῦ τύπου, ἐξυμνησάντων πάντοτε τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τῆς συμφωνίας ταύτης καὶ διὰ σπουδαίων ἐπιχειρημάτων ἀνατρεψάντων τοὺς διῆχυρισμοὺς τῶν διαταθέντων ὅτι τὰ ἐν Γαλλίᾳ ἐσωτερικὰ ζητήματα καὶ ἰδίᾳ τὸ σκάνδαλον τοῦ Παναμά μικρὸν ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς φιλίας τῶν δύο κρατῶν συνεπείᾳ τῆς ἀμοιβαιότητος καὶ τῆς ταυτότητος τῶν συμφερόντων αὐτῶν.

Ἄλλ' ἀνάγκη νὰ ἐξευρεθῇ καὶ τρόπος ἐρμηνείας τῆς ἐν Βερολίῳ θερμότητος δεξιώσεως τοῦ Νικολάου Ἀλεξάνδροβιτς, καὶ ὡς τοιαύτη κρίνεται ἡ δικαιολογία τῶν πρὸς τὸν τσάρεβιτς φιλοφρονήσεων διὰ τοῦ πόθου τῶν δύο κρατῶν περὶ ἀνασυνδέσεως τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων. Ἐντεῦθεν ὁ ἐν τῷ τύπῳ Πετρούπολεως καὶ Βερολίνου πάταγος περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ζητήματος, ὅστις ὅμως δὲν φαίνεται συνάδων πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, διότι ἐκατέρωθεν προβάλλονται ἀντεγκλήσεις ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς ἀνάγκης τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν καὶ οὕτως ἀντιβελτιώσεως βλάβην ὑφίστανται αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῶν δύο κρατῶν. Βαθέως οὐχ ἥττον ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι οἱ ἐν Βερολίῳ, καίπερ διατεινόμενοι ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν ρωσικῶν προϊόντων, λυποῦνται ἐνδομύχως ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ τῶν γινόμενων σχετικῶν διαθημάτων ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ διῆχυρισμοῦ ὅτι ἡ μετὰ τῶν συμμάχων κρατῶν συνομολογία ἐμπορικῶν συνθηκῶν, μικρὸν ὠφέλιμος τὸ ἐμπόριον τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας τὴν δὲ παραμυθίαν ἀναζητοῦσιν ἐν τῇ ἀνασκειῇ τῶν θρυληθέντων περὶ ἐνισχύσεως τῶν γαλλορωσικῶν δεσμῶν διὰ νέων ἀμοιβαίων φιλοφρονήσεων, ὧν τὴν πρωτοβουλίαν λαμβάνει δῆθεν ἡ κυβέρνησις τοῦ τσάρου διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου εἰς Παρισίους καὶ διὰ τοῦ κατάπλου τῆς εἰς Σικάγον

προωρισμένης ἐπὶ τῇ ἐκεῖ παγκοσμίῳ ἐκθέσει μήρας τοῦ ρωσικοῦ στόλου εἰς γαλλικὸν λιμένα.

Καὶ τὸ στρατιωτικὸν δὲ ζήτημα οὐ μικρὸν καὶ αὐθις προκαλεῖ πάταγον ἐπὶ ταῖς ἐν Γερμανίᾳ καταβαλλομέναις προσπάθειαις πρὸς ἐπιψηφίσιν τοῦ περὶ διετοῦς θητείας νομοσχεδίου, ὅπερ ζωηροτάτας προκαλεῖ συζητήσεις ἐν τῇ σχετικῇ ἐπιτροπῇ τοῦ γερμανικοῦ κοινοβουλίου. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ὑπεραλλοπειοῦ κόμματος διατείνονται ὅτι ἡ ἐπιψηφίσις τοῦ νομοσχεδίου ἀδύνατος τυγχάνει, ἐὰν μὴ σπουδαῖαι εἰς αὐτὸ εἰσαχθῶσι τροποποιήσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετ' ἐπιτάσεως διαδίδεται ὅτι ὁ βαρῶνος στρατηγὸς Λοέ, ὁ μεταβὰς εἰς Ρώμην ὅπως συγχαρῆ τῷ Πάπῃ ἐξ ὀνόματος τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου ἐπὶ τῇ σήμερον ἀγομένῃ πεντηκονταετηρίδι τῆς εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν στάδιον εἰσόδου ἀποτυγχάνει ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ, τῷ συνιστάμενῳ εἰς τὸ ζητῆσαι τὴν μεσολάβησιν Λέοντος τοῦ ΙΓ' παρὰ τῷ εἰρημένῳ κόμματι ὑπὲρ τοῦ στρατιωτικοῦ νομοσχεδίου· ἀλλὰ καὶ τὸ κυβερνητικὸν κόμμα οὐ παύεται ἐργαζόμενον ὑπὲρ ἐπιτυχίας τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ καὶ ἐντεῦθεν αἱ περὶ διαλύσεως τοῦ κοινοβουλίου φῆμαι, αἱ ἀποσκοποῦσαι εἰς τὸ ἐκπτοῆσαι τὴν κοινὴν γνώμην καὶ ὑποδείξει αὐτῇ ὅτι ἡ κυβερνησις ἐμμένει εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτῆς καὶ ὅτι μάταια αἱ προβαλλόμεναι ἐνστάσεις. Ἀτυχῶς ἡ κυβερνησις εἰς δυσχερῆ περιῆλθε θέσιν διὰ τῆς ἀποψάσεως τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἀπορριψάσης τὴν οὐσιωδεστέραν τοῦ νομοσχεδίου διακέλευσιν τῆς διετοῦς θητείας, πρόδιλον δὲ ὅτι εὐρὺ νῦν ἀνοίγεται στάδιον ἐνεργείας πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ δι' ἐκτάκτων μέτρων. Ἄλλ' οὕτω πολιτευομένη ἀφορμὴν παρέχει καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης κράτη νὰ ἐπιταχύνωσι τοὺς μελετωμένους ἐξοπλισμοὺς καὶ νὰ συμπληρώσωσι τὰς ἐν τοῖς στρατοῖς αὐτῶν ἐλλείψεις ὑπὸ πᾶσαν ἔλλειψιν. Οὕτως ἐν μὲν τῇ Γαλλίᾳ, ὁ τὸν στρατηγὸν Φρεῦσινὲ ἀντικαταστήσας ἐν τῇ διεύθυνσει τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργείου στρατηγὸς Λοαζιλῶν ἀγωνίζεται νὰ συνεχίσῃ τὸ τοῦ προκατόχου ἔργον ἐν τῷ ζητήματι τῶν στελεχῶν, τῷ κεκτημένῳ οὐ μικρᾷ σπουδαίῳ κατὰ τὴν γνώμην τῶν κυριωτέρων ἐν Εὐρώπῃ στρατιωτικῶν κύκλων, ἐν δὲ τῇ Ρωσίᾳ, πολὺς τῇ ἀληθείᾳ καταβάλλεται ἀγὼν πρὸς ταχεῖαν κατασκευὴν τῶν νέων ὀπλων ἐν τε τοῖς ρωσικοῖς καὶ τοῖς γαλλικοῖς ὀπλοποιεῖσι καὶ πρὸς συμπλήρωσιν ἐλλείψεων τινῶν τοῦ παρὰ τὰ μεθόρια στρατοῦ.

Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν δὲ τῶν ἐσωτερικῶν ζητημάτων τρία ἰδίως κράτη ἐπισπῶνται τὴν προσοχὴν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ Ἰταλία. Ἡ πρώτη τούτων ἔχει τὸ ἱρλανδικὸν νομοσχεδίον, ὅπερ, ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Γλάδστονως τῇ παρελθούσῃ δευτέρῃ ἐντόνους προμηνύει συζητήσεις ἐνεκα τῆς πολιτείας τῶν παρελλοστῶν, καταπολεμούντων τὸ νομοσχεδίον τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ ἐνθαυρνόμενων εἰς τὴν πάλιν ταύτην ὑπὸ τῶν ἐν Ἀμερικῇ ὁμοφρονούντων, οἵτινες ἐπιμόνως συμβουλεύουσι τοὺς ἐν Ἰρλανδίᾳ συναδέλφους νὰ καταπολεμήσωσι παντὶ σθένει τὰς τοῦ κ. Γλάδστονως προτάσεις καὶ νὰ ἐπιδιώξωσιν ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν ἀπορριψὴν τοῦ νομοσχεδίου. Τὸ ζήτημα τοιαύτην βαθμυδὸν προσλαμ-

δάνει τροπήν, ὥστε ἐν δευτέρῳ σχεδὸν τίθενται μοῖρα τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα, τὰ ἔχοντα οὐ μικρὰν σπουδαιότητα μετὰ τὰς ἀναγραφείσας ἀλλὰ καὶ πολλῆς τῆς ἐπιφυλάξεως χρηζούσας ἤμεις, καθ' ἃς ἡ Ρωσία δῆθεν, ἀποσκιρτώσα τῆς Γαλλίας ἐν τοῖς σπουδαίοις τῆς μαύρης ἡπείρου ζητήμασι, προσέρχεται μᾶλλον τῇ μεγάλῃ Βρετανίᾳ ἐπὶ τῷ ὄρω ὅπως ὡς ἀντάλλαγμα τῆς εὐμενοῦς πρὸς αὐτὴν πολιτείας ἐλεύθερον ἔχη τὸ στάδιον ἐν τῇ πραγματώσει ἀρχαίων καὶ δεδαστῶν πολιτικῶν διαθηκῶν.

Ἡ Γαλλία ἐπανακτῆ βαθμῶδὴν τὴν ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς ζητήμασι γαλήνην, τὴν μεγάλως διαταραχθεῖσαν διὰ τοῦ εἰς τὴν καταδίκην τοῦ μεγάλου γάλλου, ὡς ἀποκαλεῖται ὁ Φερδινάνδος Δεσέψ, καὶ τῶν συνεταίρων αὐτοῦ καταλήξαντος σκανδαλοῦ τοῦ Παναμά, τὸ δὲ ὑπουργεῖον, ἐπανειλημμένως τυχὸν ψήφου ἐμπιστοσύνης διὰ καταπληκτικῆς πλειοψηφίας, ἐξακολουθεῖ τὴν κοινοβουλευτικὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἀνευ προσκομιμάτων παρὰ τὰς προβαλλομένας ἀντιστάσεις τῶν πολεμίων, ζητησάντων μὲν νὰ περιπλέξωσι τὴν κυβέρνησιν δι' ἐπερωτήσεως περὶ τῆς γενικῆς πολιτικῆς αὐτῆς, ἀλλὰ προσκρουσάντων κατὰ τῆς ὁμοθυμίου τῶν ἀντιπροσώπων τῆς χώρας ὑποστηρίξεως. Τὸ μόνον παραδόξον ἐν πᾶσι τοῖς διαδραματιζομένοις εἶναι ὅτι ὁ τῶν Γάλλων ἱποτισμὸς, ἀξιώσας τὴν καταδίκην τῶν προκαλεσάντων τὸ εἰρημένον σκάνδαλον, λάθρος νῦν ἐξεγείρεται ὑπὲρ ἑνὸς τῶν καταδίκων τοῦ γηραιοῦ Φερδινάνδου Δεσέψ καὶ εἰσπνέεται τὴν ἀμνηστειαν ὑπὲρ ἐκείνου, ὃν, ἀποθαυμασθέντα ὑπὸ τῆς ἀνθρωπότητος, ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ σύμπασα ἐνεκολλώθη ἡ Γαλλία καὶ ἀπῆλθον ὅπως ἢ εἰς τὸν ἐνώσασαν τὰς θαλάσσας ἄνδρα προσγενομένη τιμὴ ἀποβλέπη ἀμέριστος καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἥς τέκνον τυγχάνει οὗτος.

Ἐν Ἰταλίᾳ ὁ παναμίσκος ἐξακολουθεῖ προκαλῶν ἱκανὸν θόρυβον, ἀλλὰ τὸ ὑπουργεῖον Γιολίττι φοινεταὶ ἀρκοῦντως ἡσυχον ἕνεκα τῆς ἐπαληθευσάσης εἰδήσεως, καθ' ἣν αἱ γενόμεναι καταχρήσεις ἐν ταῖς Τραπεζαῖς διεπράχθησαν ἐν ἐπιγνώσει τῶν προκατόχων ὑπουργείων Κρίστη καὶ Ρουδίην.

Ἐν Αὐστρουγγαρίᾳ τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα προκρούσῃ κατὰ μεγάλων δυσχερειῶν. Τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ κόμητος Τάαφφε πρόγραμμα δὲν ἐπιδοκιμάζεται παρὰ πάντων τῶν κομματικῶν ὁμίλων καὶ διὰ τοῦτο διάφοροι διαδίδονται ἤμῃσι περὶ νέων ἀγώνων τοῦ πρωθυπουργοῦ τούτου πρὸς παγίωσιν τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐπὶ νέων βάσεων· ἀλλὰ καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ τὰ πράγματα δὲν ἔχουσι κρείσσον, ὁ δὲ πρωθυπουργὸς αὐτῆς κ. Βέκερλε, ὅστις ἤλπισε πρὸς στιγμὴν ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπιγενομένης ἀλλοτε εἰς τοὺς προκατόχους Τίσσαν καὶ Τσάπαην θέσεως, εὐρηται ἐν ἀγωνίᾳ ἕνεκα τῆς ἐναντίον αὐτοῦ πολιτείας τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, ἐντεῦθεν δὲ αἱ διαδιδόμεναι ἤμῃσι περὶ ὑπουργικῆς κρίσεως καὶ περὶ ἐλεύσεως νέου ὑπουργείου ὑπὸ τὸν κ. Καλλάν, κοινὸν ὑπουργὸν τῶν οἰκονομικῶν τῆς δυαδικῆς μοναρχίας.

Οἱ ἐν Ρωσίᾳ μερμυῶσι περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν, ὧν μία εἶναι ἡ ὀνομασία πόλεων τινῶν διὰ ρωσικῶν ὀνομάτων ἀντὶ τῶν τῶς γερμανικῶν ἢ καὶ ἐπὶ νέων βάσεων ἀνάπτυξις τῶν καθολικῶν σχολῶν, καὶ ἀδιαφοροῦσιν ὅπως εἰς τὰς ἐκτο-

ξευομένας ἐναντίον αὐτῶν κατηγορίας ἐπὶ τῇ βάσει ἀποκρύφω ἐγγράφω, δημοσιευομένων ὑπὸ τοῦ φιλοβουλγαρικῶν τύπου καὶ καθαιπομένω τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς ιδιοτέλειαν ἐν ταῖς προσηρημέναις τῇ μοναρχίᾳ τῶν Ἀψβούργων ἐπαρχίαις καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐκ τῶν λοιπῶν κρατῶν ἡ μὲν Τουρκία περὶ πλείστου ποιεῖται τὴν ἐπέκτασιν τῶν σιδηροδρομικῶν αὐτῆς συμπλεγμάτων, ἅπερ ἐν μακροῖς ἔθροισ ἐκθειάζουσιν αἱ βιενναῖαι ἐφημερίδες, αἱ παρέχουσαι καὶ διαφόρους λεπτομερείας περὶ τῶν σιδηροδρόμων τῆς Ἀνατολῆς, τὸ Μαυροβούνιον ζητεῖ νὰ συνδέσῃ στενωτέρας ἐμπορικὰς συνθήκας πρὸς τὴν Ρωσίαν, καίτοι ἡ ἐν Πετροπόλει παρουσία τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου τῆς χώρας ταύτης, ἦν ὁ τσάρος ἐχαρκτηρίσεν ἄλλοτε ὡς τὸν ἄριστον τῶν φίλων αὐτοῦ, αἰτιολογεῖται διὰ πολιτικῶν σκοπῶν, ἡ Βουλγαρία ἔχει τοὺς ἀρραβῶνας τοῦ πρίγκιπος αὐτῆς μετὰ βουρβωνίδος πρίγκιπίσσης, ἡ δ' Ἑλλάς περὶ πλείστου ποιεῖται τὴν ἀνακούφισιν τῶν δεινοπαθημάτων τοῦ ἐν Ζακύνθῳ σεισμοῦ, τοῦ συγκινήσαντος πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν καὶ ἅπαξ ἔτι τεκμηριώσαντος ὅτι ὁ Ἑλλῆν συμπαύσων τῷ ἀδελφῷ καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἐπιουδίου στερεῖται ἄρτου ὅπως προσέλθῃ ἐκείνῳ ἀρωγός.

ΦΥΡΔΗΝ ΜΙΓΔΗΝ.

Ὁ χειμὼν τοῦ 1812 ἐν Ρωσίᾳ ἦν ἡπιος παραβαλλόμενος πρὸς τὸν τοῦ 1892. Τοῦτο μάλιστα φανεροῦται ἐκ τινος ἐπιστολῆς ἐκ Doukowschina, διοικήσεως τοῦ Smolensk, τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῆς Ἐπιθεωρήσεως τῆς Γεωγραφίας ἀπὸ 2|14 ἰαν. 1393. Ἐν ταῖς πείρξ τῆς μικρῆς ταύτης πόλεως οἱ λύκοι κατὰ ἀγέλας περιτρέχουσι τὰς ἐξοχάς. Οἱ δύο ἐκπνεύσαντες μῆνες ἦσαν φοβεροί. Τῷ 1875 τὸ θερμόμετρον κατῆλθε εἰς τοῖς — 30· ὁ χειμὼν οὗτος οὐδαμῶς σημειοῦται — 34°. Κατὰ τὸν νῦν χειμῶνα ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας τὸ θερμόμετρον ἐδείκνυεν — 34° ἐν Πετροπόλει καὶ — 28° ἐν Μόσχῃ. Οἱ γέροντες, οἱ τὸ ὄγδοηκοστὸν ἄγοντες ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν οὐδέποτε ἐνθυμοῦνται τοσοῦτον ψῆχος.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Σάββατον, 6 φεβρουαρίου.

Ἡ ἐντὸς ἑνὸς μόνου μηνὸς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἕτερον, ἦτοι ἀπὸ τῆς ἄκρας ἀπαισιοδοξίας εἰς τὴν ἄκραν αἰσιοδοξίαν μετὰ πτωχίως τοῦ χρηματιστικοῦ κόσμου εἶναι ἐκ τῶν φαινομένων ἐκείνων, ἅπερ σπανίως ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν χρηματιστηρίων. Συνήθως ἐν καιρῷ μεγάλου ἐκπεδμοῦ τῶν χρεωγράφων, προσερχομένου ἐκ σπουδαίας πολιτικῆς ἢ οἰκονομικῆς αἰτίας, τὰ χρηματιστήρια, καὶ παρελθόντος τοῦ κινδύνου, οὐ μόνον δὲν ἐπανευρίσκουσι ταχέως τὸ θάρρος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολὺν καιρὸν διατελοῦσιν ἐν καχεκτικῇ καταστάσει μέχρι οὗ ἀπομονηθῶσιν αἱ γενόμεναι ζημίαι καὶ καταστροφαί. Μετὰ τὸ κρὰκ τοῦ 1882 τὸ χρηματιστήριον τῶν Παρισίων ἐπὶ τρία ὀλόκληρα ἔτη διετέλεσεν ἐν μαρασμῶδει καταστάσει, μεταδοθεῖσα καὶ εἰς τὰ

ἀλλὰ Εὐρωπαϊκὰ χρηματιστήρια, ἡ δὲ ἐξακολουθοῦσα ἀπραξία ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ χρηματιστικῆς κόσμου χεῖρων καὶ ὀλεθριωτέρα τῆς οικονομικῆς κρίσεως. Ἐκτοτε ὅμως τὰ πράγματα οὐσιωδῶς μετεβλήθησαν. Ἡ ἐκθεσις τῶν Παρισίων ἔφερε τοσοῦτους θησαυροὺς εἰς Γαλίαν, ὥστε ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπλωθῆ ἄλλως, ἢ δι' ἀνατιμῆσεως τῆς γαλλικῆς ὀρντ πρώτον, εἶτα δὲ καὶ τῶν λοιπῶν χρεωγράφων, καὶ δι' ὑποτιμῆσεως τοῦ τόκου τῆς προεξοφλήσεως. Ἐκτοτε τὸ χρηματιστήριον τῶν Παρισίων τοσαύτην ἔλαβεν ὑπεροχὴν, ὥστε τοῦτο ἐδίδοι τὴν κίνησιν, καὶ διῆνοιγε τὴν ὁδὸν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ χρηματιστήρια τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ γαλλικὴ Τράπεζα προθύμως χορηγῆσα 3 ἑκατομμύρια λιρῶν εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἔσσωε τὸν Εὐρωπαϊκὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ κινδύνου καὶ τῶν ἀνυπολογίστων καταστροφῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀφευκτοὶ συνέπεια τῆς πτώσεως τοῦ μεγάλου ἐμπορικῆς καὶ τραπεζικῆς οἴκου Βάσιγγ. Ἡ μεγάλη αὕτη δύναμις τοῦ χρηματιστηρίου τῶν Παρισίων ἀπεσφόδσε πολλὰς μέχρι τοῦδε οικονομικὰς ἢ μάλλον χρηματιστικὰς κρίσεις, ἅς ἐν ἄλλαις ἐποχαῖς προσεκόλουν δευτερεύοντα πολιτικὰ καὶ οικονομικὰ ζητήματα. Εἰς τὴν δύναμιν ταύτην ὀφείλεται καὶ ἡ ἀποσφόδσις τῆς οικονομικῆς κρίσεως, ἣν ἐπίνεγκε τὸ σκανδαλώδες ζήτημα τοῦ Παναμά. Ἐν τῇ πρώτῃ καταπλήξει, καὶ ἐπὶ τῷ οὐχὶ ἀδικαιολογίτῳ φόβῳ ὅτι ἡ σκανδαλώδης ἐκείνη ὑπόθεσις ἠδύνατο νὰ λάβῃ τρομερὰς διαστάσεις, νὰ προκαλέσῃ δὲ οὐ μόνον τὴν πτώσιν τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν καὶ τὴν τοῦ κ. Καρνῶ, ὁπότε καὶ ἡ ὑπαρξίς τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας τὸν ἔσχατον διέτρεχε κίνδυνον, τὸ γαλλικὸν χρηματιστήριον ἀβέθη εἰς τὴν διάθεσιν τῶν θιασῶν τοῦ ἐκπεσμοῦ, οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαναλαμβανομένων κολοσσάων πωλήσεων ἐπίνεγκαν τὴν κατὰ ἑπτὰ σχεδὸν μονάδας ἀπότομον ὑποτίμησιν τῆς γαλλικῆς ὀρντ, συνεπῶς δὲ καὶ τῶν λοιπῶν χρεωγράφων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται συνήθως ἡ ἐν Παρισίοις κερδοσκοπία. Ἄλλ' οἱ θιασῶται τοῦ ἐκπεσμοῦ κακῶς ὑπολογίζαντες τὰς δυνάμεις αὐτῶν, καὶ κάκιστα ἐκτιμῆσαντες τὰς περιστάσεις, οὐ μόνον δὲν προέλαβον νὰ καρπωθῶσι τῶν ἐκ τοῦ ἐκπεσμοῦ κερδῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαλαγγισθέντες παρὰ τῶν ἀναβαροσάντων ἀντιπάλων, τῶν θιασῶτων τοῦ ὑψωμοῦ, ὑπέστεισαν ἀνυπολογίστους ζημίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπειράθησαν νὰ παλαίωσιν ἀκόμη, ἀλλ' ἐπὶ τέλος ὑπέκυψαν εἰς τὰς ἀνωτέρας τῶν ἀντιπάλων δυνάμεις, καὶ σπεύδοντες νὰ καλύψωσι τὰς πράξεις αὐτῶν πρὸ τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ ἰανουαρίου, προὐκάλεσαν τὴν ὁμολογουμένως ἀπροσδόκητον ἀνατίμησιν τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ λήξαντος μηνός. Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ κυριώτερα αἰτία τῆς ἐπελθούσης μεγάλης ὑψώσεως, ὑποστηρικθείσης καὶ ἐκ τῆς μεγίστης ἀφθονίας τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα ἐπωφελήθησαν τῆς περιστάσεως ἐχρησιμοποιοῦνθαι εἰς ἀγορὰν χρεωγράφων. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἡμέτερα, εἶναι δίκαιον νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ μεγάλη αὐτῶν ὑποστήριξις ὀφείλεται εἰς τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τοῦ ἰσχυροῦ ὁμίλου τῆς Αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία ἐν καιρῷ τοῦ μεγάλου ἐκπεσμοῦ ἠγόρασε μεγάλα ποσὰ ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τὴν πεφοβισμένην ἡμῶν ἀγορὰν.

Οὕτω λοιπὸν ἐνῶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ λήξαντος μηνός τὸ Γενικὸν χρέος ὑπετιμῆθη μέχρις 22,37, προχθὲς ἐτιμᾶτο 24,29 καὶ χθὲς 24,25· αἱ ὁμολογίαι τῶν Σιδηροδρόμων Ρωμυλίας ἐκέρδησαν ἐντός τοῦ μηνός 10 ὄλας μονάδας, ἀπὸ 85 3/4 εἰς 95 3/4, τὸ Ὄσμανιὸν ἀπὸ 81 1/4 ἀνετιμῆθη μέχρις 94 3/4, καὶ αἱ μετοχαὶ τοῦ Μονοπωλίου ἀπὸ 15 1/2 ἔφθασαν εἰς τὰ 16 3/4. Ἦδον, ἀν αἱ τιμαὶ αὐταὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὸ ἀνώτατον ὄριον, ὡς φηροῦσι πολλοὶ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν θιασῶτων τοῦ ὑψωμοῦ, περὶ τούτου ἡμεῖς δὲν τολμῶμεν ν' ἀποφανθῶμεν, νομίζομεν ὅμως ὅτι δικαιούμεθα νὰ συστήσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους κερδοσκόπους μείζονα περίσκεψιν, διότι ἡ ἐντεῦθεν ἀνάβασις καθίσταται κοπιώδης, ἀπαιτοῦσα συνεχεῖς σταθμούς πρὸς ἀνάληψιν νέου θάρρους καὶ νέων δυνάμεων,

καὶ ὑποκειμένη εἰς κινδυνώδη ὀλισθήματα. Ἄλλως δὲ τὰ ἐν Εὐρώπῃ διαδιδόμενα, καὶ πιστευτὰ γινόμενα ἐνταῦθα περὶ σχεδίων γενικῆς μετατροπῆς θεωροῦμεν ὅλας πρόωρα, ἀν μὴ καὶ πάντῃ ἀπραγματοποιήτα, διότι οἱ κάτοχοι τῶν 4 σειρῶν τοῦ Γενικοῦ χρέους εἰδὶ τοσοῦτον εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς παρουσίας καταστάσεως, ἣν ἐδημιούργησεν ἡ σύμβασις τοῦ 1881, ὥστε πᾶσαν περὶ μετατροπῆς πρότασιν ἐκ τῶν προτέρων ἀπορρίπτουσιν, ὡς ἐναντίαν εἰς τὰ ἑαυτῶν συμφέροντα. Ἡ μετατροπὴ τότε μόνον ἔσται δυνατὴ, ὅταν ὁ περὶ τὴν Ὄθωμανικὴν Τράπεζαν ἰσχυρὸς ὁμίλος γέννηται κάτοχος τῶν 3/4 τῶν τουρκικῶν χρεωγράφων, ἀλλὰ καὶ τότε τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀπληλαγμένον δυσχερειῶν.

Σπουδαιότερα ἐγένετο κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἡ ὑψώσις τῶν ἑλληνικῶν χρεωγράφων, τὰ ὁποῖα ἐνῶ πρὸ ἐνὸς ἀκριβῶς μηνός ἐτιμῶντο τὸ μὲν Πάγιον 45, τὸ δὲ Μονοπόλιον 55,50, τὸ δὲ δάνειον 5 ο/ο τοῦ 1881 63 1/4 καὶ τὸ τοῦ 1884 61 1/4, χθὲς ἐτιμῶντο κατὰ 8 μονάδας ὑψηλότερα, ἦτοι τὸ μὲν Πάγιον 53,50, τὸ Μονοπόλιον 61, τὸ δὲ δάνειον τοῦ 1881 70 3/4—71. Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ ὑποτίμησις τοῦ συναλλαγματοῦ ἐν Ἀθήναις, διότι, καθ' ἃ ἐβεβαίωτο χθὲς, τὸ εἰκοσδόσπραγον ἐτιμᾶτο 28 δραχμαῖς, ἐπεριμένετο δὲ μεγαλῆτερα βελτιώσις, διότι ἡ συνομολογησις τοῦ δανείου θεωρεῖται τετελεσμένον γεγονός, ἀλλ' οἱ ὅροι αὐτοῦ εἶναι εἰσέτι ἀγνωστοὶ οὐ μόνον εἰς τὸ δημόσιον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς στενωτέρους φίλους τοῦ κ. Τρικούπη, ὁ ὁποῖος ἀποφύγει νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς χρηματιστικὰς κερδοσκοπίας.

N. ΦΩΤΙΑΔΗΣ.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Ἐργάτης τοῦ πνεύματος, τῶν ἀρχαίων καὶ θεομουργῶν διδασκάλων, ὁ **Λεάνδρος Ἀρβανιτάκης**, ἀπεβίωσε τῇ παρελθούσῃ τετάρτῃ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἐκπεύθη. Ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ, ἐδίδαξε κατὰ τὴν νεότητά αὐτοῦ τὰ ἀνώτερα ἑλληνικὰ καὶ τὴν λατινικὴν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης, ἀποχωρήσας δὲ ταύτης προσελήθη ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Ἱεροσολύμων τοῦ Σταυροῦ, ἐν ἣ ἐπὶ ἑπτὰ εἰκοσιν ἐδίδαξεν. Ἐπανεβλῶν δὲ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης τῷ 1875, εὐλαβῶς ἐξετέλεσε τὸ καθῆκον αὐτοῦ, διδάσκων μέχρι τοῦ 1890, ὅτε καταπονηθεὶς ἀπεχώρησε καὶ ἔκτοτε διετέλει ἐφησυχάζων ἐν τῇ ἐρατεινῇ νήσῳ, ἀπολαύων δὲ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ πάντων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΩΣΑΪΚΟΝ ὑπὸ Ἄννης Τριανταφυλλίδου. Ἐν Ἀθήναις 1893 16ον σελ. ἡ' + 126. Τιμ. φρ. 2.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, ὅπερ ὡς ὠφέλιμον. λίαν δικαίως καὶ ὀρθῶς, ἀνέγνωσα, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ τερπνὴν τῶν ἑλληνικῶν κορῶν ἐξέδωκεν ἡ ἀριστοσύνη τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀρσακείου Παρθενιαγωγείου καὶ νῦν διδάσκαλος ἐν τῷ αὐτῷ Παρθενιαγωγείῳ τῆς Χάλκης, ἐν γλώττῃ ἡμετέρῃ γεγραμμένον, ἐνέχει διάφορα διηγηματικά, ποιηματικά, ἀποφθέγματα, παραγγέλματα.

Ὁ ἐπεύθυνος ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Κωνσταντινούπολις-Πέραν

Τυποθησαυρεῖον ΝΕΟΛΟΓΟΥ.